

חובת התלמידות

לבת ישראל

ספרי פלדהיים

ספר

חובת התלמידות

הדרכה

לבית ישראל

מבוסס על פי הספר

חובת התלמידים

חובת התלמידות

חובת התלמידות מבסס על הספר הנודע חובת התלמידים, שבו כ"ק האדמו"ר מפאסעצ'נא זצ"ל חודר לפנימיות התלמיד באהבה ובחבה, כדי לגלות את נפשו ולהדריכו לשאף ללמד תורה ויראת שמים ולקשרו בשם יתברך.

חובת התלמידות נכתב במיוחד עבור נערות ונשים צעירות, כדי לסייע להן לדעת ולהבין מהו תפקידן בעולם, וכיצד להגיע לתענוג גדול מעבודת השם בשמחה ובהתלהבות. הספר נכתב בשפה קלה, ועוסק בנושאים המעידים לחנוך הבנות.

לכל בת ישראל יש יכלת מפלאה ותפקיד מיוחד, שעליה למלא בעולם הזה. חובת התלמידות מביא את התלמידה להבין ולדעת, שהיא בעצמה אחראית לחנוך שלה. בדרכו הנעימה, הספר עוזר לנערה לגלות את כשרונותיה הטמונים בה ולהשתמש בהם באופן הטוב ביותר על ידי בניה וחיזוק של מדות טובות ויצירת קשר חזק ומיוחד עם השם יתברך.

כעת יכולה כל בת ישראל לגלות ולהפיר את עצמה - ובאמצעות מודעות מתמדת לשם יתברך ולאהבתו הנמשכת אליה, לרצות לעבד על עצמה ולהשיג את הגדלה, שלמענה היא נבראה.

בת ישראל יקרה! ספר מרומם זה יעניק לך חזיק והשראה, ומזמין אותך למסע גלוי עצמי מסעיר... לחשוף את היפי והפלא של המהות האמתית של בת ישראל.

על ידי ספר חובת התלמידות
יבאו לאהבת תורה
ואהבת מדות טובות
ואהבת כל דברי אידישקייט.

הרב שלום פריעדמאן
דומ"ץ דהתאחדות קהלות החרדים
לונדון יצ"ו

הנני להמליץ בזה לכל הנערות
הרוצות להתעלות עוד יותר
באמונה וביראת שמים,
ללמוד ספר קדוש הזה.

הרב גבריאל קרויס
מלפנים ראב"ד דק"ק
מאנטשעסטער והגליל יצ"ו

תיקנו בשפה בהירה ובצחות הלשון
באופן המתאים ללימוד עם בנות ישראל.
אין ספק שבימינו אלה,
דבר נחוץ ונצרך הוא למד.

הרב משה שאול קליין
דומ"ץ בביד"צ דהגר"ש ואזנר זצלה"ה
ורב שכונת "אור החיים" בני ברק

מן הראוי לפרסם
שחיבור קדוש זה ימצא בכל בית
אשר עמלים לחנך בנות ישראל
בדרך ישראל סבא.

הרב אליקים שלעזינגער
ר"מ ישיבה הרמה
ק"ק לונדון יע"א

ספרי פלדהיים

ISBN 978-1-68025-493-8

9 781680 125493

ספר

חובת התלמידות

הדרכה

לבית ישראל

מבוסס על פי הספר
חובת התלמידים

הוצאה לאור
פלדהיים

Copyright © 2021 by Rabbi Asher Gratt

No part of this publication may be translated, reproduced, stored in a retrieval system or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, even for personal use, without written permission from the author.

ISBN: 978-1-68025-493-8

כל הזכויות שמורות © 2021 להמחבר

אין להעתיק או להפיץ ספר זה או קטעים ממנו,
בשום צורה ובשום אמצעי, אלקטרוני או מכני,
לרבות צילום והקלטה, ללא אישור בכתב מהמחבר.

הפצה:

הוצאת ספרים פלדהיים

ת.ד. 43163

ירושלים 91431

Distributed by:

Feldheim Publishers

POB 43163 / Jerusalem, Israel

208 Airport Executive Park

Nanuet, NY 10954

www.feldheim.com

Distributed in Europe by:

Lehmanns

+44-0-191-430-0333

info@lehmanns.co.uk

www.lehmanns.co.uk

Distributed in Australia by:

Golds World of Judaica

+613 95278775

info@golds.com.au

www.golds.com.au

Printed in Israel

סידור ועימוד: דפי חן

+44 7956 039 526

ניקוד: ישראל פויגל

תרגום ראשון: ראובן מוזס

ספר

חובת התלמידות

מבוסס על פי היסודות של ספר

חובת התלמידים

אשר נתחבר על ידי

כבוד קדושת אדוננו ורבינו הה"צ בוצינא דנהורא

חסידיא ופרישא עטרת ראשינו בנש"ק וכו' כקש"ת

מוהר"ר קלונמוס קלמיש שפירא זצוקללה"ה הי"ד

האבדק"ק פיאסעצנא

עם נושאים המיועדים לחינוך הבנות

מתאים עבור נערות מבוגרות ונשים צעירות

בעזרת החונן לאדם דעת

אשר אנשיל גראד

לונדון

שנת תשפ"א לפ"ק

בקשה ותודה מראש

כשם שאי אפשר לבר בלא תבן
כך אי אפשר לספר בלי שגיאות
על כן בקשתינו מאת הלומדים בו
שאים ימצאו איזה שגיאה
יואילו להעביר לנו על מנת לתקנה
במהדורא הבאה בעזרת השם

☎ +44 20 8806 8080

RABBI MOSHE SHOUL KLEIN
Dayan in Beth Din of Hagaon Harav Wozner Zatzal
and Rabbi of "Or Hachayim" area Bnei Brak

מושה שאול קליין
דומ"צ בביד"צ דמ"ר הגר"ש ואזנר זצלה"ה
ורב שכונת "אור החיים" בני ברק

ב"ה, יום כ"א בכסלו תשפ"א לפ"ק

הנני בשורות אלו בשבחו של כבוד ידיד וותיק, מלא ברכת ד', הרבני הנכבד מאד נעלה מוה"ר אשר אנשיל גראד שליט"א מזכה הרבים בעיר לאנדאן יצ"ו, שהגה ברוחו הטובה להדפיס העתק מספר הנשגב המבעיר לבות ישראל לאהבת וליראת ד' ומקרב נפשות ישראל קדושים לאביהם שבשמים ה"ה ספר הק' **חובת התלמידים** מכ"ק אדמו"ר הק' מפיאסצנא רבי קלונימוס קלמיש שפירא זי"ע, לבנות ישראל הכשרות והצנועות וקרא שמו **חובת התלמידות**, ותיקנו בשפה בהירה ובצחות הלשון באופן המתאים ללימוד עם בנות ישראל.

ידוע שספר קדוש זה החזיק וחיזק את בניי בימי צר ומצוק כאשר מחוץ תשכל חרב ההשכלה הארורה ומחדרים אימת רוחות זרות ורעות שנשבו בחוצות, לפתות בני ובנות ישראל היקרים והמסולאים בפז, לעזוב מקור מים חיים ח"ו ולחצוב להם בורות נשברים ר"ל. וכבר הסכימו על ידו גדולים וטובים מרבני העיר דשם והגלילות.

אין ספק שבימינו אלה שהיצר מתחדש עלינו בכל יום ויום לזנב בנחשלים ולנגוע בקדשי קדשים בחינוך הטהור של בני ובנות ישראל ר"ל, דבר נחוץ ונצרך הוא למאד, באשר דברי קדשו של כקש"ת המחבר זי"ע נכתבו בסילודין ובטהרה להטות לבות ישראל אל השי"ת, ולחזקם שלא ליפול ברוחם ח"ו רק להתאמץ ולהתחזק לשמור את דרך עץ החיים, ולא תסור אהבתו ית' ממנו לעולמים, ולא נצרכא אלא לברכה מרובה שזכות כבירה זו יחד עם זכותו הגדולה של המחבר זי"ע תעמוד לו שיזכה להגדיל תורה ולהאדירה להפיץ מהדורה זו בקרב בני ישראל, וחפץ ד' בידו יצלח.

וע"ז באעה"ח

משה שאול קליין

אליקים שלעזינגער

ר"מ ישיבה הרמה
ק"ק לונדון יע"א

Rabbi E. Schlesinger

45 St. Kildas Road
London N16 5BS
Tel: 020 8802 6386
Fax: 020 8800 0279

בס"ד כ"א חשוון תשפ"א

לכבוד מחותני ידידי הרבני הרה"ח אשר אנשיל גראד שליט"א

קראתי כמה פרקים מספר "חובת התלמידות" שחיבר ידידי, והם דברים נפלאים שנכנסים ללב ומחיים הנשמה לחזק את בנותינו היקרים לאמונה ועבודת הבורא ית"ש בגדול הנסיונות בדורותינו.

ומן הראוי לפרסם חיבור קדוש זה שימצא בכל בית אשר עמלים לחנך בנות ישראל בדרך ישראל סבא.

ויישר כח לידיד שיצליח בכל אשר יפנה לחזק מסורת הדורות ולקדש שם שמים.

ידידו מוקירו

אליקים שלעזינגער

Rabbi S. Friedman

Dayan

Union of orthodox Hebrew
Congregations

105 OSBALDESTON ROAD
LONDON N16 6NL
TEL: 020 8806 4295

של' פריעדמאן

דומ"ץ

התאחדות קהלות החרדים
לונדון יצ"ו

בס"ד

ו' תמוז תשע"ט

כבוד ידידי הרבני הרב אשר אנשיל גראד שיחי

אדשה"ט באהבה.

ראיתי הספר נקוב בשמו "חובת התלמידות" ומלבד ידיעתי ניכר גם מתוך הספר כמה יגעת להוציא דבר השלם בלשון צח ומצוחצח שיוכלו התלמידות לקרותו ולא יתייגעו להבינו ועל ידי שינון דברי הספר יכנסו הדברים ללבם בעזהשי"ת וישתו מימיו בצמאון.

והגם שגם עכשיו התלמידות הגונות אבל אין מזרזין אלא למזרזין ועל ידי ספר חובת התלמידות יבאו לאהבת תורה ואהבת מדות טובות ואהבת כל דברי אידישקייט.

כה יעזור השי"ת שחפץ השם בידיו יצליח ועל ידי שיתחזקו בדברי הרבי הקדוש רבי קלונמוס קלמיש זצוקללה"ה יקוים כאשר זה קם זה יפול ויסתתמו ויפולו כל שונאי הדת ויתקרב ביאת משיח צדקינו בב"א.

של' פריעדמאן

DAYAN GAVRIEL KRAUSZ

Formerly Rosh Beth Din, Manchester

118 Leicester Road, Manchester, Salford M7 4GF

Tel: 0161 740 4548 Fax: 0161 740 9300

Email: dayangavrielkrausz@gmail.com

גבריאל קרויס

מלפנים ראב"ד דק"ק מנשטער וואגליל יצ"ו

מח"ס מקור הברכה

ושאר ספרים

בס"ד

הרב אשר אנשיל גראד שליט"א המציא לי הספר החשוב מאד, ספר חובת התלמידים. כשלמדתי בו השפיע עלי חיזוק גדול. המחבר האדמו"ר הקדוש הרב הצדיק כמוהר"ר קלונמוס קלמיש זצוקלה"ה חודר ללבם ולנשמות הנוער. אנשים רבים העידו, אפילו כשהגדילו, כי כמעט כל היראת שמים שלהם מיוחסת לספר קדוש הזה.

אמנם, לא רק בחורים צעירים שואבים עידוד מספר נפלא הזה, אלא אפילו זקנים מתלהבים ממנו. הרב גראד מעיד שראה את האדמו"ר הקדוש מטאהש זצוקלה"ה, בגיל 82 לומר ספר זה בהתלהבות אדירה עוד לפני עלות השחר.

כתוצאה מכך עשיתי לי קל וחומר מהרבי (לגבי המדריגה ולא לגבי הגיל) ולמרות שהנני עמוס בשעות היום והלילה וגם יש לי הרבה ספרי מוסר, עכ"ז התחלתי (בלי נדר) קביעות בכל יום בספר זה. למותר לציין שגם אני מרגיש חיזוק גדול ממנה.

הרב גראד תרגם את הספר מלשון הקודש לאידיש. במשך 46 שנים האחרונות נעתקו ונמכרו ברחבי העולם עשרות אלפים עותקים במהדורות מתוקנות ומעודכנות.

בהתאם לדברי חז"ל (אבות ד', ב'), "מצוה גוררת מצוה" הוא חיבר לאחרונה את ספר חובת התלמידות באידיש, המיוסד על חובת התלמידים ומותאם במיוחד לבנות בכירות אבל אף לנשים בוגרות. אחר זמן תורגם גם לענגליש.

כבר נתתי הסכמה לקראת ההדפסה בענגליש ובאידיש, ועתה כשהוא עומד הכן להדפיסו בלשון הקודש עם הרבה תיקונים, הנני להמליץ בזה לכל הנערות, או אפילו לנשים בוגרות, הרוצות להתעלות עוד יותר באמונה וביראת שמים, ללמוד ספר קדוש הזה.

הנני מאחל להרב גראד, שאנו חייבים לו מאד הכרת הטוב רב עבור זיכוי הרבים שלו, הצלחה רבה בעבודת הקודש שלו, ויה"ר שזיכוי הרבים שלו ישפיע לביאת משיח צדקנו בב"א.

הכותב וחותם לכבוד התורה ולומדיה ביום רביעי לסדר "היטב איטיב עמך" (וישלח, לב, יג), שנת תשפ"א לפ"ק פה עיר התורה מנשטער תצ"ו

גבריאל קרויס

תְּמִצִּית

לְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל יֵשׁ יִכְלֹת מַפְלָאָה וְתַפְקִיד מִיָּחֵד, שְׁעָלֶיהָ לְמַלְא
בְּעוֹלָם הָזֶה. **חוֹבַת הַתְּלִמִּידוֹת** מְבִיאָ אֶת הַתְּלִמִּידָה לְהִבִּין וְלַדַּעַת,
שֶׁהִיא בְּעֶצְמָהּ אַחֲרָאִית לַחֲנוּךְ שָׂלָה.

בְּדֶרֶכָּהּ הַנְּעִימָה, הַסֵּפֶר עוֹזֵר לַנַּעֲרָה לְגַלוֹת אֶת כְּשָׁרוֹנוֹתֶיהָ
הַטְּמוּיִים בָּהּ וּלְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם בְּאִפְסוֹן הַטּוֹב בְּיוֹתֵר עַל יְדֵי בְּנֵיהָ וְחֻזִּיק
שֶׁל מִדּוֹת טוֹבוֹת וְיִצִּירַת קֶשֶׁר חֲזָק וּמִיָּחֵד עִם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.

כָּעֵת יְכוּלָה כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל לְגַלוֹת וּלְהַכִּיר אֶת עֶצְמָהּ - וּבִאֲמֻצָּעוֹת
מוֹדָעוֹת מִתְמַדֶּדֶת לַשֵּׁם וּלְאַהֲבָתוֹ הַנִּמְשָׁכָת אֵלֶיהָ, לְרִצּוֹת לַעֲבֹד עַל
עֶצְמָהּ וּלְהַשִּׁיג אֶת הַגְּדֻלָּה, שְׁלִמְעָנָה הִיא נִבְרָאָה.

בֵּית יִשְׂרָאֵל יִקְרָה! סֵפֶר מְרוֹמָם זֶה יַעֲנִיק לָךְ חֻזִּיק וְהַשְׁרָאָה,
וּמִזְמִין אוֹתָךְ לְמַסַּע גְּלוּי עֶצְמִי מְסַעִיר... לַחֲשׂוֹף אֶת הַיָּפִי וְהַפְּלֵא שֶׁל
הַמַּהוּת הָאֲמִתִּית שֶׁל בֵּית יִשְׂרָאֵל.

תָּכֵן הָעֲנִינִים

17.....	מבוא
21.....	פָּרָק א בְּתוֹ הָאֱהוּבָה שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ
23.....	פָּרָק ב אֶת הַמּוֹרָה הַטּוֹבָה בְּיוֹתֵר שֶׁל עֲצֻמָּה
25.....	פָּרָק ג מַעֲלָתוֹ וְחֲשִׁיבוֹתוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל
27.....	פָּרָק ד לַחֲיוֹת בְּחַר־צוֹת
29.....	פָּרָק ה לַעֲשׂוֹת דְּבָרִים בְּחָשֶׁק
32.....	פָּרָק ו עוֹרְרֵי אֶת נַפְשָׁם לַעֲבֹדֶת הַבּוֹרָא
35.....	פָּרָק ז עֲצוֹת לְתַקּוּן מִדַּת הָרַפְּיוֹן
37.....	פָּרָק ח לְתַכְנֵן אֶת סֵדֶר יוֹמָם
39.....	פָּרָק ט פֶּרַח תְּחִיַּת הַמֵּתִים - מָשָׁל נִפְלָא
44.....	פָּרָק י פָּגַם מִדַּת הַיִּשּׁוּת
46.....	פָּרָק יא מַעֲלָתָהּ הַגְּדוֹלָה שֶׁל מִדַּת הָעֲנוּהָ
49.....	פָּרָק יב עֲצָה מַעֲשִׂית לְהִתְגַּבֵּר עַל כָּעַס
52.....	פָּרָק יג כִּיצַד לְסַלֵּק שְׂנְאָה כָּל־פִּי אָדָם אַחֵר
54.....	פָּרָק יד כְּשֹׁחִיִּים כָּדִי לְהִתְכַּפֵּד בְּעֵינֵי הַבְּרִיּוֹת
57.....	פָּרָק טו לִבְנוֹת הַבְּנָה וְדַעַת נִכּוֹנָה
60.....	פָּרָק טז אִיךָ לְחַזֵּק אֶת עֲצֻמָּה בְּסִבִּיבָה לֹא יִשְׂרָה
62.....	פָּרָק יז אִיךָ לְהִתְעַלּוֹת וּלְהִתְקַרֵּב לְאַבְיָנוּ שְׁבַשְׁמִים
64.....	פָּרָק יח אִפְלוּ יְהוּדֵי פְּשׁוּט צָרִיךְ לְשֹׂאף לְהִתְעַלּוֹת
67.....	פָּרָק יט אִיךָ לְהִתְעַלּוֹת בְּעֲבֹדֶת הַשֵּׁם אֲף יוֹתֵר

70	פָּרָק כ	לְהִתְקָרֵב אֶל הַשֵּׁם עַל יְדֵי הַתַּפִּלָּה.....
72	פָּרָק כֵּא	הַתַּעֲנוּג שֶׁל הַקְדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא מִהַתְּפִלוֹת שֶׁלָּךְ.....
75	פָּרָק כֵּב	לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם עִם הַמַּדּוּת הַשְּׂמִימִיּוֹת.....
78	פָּרָק כֵּג	לְהַעִיר אֶת הַמַּדּוּת לַקְדוּשָׁה.....
80	פָּרָק כֵּד	אוֹר הַנִּשְׁמָה מִפִּי קְדוּשָׁה.....
82	פָּרָק כֵּה	מִהוּתְךָ תְּלוּיָה בְּהַשְׁקָפְתְּךָ עַל עַצְמְךָ.....
84	פָּרָק כֵּו	לְזַכֵּר תָּמִיד שְׂאֲנוּ חֵלֶק מִכָּל יִשְׂרָאֵל.....
86	פָּרָק כֵּז	הַנְּבוּאָה בְּבִנְיַי יִשְׂרָאֵל.....
88	פָּרָק כֵּח	הַשְׁקָפָה שֶׁל בֵּית מֶלֶךְ.....
90	פָּרָק כֵּט	עַקֵּר הָעֲבוּדָה הִיא לְחַזֵּק אֶת הַנִּשְׁמָה.....
92	פָּרָק ל	תַּעֲנוּג רֹחַנִי מַעֲנִיק לְאָדָם חֹזֶק פְּנִימִי.....
95	פָּרָק לֵא	שָׁנוֹת הַנְּעוּרִים הַבְּרוּכוֹת.....
97	פָּרָק לֵב	הַתּוֹעֵלֶת בָּמָה שֶׁתִּתְחִילִי לַעֲבֹד בְּעוֹדְךָ נַעֲרָה.....
99	פָּרָק לֵג	לְגַדֵּל עִם מַחֲשָׁבוֹת יְהוּדִיּוֹת יְשׁוּרוֹת וְנִכּוֹנוֹת.....
101	פָּרָק לֵד	בְּכָל תְּקִיפָה בְּחַיִּים אֶפְשָׁר לְהַשְׁיֵיג דָּבָר מֵיחָד.....

דברים אחדים

הנני מודה להשי"ת על אשר זיכני להוציא לאור ולהפיץ את הספר **חובת התלמידים** באידיש קרוב ליובל שנים. הספר ב"ה נתקבל כלימוד קבוע על ידי עשרות אלפי תלמידים ומחנכים ברחבי עולם התורה.

ספר **חובת התלמידות** הנוכחי מבוסס על **חובת התלמידים**, שבו כ"ק **האדמו"ר מפאסעצנא** זצ"ל חודר לפנימיות התלמיד באהבה ובחיבה, כדי לגלות את נפשו ולהדריכו לשאוף ללימוד התורה ויראת שמים ולקשרו בהשי"ת.

חובת התלמידות נכתב במיוחד עבור נערות בוגרות, כדי לסייע להן לדעת ולהבין מהו תפקידן בעולמן, וכיצד להגיע לתענוג גדול מעבודת השם בשמחה ובחשק. הספר גם עוסק בנושאים המיועדים לחינוך הבנות ונכתב בשפה קלה וברורה.

אזכיר לטובה ולברכה את העוזרים והמסייעים בעריכת הספר, ובפרט ידידי הרב הגאון רבי **יעקב דוד דאמב** שליט"א, רב דביהמ"ד תהלות יואל בלונדון; הרה"ח ר' **פנחס הכהן ראזנבערג** שליט"א; הר"ר **בנימין יוסף וועבער** הי"ו; בני הרה"ח ר' **יואל** הי"ו ובני הרה"ג ר' **יעקב** הי"ו.

נשים קובעים ברכה לעצמן זוגתי החשובה תחי' על מסירותה המיוחדת בעריכת הספר.

ויהי רצון שברכת כ"ק אדמו"ר מפאסעצנא זי"ע יקויים בנו כפי שכתב בצוואתו: "אני מבקש ומתחנן לפני כל אחד מישראל שילמוד בספרי, ובטח זכות אבותי הקדושים זצוקלל"ה יעמוד לו ולכל ביתו בזה ובבא."

יום ד' פרשת מקץ, לסדר 'עלו לשלום אל אביכם', ר"ח טבת, ו' דחנוכה שנת תשפ"א לפ"ק

אשר אנשיל גראד

לזכר עולם יהיה צדיק

לעילוי נשמתו הטהורה של אדונינו מוריננו ורבינו
הקדוש והטהור, צדיק יסוד עולם, נר ישראל
אספקלריא המאירה, רבן ואוהבן של ישראל

מִן **משולם פייש** זצלה"ה
אבדק"ק טאהש יע"א

בעמ"ח ספרי "עבודת עבודה"

בן הרה"ק רבי מרדכי זצלה"ה
אבדק"ק דעמעטשער יע"א

נתבקש לישיבה של מעלה
ז"ך אב תשע"ה

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל

חובת התלמידות

מבוא

תלמידה יקרה, דעי לך כי את הפלא והשמחה של העולם כלו. השם יתברך בעצמו, מלך מלכי המלכים, הביאך אל ארמונו ובחר בך לתפקיד חשוב, שרק את יכולה למלאו.

תחשבי על זה! השם שמח בך! השם יתברך, רבוננו של עולם שמלא כל הארץ כבודו, מתפאר בך מאד בפני מלאכיו הטוהרים, והשמים וכל צבאם מכבדים אותך ומקנאים בך שאת קרובה כל כך לשם יתברך.

האם, כשאת יודעת זאת, יכולה להיות לך שמחה גדולה מזו? התוכלי להבין איזו זכות נפלאה ואוצר גדול נפלו בחלקך, שהשם יתברך בחר בך להיות בת מלך הקרובה אליו כל כך? התוכלי אפלו לשער לעצמך עד כמה השם אוהב אותך ועד כמה את אוצרו הטוב?

לו רק יכלת להרגיש איך הקדוש ברוך הוא נהנה לשמוע את תפלותיך, בודאי היית מתמלאת אשׁר ושמחה! השם יתברך מאזין לבקשותיך ולתפלתך למען הצלתך והצלחת הוריה, ונענה לך פאב הדואג לצרכי בנו אהובו.

אולי את מרגישה רק נערה רגילה בין חברותיה, ואין את חשה מיחדת או שונה מהן, ולפיכך את חושבת, "מדוע שארגיש כמו בתו האהובה והמיוחדת של השם יתברך?"

יתכן גם שתחשבי בדעתך "עודני נערה, רוצה אני לשמוח ולהיות עם חברותי. טוב שהכל ישאר כפי שהוא, כשאגדל יהיה לי ענין ב'ענינים' נשגבים אלו".

אל תחששי, עדין את יכולה להנות ולשמוח עם חברותיך, זה לא אמור לעצור בעדך מלהגיע למטרתך: להרגיש את קרבת השם.

כדי להגיע לך עליך רק לדעת כיצד עליך להתרועע עם חברותיך. כשם שאכילה ושתיה נחוצים לבריאות הגוף, כך גם נחוץ לך שתבלי עם חברותיך. אך עליך להאמין ולדעת תמיד, גם כשאת עם חברותיך - שהשם

מבוא

שולט בעולם כלו ומלכותו בכל משלה. הוא יצר את האדם ואנחנו כלנו הם ברואיו, והוא הידע כל צרכי בני אדם, וידו תנחהו בכל עת ונצב עליו לשמרו והוא מצוי ומשגיח תמיד על כל אשר את עושה.

יתכן שבתחלה יהיה עליך להזכיר זאת לעצמך מזמן לזמן, אך היי סמוכה ובטוחה שעד מהרה זה יהיה חלק ממך. תרגישי את קרבת השם בטבעה, פשוט כיון שתדעי ותזכרי כל הזמן שהוא מלך העולם, בוראך ויוצרה, המנחה את דרכך בכל צעד ושעל בחייה. כך מחשבותיה תתרוממנה ותתקדשנה, גם בזמן שאת שוהה במחיצת חברותיה.

כשתהיי קרובה להשם, תרצי מעצמך ללכת בדרכו השם ולא תרגישי כי את מרחקה לעשות זאת. כמו כן, קיום מצוות ומעשים טובים ישפיע עליך שגם תהיי אדם טוב יותר, מחשבותיה ורצונותיה יתרוממו אל השם ותרגישי את קרבתו של אביך שבשמים.

ספרי לו את מסתרי לבך, את רגשותיה ואת מחשבותיה מתי שתרגישי שום דבר אינו קטן מדי או פשוט מדי עבורו. עשי זאת ממשי כמו בת המשוחררת עם אביה הנאמן, ממשי כמו שכן מבקש דבר מאביו שאוהב אותו, והשם יקשיב לך ויענה לבקשותיה, שהרי ידוע שרצונו הגדול ביותר של כל אב הוא להעניק ולתת לבנו אהובו.

גם לאחר שאת כבר יודעת שהשם קרוב אליך בכל עת ונצב לימינה, יתכן שעדיין את שואלת את עצמך, "כיצד זה אפשרי שמכל יושבי תבל ושוכני ארץ דווקא אני נבחרתי להיות בתו האהובה של השם? מדוע אני כה חשובה?"

או יתכן, שלמרות שאת יודעת עד כמה את בת אהובה של השם יתברך, את תוהה "כיצד אוכל להתעלות בעבודת השם בזמן שאני מרגישה כמו כל נערה רגילה אחרת, וללא שום רגש מיחד של התעלות או קדושה?"

על מנת להבין - ולו במעט - מהי המשמעות של להיות יהודי, עשי אונך באפרכסת לשמוע את תשובתו של אביך שבשמים, כפי שמסרה לנו באמצעות הנביאים וחו"ל, ומלותיהם הקדושות יוכיחו לך את גדלתה האמתית ועד כמה יקרה את בעיני השם.

מבוא

אומר הנביא ישעיהו: "כי כרם השם צבאות בית ישראל - ואיש יהודה - נטע שעשועיו" (ישעיהו ה', ז') כלל ישראל הוא כרמו של הקדוש ברוך הוא, וכל יהודי בפרטיות הוא עץ יקר ונטע שעשועים, העושה לו נחת רוח גדולה.

בית ישראל, זוהי תשובתו של השם! את נטיעה בכרמו של השם! את יכולה לבחור לצמח ולגדל, ולהיות לשם ולתפארת ולתהלה של עם ישראל כלו. את יכולה, כמו נערות רבות אחרות, להשתמש בכשרונותיך הברוכים ובכחך הפנימי כדי ללמד אחרים את מה שלמדת בעבודת השם.

בת יקרה של רבנו של עולם: התבונני והפירי בכשרונותיך הברוכים הטמונים בך! השתמשי בכחך הפנימי לצרף עבודת השם. עשי זאת למען הדורות הבאים של מנהיגים גדולים ודגולים של עם ישראל! עשי זאת למען הצדיקים ותלמידי החכמים שיאירו את עיניהם של כלל ישראל! הם יכולים להיות הילדים שלך!

ומלבד הטובה האישית שתצמח לך מזה, תהיה בך גם תועלת מרבה לכלל ישראל ותזכי לקרב את ביאת משיח צדקנו.

בספר זה, **חובת התלמידות**, נורה לך את הדרך אשר בה תצעדי, כדי שתוכלי למלא את תפקידיך בעולם. ספר זה הינו פשוט, ונבאר לך את הדברים באופן ברור ומוכן. אינך צועדת לבדך בדרך זו. ספר זה ילוך אותך וינחה אותך בדרך ישרה בכדי להתגדל להיות אשה כשרה בישראל, שמעשה הטובים יפארו את כלל ישראל.

פרק א

בתו האהובה של השם: תבִּרָךְ

ראשית, התחילי את יומך מקדם ובזריזות, מיד כְּאִשֶּׁר השָׁעוֹן המְעוֹרָר שֶׁלֹךְ מְצַלֵּל. השתדלי לקום ממִטָּתְךָ בְּבִקְרָה בְּהִתְלַהּבוֹת וּמִתוֹךְ שְׂמֵחָה. חֲשִׁבִי עַל הַזְכוֹת הַגְּדוֹלָה שֶׁנִּפְלָה בְּחִיקוֹךָ לְהִיּוֹת בְּתוֹ הָאֲהוּבָה שֶׁל מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים. זוֹ אוֹלִי נִרְאִית דֶּרֶךְ פְּשׁוּטָה, וְאִף קָלָה מְדִי, לְהַשִּׁיג בְּאַמְצָעוֹתָה הַתַּעֲלוּת רוּחָנִית, אֲבָל נָסִי אוֹתָהּ וְתוֹכָלִי לְרִאוֹת שְׂאֵת מִתְקַרֶּבֶת לְרִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם!

הַדָּבָר דּוֹמֶה לְאֶדָם הַיּוֹדֵעַ שְׂאוּצָר גָּדוֹל הַטָּמוֹן בְּאֶדָמָה יָכוֹל לְהִיּוֹת שֶׁלּוֹ, אִם רַק יִתְאַמֵּץ לְחַפֵּר וּלְמַצֵּא אוֹתוֹ. אֶדָם כֵּזָה, וְדֹאִי שְׂלֵא יוֹתֵר עַל הָאוּצָר רַק מִכֵּיָן שֶׁעָלָיו לְהִתְאַמֵּץ וּלְחַפֵּר. מִמֶּשׁ לְהַפְּךָ! הַעֲבוֹדָה הַרְבֵּה הַצְפוּיָה לוֹ אֵינָה מִרְפָּה אֶת יָדָיו, וְהוּא יַחֲפֹר בְּשִׂמְחָה עַד שֶׁיִּמְצֵא אֶת הַזָּהָב.

אֲזַי הֵיכָן טָמוֹן הָאוּצָר הַנִּסְתָּר הַגָּדוֹל? אִיךָ מַגִּיעִים אֵלָיו?

כְּאִשֶּׁר אֶת מִתְעוֹרָרֶת בְּבִקְרָה וְאוֹמֶרֶת "מוֹדָה אֲנִי", הַתְּפִלָּה אֶל הַשֵּׁם מַעֲמֶק לִבִּי: **"אֵלֹהֵי הַשֵּׁם, עֲזֹר לִי לְהִתְקַרֵּב אֵלָיְךָ! עֲזֹר לִי לְעַבְדְּךָ בְּאַמֶּת! עֲזֹר לִי, אֲבִי שְׂבִשְׂמִים, לְהִתְעַלּוֹת וּלְמַלֵּא אֶת הַתְּפִקִּיד שֶׁעֲבוּרוֹ נִבְרָאתִי".**

הָאֲמִינִי כִּי הַשֵּׁם שׁוֹמֵעַ אֶת בְּקָשְׁתְּךָ וַיִּמְלֵא אֶת הַמִּית לִבִּי. הוּא יִסְיֵעַ לָךְ לְהִשְׁתוֹקֵק לְנִשְׁגָּב וּלְנִעְלָה, כִּי שֶׁכָּל רְצוֹנְךָ יִהְיֶה לְהַרְגִּישׁ אֶת קִדְשׁוֹ שֶׁל אֲבִיךָ שְׂבִשְׂמִים וּלְשִׁמּוֹר אֶת מְצוּתָיו.

כְּאִשֶּׁר תִּתְחִילִי אֶת יוֹמְךָ בְּתִפְלָה זָכָה כְּזוֹ, כְּאֶדָם הַמִּתְחִיל לְחַפֵּשׂ אוּצָר, נִפְשֶׁךָ תִּתְעוֹרָר וְדֶרֶכְךָ תִּהְיֶה סְלוּלָה לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם בְּמִשְׁךָ הַיּוֹם כָּלֹּ בַחֲשֶׁק וּבְשִׂמְחָה.

תִּפְלָתְךָ תִּשְׂמַח אוֹתָךְ, וְתִרְגִּישִׁי אִשֶּׁר גָּדוֹל מִכֶּךָ שְׂזָכִית לְהִיּוֹת בַּת יִשְׂרָאֵל הַקְּרוֹבָה אֶל הַשֵּׁם. וְאִף אִם יִקְשֶׁה עָלֶיךָ לִכְנוֹן בְּפִרוּשׁ כָּל מְלָה

פרק א

ומלה בתפלה, אל ירוך לבבה; כשאת מתפללת, התפללי בכונה כפי הבנתה, והעקר שתשימי על לבך תמיד שאת מתפללת לבוּרא עולם, לאב הרחמן שאוהב אותך אהבת עולם. דעי לך שהוא מאזין לכל מלה שאת אומרת, יודע ומכיר את מחשבותיך, את הנסיונות והקשיים שבדרכך, ואת חייך - עוד יותר ממה שאת יודעת בעצמך.

תוכלי להתקרב אל השם גם בדברים גשמיים, כגון אכילה ושנה וכדומה: אמנם באמת נחוץ לאכול ולישון היטב ולהתרוגע עם חברותיך, אבל גם בעודך עושה זאת תוכלי להתקרב אל השם יתברך אם רק תזכרי שכל מעשיך צריכים להיות כדי לעשות נחת רוח לבוּרא עולם. עשייתם כהלכה - לאכול מזון בכשרות מעלה, לברך בכונה, לישון ולהחליף כח לעבודת השם, ולהיות עם חברות בעלות מדות טובות - גם זה רצון השם.

לכל ארץ היום זכרי את תכלית חייך ומגמתה. הרי כמי שנוסע בדרכו ומפעם לפעם מזכיר ומשגן לעצמו את נתיב דרכו, כי כל מטרתו היא להגיע למחוז חפצו בריא ושלם ולא לאבד את דרכו.

וכאשר תשימי את הדברים הללו על לבך ותלמדי יותר להתקרב אל השם, אזי רבונו של עולם יאמר עליך בתי היקרה, בתי האהובה, עליך נאמר הפסוק: **"כי מדי דברי בן, זכר אֲזַכְּרֶנּוּ עוֹד; על בן, המנו מעי לו, רחם אֲרַחֲמֶנּוּ, נאם השם"** (ירמיהו ל"א, י"ט).

פרק ב

את המורה הטובה ביותר של עצמך

דוד המלך אומר **"סור מרע ועשה טוב"** (תהלים, ל"ד, ט"ו), כדי "לעשות טוב", עליך קדם כל לִישָׁר את דרכך ו"לסור מרע".

ממש כשם שאי אפשר לקבל את פניהם של אורחים חשובים הביתה לפני שמכבדים ומנקים את הבית קדם לכן, כך עליך קדם לסור מרע ולעבד על המדות שלך לפני שתכניסי את השם ואת הקדשה אל חייך.

לכן, עליך קדם לחפש ולבצר מנפשוך כל דבר שיכול למנוע ממך להתקרב אל השם ותברך. יתכן שבתחילה זה לא יהיה קל, אך לאחר זמן מה תתעורר כך התקוה, שמצאת את העצות והדרכים הנחוצות לך כדי לפחות להתחיל.

כדי לסייע לך בחשבון הנפש הזה, ננחה אותך בספר זה כיצד למצא ולתקן את מדותיך הלא טובות שיכולות למנוע ממך להתעלות בעבודת השם.

אך עליך להבין דבר חשוב ויסודי מאוד: **את היא המורה הטובה ביותר של עצמך! רק את יודעת בנפשך** מהן המדות שעליך לתקן. מי מכיר את חלשותיך יותר מאשר את בעצמך? מי עוד יודע את חסרונותיך כדי להיות מסוגל לתקנם?

מכיון שכל נערה שונה בטבעה ובמדותיה, הרי שרק את יכולה להגיע לעמקי לבך ונשמתך כדי לגלות מהן המדות שעליך לעבד עליהן ולתקן.

פרק ב

הוֹרִיךְ וּמוֹרִיךְ יְכוּלִים כְּמוֹכֶן לְסַיֵּעַ לָךְ וּלְתַת לָךְ עֲצָה טוֹבָה, אֲךֹּ בְּךָ תִּלְוִי
הַדָּבָר: לְהַחֲלִיט לְהַקְשִׁיב לַעֲצָתָם וּלְעֲשׂוֹת אֶת הַצֵּדֵד הַנָּכוֹן וּלְלַכֵּת בְּדֶרֶךְ זֶה.

הַקְשִׁיבִי וְנִצְרִי בְּלִבְךָ כָּל עֲצָה שְׂאֵת מְקַבֶּלֶת מֵהֶם. כֹּךָ יִקַּל עָלֶיךָ
לְתַקֵּן אֶת מַדּוּתֶיךָ הָרָעוֹת, וּלְהַצְלִיחַ בְּמַגְמָתְךָ וּרְצוֹנְךָ לְהִתְקַרֵּב אֶל הָאֵל הַשֵּׁם
יִתְבָּרֵךְ.

מעלות וחסידותו של כל אחד מישראל

היכן מתחילים להשתפר ולעבד על תקון המדות? בספר זה נעסוק במדות לא טובות ובדרכים לתקן, ונכתב לה דגמאות שיסייעו לה לחפש ולהבחין במדות לא טובות אחרות, שיתכן שיהיה עליה לתקן ולהטיב.

ישנם אנשים, מנערים ועד זקנים, השוגים בדעתם וסבורים שאין בהם שום דפי, ושלמים הם במדותיהם. גם כאשר הם לומדים ספר מוסר העוסק במדות רעות, הם מתברכים בלבבם לאמר, שאין בהם פגם וחסרון כלל ועקר. יודעים הם לומר במי לדעתם שוכנת אותה מדה רעה, ומכחישים שהם עצמם לוקים במדה זו.

אוי להם ואבוי לנפשם. הם כאותו אדם שפכדה עליו מחלתו עד מאד וכבר אינו מרגיש בה, ולפיכך אינו מחפש לה מזור ותרופה.

אנשים אחרים סבורים שהם טובים יותר. למשל, נערה הלומדת בספר מוסר על חסרון כלשהו. היא אמנם יודעת בנפשה שהיא לוקה באותו חסרון, ודעתה אף מעט מטורדת מכה, אף עד מהרה ירוץ דברה בלבבה לאמר "החסרון הזה אצלי אינו גרוע כל כך כמו מה שכתוב בספר המוסר".

"ומלבד זאת", היא אומרת לעצמה, "אף אחד אינו משלם". אפלו שלמה המלך אומר "כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא" (קהלת ז', כ'). היא משתמשת בפסוק זה כדי לפטר את עצמה מלתקן את המדה הזו - וזוהי מזמתו ותחבולתו של היצר הרע להרחיק את אותה נערה מדרך הישר והטוב.

פרק ג

שָׂרֵשׁ מִחֲלָתָם שֶׁל שְׁנֵי סוּגֵי בְּנֵי אָדָם אֵלוּ הוּא אֶחָד: הֵם אֵינָם דּוֹרְשִׁים מַעֲצָמָם לִהְיוֹת אֲנָשִׁים גְּדוּלִים. הֵם אֵינָם חִפְצִים לִהְיוֹת טוֹבִים יוֹתֵר. הֵם מְדַמִּים בְּנַפְשָׁם, שֶׁרַק צַדִּיקִים וְצַדִּיקוֹת צְרִיכִים לַעֲבֹד עַל תְּקוּן הַמַּדּוֹת שֶׁלָּהֶם. כִּיּוֹן שֶׁהֵם אֵינָם אֱלֹא יְהוּדִים "רְגִילִים" בְּעִינֵיהֶם, דִּי לָהֶם בְּמָקוֹם בּוֹ הֵם נִמְצָאִים.

דּוֹמִים הֵם לִילָד אוֹ יְלֵדָה קְטָנִים שְׂאִין לְהוֹרִיָּה דְרִישׁוֹת גְּדוּלוֹת מֵהֶם - הֵם מְסַתְּפָקִים בְּכָךְ שֶׁהֵם יְלָדִים וְסוֹלְחִים לָהֶם עַל חֲסְרוֹנוֹתֵיהֶם מִכִּיּוֹן שֶׁהֵם "עֲדִין קְטָנִים". אוּלַם בְּרוּר שֶׁהֵם שׁוֹגִים, שֶׁהָרִי אִם יִתְמִידוֹ לְהִתְנַהֵג עִמָּם בְּדֶרֶךְ זֶה, יְלָדֵיהֶם לְעוֹלָם לֹא יִתְגַּבְּרוּ עַל מַדּוּתֵיהֶם הָרְעוּת.

כָּכָר דְּבִרְנוּ לַעֲלִיל עַל כָּךְ שֶׁחֹבֶכָה קְדוּשָׁה עַל כָּל נַעֲרָה לַעֲבֹד עַל מַדּוּתֶיהָ כְּדִי לַחֲשׂוֹף אֶת גְּדֻלָּתָהּ וְלִהְיוֹת צַדִּיקָת, וְאִם לַעֲתִיד שֶׁל צַדִּיקִים, גְּדוּלִים בַּתּוֹרָה וְגֵאוֹנִים. הַשְׂכִּינָה מְקוֹנֶנֶת עַל אוֹתָהּ נַעֲרָה הַמִּתְרַשֵּׁלֶת בְּחֹבֶכָהּ וְאִינָה עֲמֵלָה לִהְיוֹת הָאִשָּׁה הַגְּדוּלָה וְהַצַּדִּיקָת שֶׁהִיא יְכוּלָה לִהְיוֹת.

אֲבָל גַּם אִם רְצוֹנָךְ הוּא רַק לִהְיוֹת בֵּת יִשְׂרָאֵל פְּשוּטָה - הַתְּבוֹנָנִי וְרָאִי מִה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצַפֶּה מִבֵּית יִשְׂרָאֵל רְגִילָה:

עוֹד לִפְנֵי מִתֵּן תּוֹרָה, כְּשֶׁבֵּא הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לִבְחֹר בְּעַם יִשְׂרָאֵל, הוּא כָּרַת בְּרִית עִם יִשְׂרָאֵל, עִם כָּל בֶּן וּבַת יִשְׂרָאֵל, מִחוּטְבֵי עֲצִים וְשׁוֹאֲבֵי מִיָּם, וְאָמַר לָנוּ: **"כֹּה תֹאמַר לְבֵית יַעֲקֹב** (רש"י: אֵלֹהֵי הַנָּשִׁים): **וְעַתָּה אִם שְׂמוּעַ תִּשְׁמְעוּ בְּקוֹלִי וְשִׁמְרַתֶּם אֶת בְּרִיתִי, וְהִיִּיתֶם לִי סִגְלָה מִכָּל הָעַמִּים כִּי לִי כָל הָאָרֶץ: וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מַמְלַכֶּת כֹּהֲנִים וְגוֹי קְדוֹשׁ"** (שְׁמוֹת, י"ט, ג', ה'-ו').

כֵּן, זֶה הַדְרִישָׁה שֶׁדּוֹרֵשׁ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִיְהוּדֵי פְּשוּטִים! **מַמְלַכֶּת כֹּהֲנִים וְגוֹי קְדוֹשׁ!** זֶהוּ טַבְעוֹ הָאֱמֵתִי שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל. עֲלִינוּ רַק לְשִׁמְעַ בְּקוֹל הַשֵּׁם. יִתְבָּרַךְ כְּדִי לְהַקְרִיא "מַמְלַכֶּת כֹּהֲנִים וְגוֹי קְדוֹשׁ!"

אִם כֵּן, כִּיּוֹן שֶׁנִּדְאִי רוּצָה אֶת לִהְיוֹת בֵּת יִשְׂרָאֵל אֱמֵתִית, הָרִי שְׂזוֹ הַדְרִישָׁה מִמֶּךָ וְזֶהוּ רְצוֹנָךְ. יִתְכַּן שְׂאִינָךְ יוֹדַעַת זֹאת בְּעֲצָמִיתָהּ, אַךְ נִפְשָׁךְ זֹעֶקֶת מִמַּעֲמָקִים אֶל רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם: **"יְהוּדִיָּה אֲנִי! רוּצָה אֲנִי לַעֲבֹד אוֹתָךְ בְּאֵמֶת! לַעֲבֹדְךָ בְּכָל כֹּחִי, שְׂכָלִי, לְבִי, גּוּפִי וְנַפְשִׁי, כְּדִי לִהְיוֹת רְאוּיָה לְהַקְרִיא בֵּת יִשְׂרָאֵל!"**

גַּלִּי אֶת הָרָצוֹן הַזֶּה בְּעֲצָמָךְ; דְּרָשִׁי אוֹתוֹ מַעֲצָמָךְ! כְּאֲשֶׁר תִּגְלִי אֶת גְּדֻלָּתָהּ הַטְּמוּנָה בָּךְ, יִקַּל עָלֶיךָ מְאֹד לְתַקֵּן אֶת מַדּוּתֶיךָ הַלֹּא טוֹבוֹת.

פרק ד

לחיות בחריצות

כַּעַת נִדְבַּר עַל מִדַּת הָעֲצָלוּת, הַמְצוּיָה בְּדֶרֶךְ כָּל אָצֵל אֲנָשִׁים צָעִירִים, וְהִיא רָעָה וּמַזִּיקָה בְּיוֹתֵר.

כְּמוֹ בְּחֶסְרוֹנוֹת אֲחֵרִים, כָּל אָדָם עָשׂוּי לִהְיוֹת עָצֵל בְּאִפְּן שׁוֹנֶה. אָצֵל נִעְרֹת מְסֻיָּמוֹת, עֲצָלוֹת פְּרוּשָׁה אֶהְבֵּת הַשִּׁינָה, בְּטָלָה וְיִשִּׁיבָה בְּחֶסֶר מַעֲשֶׂה. דָּרְשׁוּ מִמֶּנָּה לַעֲשׂוֹת מְטָלָה פְּשׁוּטָה, וּכְבָּר מוֹכְנוֹת אָצֵלָה חֲבִילוֹת שֶׁל תְּרוּצִים שׁוֹנִים וּמְשֻׁנִּים.

עַל עָצֵל כָּזֶה אוֹמֵר לָנוּ שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ שֶׁתְּמִיד יִהְיֶה לוֹ תְּרוּצִים (משלי, כ"ו, י"ג): **"אָמַר עָצֵל: שָׁחַל בְּדֶרֶךְ, אָרִי בֵּין הָרְחֻבוֹת!"** - לֹא אוֹכֵל לְצֹאֵת כִּי יֵשׁ אֲרִיּוֹת בַּחוּץ.

הַנֶּעֱרָה הָעָצֵלָה חוֹשֶׁבֶת תְּמִיד שֶׁהִיא צוֹדֶקֶת, תְּמִיד יֵשׁ לָהּ הַסִּבָּרִים לַעֲצָלוֹת שָׁלָה, וּלְעֵתִים קְרוֹבוֹת הִיא מוֹצֵאת חֶסְרוֹנוֹת דִּיקָא אָצֵל אֲנָשִׁים חֲרוּצִים. כָּל זֹאת לִמְעַן תִּצְדֵּק בְּעֵינֶיהָ, וְלֹא תִתְבַּיֵּשׁ מִכֶּף שְׂאִינָה עוֹבְדֶת וּמִתְאַמֶּצֶת כְּמוֹתָם.

יֵשׁ גַּם נִעְרֹת שֶׁמִּתְחַזְּקוֹת לַפְּעָמִים מַעֲצָמֵן וּמִתְאַמְצוֹת לַחֲדָל מַעֲצָלוֹתָן. הֵן מִתְחִילוֹת בְּהִתְלַהֲבוֹת, אֲךֹּ עַד מְהֵרָה הֵן מִתְעַיְּפוֹת, מִרְפוֹת אוֹ פְּשׁוּט מוֹתָרוֹת.

הָאֵם אֵת אַחַת מֵהֵן? הָאֵם מִדַּת הָעֲצָלוֹת שׁוֹכֶנֶת בְּקֶרֶבָּהּ עַל מִי מְנוּחוֹת? אִם חֵס וְשָׁלוֹם אֵת עֲצָלָה, עָשִׂי כָּל שְׂבִיכָלְתָּהּ לַעֲקוֹר אוֹתָהּ מִן הַשָּׂרֶשׁ וּבִמְהִירוֹת, לִפְנֵי שֶׁתִּזְיֵק לָהּ גִּזְק גָּדוֹל.

מִבְּרֹאִיו שֶׁל הַשֵּׁם אָנוּ יְכוּלִּים לְלַמֵּד לָקַח וּמוֹסָר נִפְלְאִים. לְמַדִּי נָא מִהַשְׁמֵשׁ וּמִהַיָּרֵחַ הַמִּתְמַיִדִּים בְּמִשְׁמְרוֹתֵיהֶם; מִהָאֲרֵץ הַמְּנִיבָה אֵת פְּרוֹתֶיהָ

פרק ד

כְּצוּי הַשֵּׁם; מִהַחֲמור, מִהַסּוֹס וּמִבְּעַלֵּי חַיִּים רַבִּים אַחֲרֵים הָעוֹבְדִים בְּכָל כָּחֶם וּמְרָצָם. רַק הַחַיּוֹת הַטּוֹרְפוֹת, כְּגוֹן הָאַרְיָה, הַשּׁוּעַל וְדוֹמִיָּהֵן יוֹשְׁבֵים בְּבִטְלָה.

שְׂאִי עֵינֶיךָ אֶל חֲכָמִי עִם יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר לָמְדוּ מוֹסֵר מִהָעוֹלָם שְׂסָבִיבָם. לְמַדִּי מִסְפּוּרֵי שָׁל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, שֶׁהָיָה תַּמִּיד הָרֹאשׁוֹן לְהַשְׁכִּים לְבֵית הַמִּדְרָשׁ וְהָאַחֲרוֹן לְצֵאת מִמֶּנּוּ, שֶׁכָּאֲשֶׁר בִּקֵּר אֶחָד, בְּדַרְכּוֹ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ, רָאָה שְׂמוֹצִיאֵי הַזָּבֵל וְהַתֵּבֵן לְשִׁדּוֹת הַשְּׂכִימֹת לִפְנֵיו, הוּא מִיד יִסֵּר אֶת עַצְמוֹ עַל כֵּן, וְאָמַר: "הָעוֹבְדִים הַפְּשׁוּטִים הַלָּלוּ, הַעֲמִלִּים בַּעֲבוּדָה קָשָׁה וּמְפָרֶכֶת, הַשְּׂכִימֹת קוֹם, וְאֲנִי, עוֹבֵד הַשֵּׁם, לָמָּה זֶה אַחֲרָתִי הַיּוֹם?" (מִדְרָשׁ שִׁיר הַשִּׁירִים א').

לְמוֹד נִפְלָא זֶה מֵאַחַד הַתַּנְאִים הַקְּדוּשִׁים מְלַמֵּד אוֹתָנוּ שְׂאֵפְשֵׁר לְלַמֵּד מוֹסֵר גַּם מִפּוֹעֲלִים פְּשׁוּטִים. וְאַנְחֵנוּ, עַל אַחַת כְּפָה וְכַפָּה, חָשׁוּב שְׁנִלְמַד מוֹסֵר וּמִדּוֹת טוֹבוֹת מִתְלַמִּידֵי הַחֲכָמִים.

חֲשָׁבִי גַם עַל הַדְּבָרִים הַבָּאִים: הַתְּבוּנָה כִּיצַד פּוֹעֵל בְּנֵן מִסִּפֵּן אֶת חַיָּו בַּעֲמִידָה עַל פָּגוּם רְעוּעַ בְּקוֹמָה גְּבוּהָה. רְאֵי אֶת הָאֶכָר הָעוֹבֵד בְּשִׁידָהוּ בְּזַעַת אָפוֹ. הֵאֵם אִי פַעַם חֲשַׁבְתָּ כְּפָה מֵאַמֶּץ אָבִיךָ מִשְׁקִיעַ כָּדִי לִפְרֹנֶס אֶת כָּל מִשְׁפַּחְתּוֹ וְלִדְאֹג לְכָל צְרִכֵיהֶם?

גַּם עַל אִשֶּׁת חֵיל נֹאמַר "וַתֵּקֶם בְּעוֹד לִילָה", הִיא מִשְׂכִּימָה בְּבִקֵּר בְּזִרְיוֹת כָּדִי לַעֲבֹד גְּבוּדָתָהּ.

הַשֵּׁם יָצַר אֶת עוֹלָמוֹ כְּמָקוֹם שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לַפְּעֵל בּוֹ, בְּרוּחָנִיּוֹת וּבְגִשְׁמִיּוֹת. כְּשֶׁם שֶׁכָּל אֶחָד עוֹבֵד לִפְרֹנֶסְתּוֹ - זֶה בְּשִׁכְלוֹ וְזֶה בְּגוּפוֹ - כֵּן עַל כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם בְּחֶשֶׁק וּבְחִרְיָצוֹת.

פרק ה

לעשות דברים בחשק

כַּעַת נבאר מהו שרש העצלות ונלמד כיצד להתרחק ממנה, ולחיות חיים מלאי מרץ והתלהבות. גם אם זכית ואינך עצלה, השמרי מהמדה הלא טובה הנקראת **רפיון והתרשלות**.

רפיון פרושו שאינך דורשת הרבה מעצמך. את עובדת רק כאשר את באמת צריכה, ומחפשת תמיד כיצד לפטר את עצמך מחובותיך. רפיון הוא גם שאינך שואפת לגדל ולהיות מי שבכחה וביכולתך להיות.

אמנם רפיון אינו נראה מסכן כמו עצלות, אך גם הוא יכול לעכב אותך בעבודת השם. נערה מתרפה אינה עושה דברים באפן הטוב ביותר שהיא יכולה, היא עושה אותם רק כפי שהיא יודעת ורגילה - באפן בינוני.

לדגמא, אם יש לה פשרון כתיבה והמורה דורשת ממנה לכתב את יחוס ותולדות אבות משפחתה, היא תקח מהבא לידיה מן המוכן ולא תשתדל לערוך מחקר משלה ולחדש דברים כלשהם. חיים של רפיון כאלו גם מונעים ממנה להתאמץ בעבודת השם.

חשבי נא: כידוע, ערכו של כל דבר נמדד לפי מדת העבודה שנדרשה לשם השגתו. אם תתאמצי מעט בדבר שפשוט לעשותו, תרויחי מעט ותוכלי לרכוש רק דברים זולים ופשוטים; אך ממה שתרויחי מעבודה קשה יותר ותוכלי להשיג דברים יקרי ערך יותר. כן הדבר בעבודת השם - רק עבודה בעז ותעצומות תאפשר לך להתעלות.

לפני שתדאגי מהמלים "עבודה בעז ותעצומות" שרק הזכרנו, הרי שעליך לדעת יסוד גדול בעבודת השם - השם יתברך, שרחמיו על כל מעשיו, אינו דורש מהאדם לעשות דבר שהוא למעלה מכחותיו ויכולותיו

פרק ה

וְשָׂאִינוּ יָכוֹל לַעֲשׂוֹתוֹ, וּכְמֵאֲמַר הַפְּסוּק: **"כִּי הַמִּצְוָה הַזֹּאת, אֲשֶׁר אָנֹכִי מִצְוֶה הַיּוֹם לֹא-נִפְלְאָת הוּא מִמֶּךָ וְלֹא רַחֲקָה הוּא"** (דברים, ל', י"א).

וּכְבֶּר גָּלָה לָנוּ שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ שֶׁ"גַם מִתְרַפֶּה בְּמִלְאכָתוֹ - אֵחָ הוּא לְבַעַל מִשְׁחִית" (משלי, י"ח, ט). הָאָדָם הַמִּשְׁחִית, הַנֶּעֱרָה הַעֲצָלָה, אֵינָה חֲפָצָה לַעֲבֹד כָּלֵל. הַמִּתְרַפֶּה, לַעֲמֵת זֹאת, עוֹבְדָת רַק כְּאִשָּׁר יֵשׁ דָּבָר שְׁחִיב לְהַעֲשׂוֹת וְרַק כְּאִשָּׁר מַגִּיעַ הַרְגֵעַ הָאֲחֵרוֹן לַעֲשׂוֹתוֹ. אֵךְ גַּם אִזּוֹ הִיא לֹא בְּאֵמֶת עוֹבְדָת: הִיא חוֹלֶמֶת, מִתְמַהֲמַהת בַּעֲבוּדָתָהּ, וְעוֹשָׂה הַכֹּל בְּשִׁטְחִיזָה וְלֹא בְשִׁלְמוֹת. הִיא לֹא תִתְאַמֵּץ שְׁעֲבוּדָתָהּ תִּהְיֶה בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוֹת.

לַעֲמֵתָהּ, הַנֶּעֱרָה הַחֲרוּצָה עוֹבְדָת בְּהִתְלַהּבוֹת וּמִשְׁקִיעָה בַּעֲבוּדָתָהּ. הַעֲבוּדָה הִיא הַנָּאָה אֲצִלָּה וְהִיא מִתְעַנֶּגֶת מִמֶּנָּה, הִיא אֵינָה יְכוּלָה לְשַׁבֵּת בְּבִטְלָה.

עָבוֹר נַעֲרוֹת רַבּוֹת פְּעָלִים אֱלֹהִים, עֲכֹב וּבִזְבוּז זְמַן גּוֹרָמִים לָהֶן תַּחוּשֹׁת רִיקָנוֹת. נִפְשָׁן לֹא תִשָּׁבַע מִעֲבוּדָה קָלָה וְשִׁטְחִית. עֲבוּדָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים הֵם הַחִיּוֹת וְהַתְעַנּוּג שֶׁלָּהֶן, הֵן אוֹהֲבוֹת לְהִתְאַמֵּץ.

כֶּשֶׁם שֶׁזָּרָם מִים יִתְחַזֵּק לְשִׁטֹּף בַּעֲצָמָה רַבָּה לְאַחַר שֶׁנֶּעֱצַר בְּדַרְכּוֹ, כֵּן אוֹתָהּ נַעֲרָה חֲרוּצָה מִחֻזָּקָת וּמִחֲדָשֶׁת אֶת כְּחוּתֶיהָ לְהִתְאַמֵּץ יוֹתֵר כְּאִשָּׁר הִיא נִצָּבֶת בְּפָנֶי "מְכָשׁוֹל" הַמַּעֲכֵב אוֹתָהּ מִמִּלְאכָתָהּ.

הִיא תָּמִיד עֲסוּקָה בְּלִהְרַבּוֹת פְּעָלִים טוֹבִים: עֲזָרָה לְאוֹלָת, כּוֹנֵנָה בְּתַפְלוֹת וּבִבְרָכוֹת, לַעֲזֹר בְּמִלְאכּוֹת הַבַּיִת וּלְכַבֵּד אֶת הוֹרֶיהָ וּמוֹרֶיהָ. הִיא מִתְנַהֶגֶת בִּישָׁר וּבַעֲנֻת חוֹן, מְקַדֶּשֶׁת שָׁם שְׂמִים בְּהִתְנַהֲגוּתָהּ, וּמְקַפֶּידָה עַל קָלָה כְּבַחַמּוּרָה עַל פִּי הַהִלָּכָה וְהַדָּרֵךְ הַמְסוּרָה לָנוּ. בְּבֵית הַסֵּפֶר, הִיא תָּמִיד מוֹכֵנָה לְהַקְשִׁיב וּלְבַצֵּעַ אֶת מַה שֶּׁנִּדְרָשׁ מִמֶּנָּה.

אִךְ שְׁעֲצָלוֹת הִיא מְדָה רָעָה יוֹתֵר מִן הָרַפְּיוֹן, מְכַל מְקוֹם מִדַּת הָרַפְּיוֹן קָשָׁה יוֹתֵר לְתַקּוֹן מֵאֲשֶׁר מִדַּת הָעֲצָלוֹת. כְּאִשָּׁר נַעֲרָה גְּעִלָּה רוּצָה לְהִשְׁתַּפֵּר, הִיא מִשְׁכִּימָה מְקַדֵּם בְּבִקּוֹר וּמַגִּיעָה לְבֵית הַסֵּפֶר בְּזִמְנוֹ וְלוֹמַדָת הֵיטֵב. אִם תַּעֲבֹד עַל עֲצָמָה, הִיא תוֹכֵל לְתַקּוֹן אֶת מִדַּת הָעֲצָלוֹת שֶׁלָּהּ וְתִתְרַגֵּל שְׁלֵל לְהִתְעַצֵּל גַּם כְּשֶׁתִּגְדֹּל.

אִךְ לַנֶּעֱרוֹת הַמִּתְרַפּוֹת קָשָׁה הַרְבֵּה יוֹתֵר לְתַקּוֹן אֶת מִדַּת הָרַפְּיוֹן שֶׁלָּהֶן. בֵּין אִם הֵן מִתְרַפּוֹת מִטְבָּעוֹן, וּבֵין אִם הִצְלִיחוּ וְתַקְּנוּ אֶת מִדַּת הָעֲצָלוֹת

לעשות דברים בחשק

שְׁהִיְתָה בָּהֶן אֲךָ לֹא אֶת מִדַּת הָרַפִּיּוֹן שֶׁלָּהֶן - גַּם כֹּאשֶׁר הֵן רֹצוֹת לַעֲשׂוֹת אֶת מְלַאכְתָּן נֶאֱמָנָה, הֵן מִתְרַפּוֹת וְעוֹשׂוֹת אוֹתָהּ בְּשִׁטְחִיּוּת, וְרַק כִּדִּי לְצֵאת יְדֵי חֻבְתָּן.

וְלֹא רַק זֹאת. נִעְרָה מִתְרַפָּה תִּתְרַפָּה גַּם כֹּאשֶׁר הִיא תִּחְפֹּץ לַעֲקֹר מֵעֲצָמָה מְדוֹת רָעוֹת אַחֲרוֹת. כֹּאשֶׁר תִּקְבֹּל עַל עֲצָמָה - לְדַגְמָא - לְהִתְפַּלֵּל בְּכוֹנָה, מִיד עַם הַתְּחִלַּת הַתְּפִלָּה מִחֲשֻׁבְתָּהּ תַּעֲוֹף לְמַרְחָקִים, בְּעוֹד שְׁפָתֶיהָ נְעוֹת בְּלִי שְׁתֵּאֱמָץ לָכֹון אֶת פְּרוֹשׁ הַמְּלִים. נָח לָהּ יוֹתֵר לְהִרְהֵר בְּעִנְיָנִים גִּשְׁמִיִּים מֵאֲשֶׁר לָכֹון וּלְטַהֵר אֶת לִבָּהּ וּמִחֲשֻׁבְתָּהּ לְזָכֹר שֶׁהִיא מִתְפַּלֵּלַת לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים. מִדַּת הָרַפִּיּוֹן מִפְּרִיעָה לָהּ לְשִׁנּוֹת אֶת מַה שֶׁהִיא רְגִילָה.

בְּפָרָקִים הַבָּאִים נִבְאָר כִּיצַד תּוֹכְלִי לִבְעֹר אֶת הָרָעָה הַחוּלָה הַזֹּאת מִקְרִיבָהּ וְלִהְיוֹת נִעְרָה זְרִיזָה וְחִרוּצָה.

פרק ו

עוררי את נפשך לעבודת הבורא

בת ישראל יקרה! בודאי את מיחלת ליום שבו תזכי בעזרת השם לבנות בית נאמן ולהיות אם בישראל! כדי להתכונן לתקופה חדשה זו בחייה, עשי כל שתוכלי כדי לשרש ולבער מתוכך כל שמץ של עצלות ורפיון.

ראשית, השתדלי להיות זריזה וחרוצה יותר! (שימי לב שזריזות אינה חפזון וזלזול בעבודה חלילה. אל תהיי כאותם אנשים נרפים שרב מעשיהם בשטחיות ואינם מתאמצים בכל כחם לעשות מלאכתם נאמנה).

היי סבלנית - אך חרוצה. מרפזת - אך זריזה.

כפי שבארנו בפרק ב', את היא המחנכת של עצמך. כעת נבאר מהם ההבדלים בין האדם הזריז לאדם הנרפה, וכך תביני ותלמדי להפיר בעצמך אם קימת בך החלשה הזאת וכיצד לעקר אותה מן השרש כדי להיות זריזה וחרוצה.

תחלה, נבאר לך את אפן פעלתו הנפלאה של טבע האדם.

כל מעשה של אדם מתחיל במחשבה. המוח חושב והגוף עושה. כאשר את עושה דבר כלשהו, זוהי תולדת רצון של הנפש, המשתמשת באברי הגוף כדי לעורר אותך לעשותו. מחשבותיך הן מה שהנפש שלך הוגה על ידי שמוש בחלקים המתאימים של המוח שלך. כאשר עולה בך מחשבה, נפשך מפעילה את חלקי השכל המתאימים לאותה מחשבה ומורה להם לבצע בזריזות את הפעלה המתאימה, כך שתביני את אשר את חושבת.

באותו אופן, כאשר את רוצה לבצע פעלה גופנית, לכל אבר יש מטרה אחת בלבד: לבצע את מה שדעתך צוהתה עליו.

עוררי את נפשך לעבודת הבורא

נפֿשָה שֶׁל הַנֶּרְפִית אֵינָה זְרִיזָה, אֶלָּא עֲיֵפָה וְנִרְדָּמָת בְּלִי חַיִּית. בְּדֶרֶךְ הַטֵּבֵעִי, הַמֵּחַ מַעֲט עַר גַּם כְּאֲשֶׁר הָאָדָם יֵשֵׁן, וּלְפִיכָּךְ הוּא יָכוֹל לַחְלוּם עַל מַחְשְׁבוֹתָיו מֵאוֹתוֹ הַיּוֹם. מִחָה שֶׁל הַנֶּעֱרָה הַנֶּרְפִית יֵשֵׁן מַעֲט גַם כְּאֲשֶׁר הִיא עֶרָה. וְכִמוֹ שְׁאָמְרוּ חַז"ל "הוֹלֵךְ בָּטֹל כְּיֵשֵׁן דְּמִי"! הִיא אָמְנָם עֶרָה וְלֹא מִמָּשׁ יִשְׁנָה, אֶף מִצוּיָהּ הִיא בְּמִין תַּרְדֵּמָה וְאֵינָה עֶרָה לְגַמְרִי. שְׂכָלָה וְגוֹפָה אֵינָם מִתְאַמְצִים לַעֲבֹד יַחַד. נִפְשָה אֵינָה עֶרָה דְּיָה כְּדִי לַעֲוֹרֵר אֶת גּוֹפָהּ.

נִפְשָה שֶׁל הַנֶּעֱרָה הַנֶּרְפִית אֵינָה כֹּחֵץ הַדְּרוֹךְ בְּקִשְׁתָּהּ. הִיא מִתְנַהֵלֶת עַל מִי מְנוּחֹת וְדֹכֵר אֵינּוּ דוֹחֵק בָּהּ לְקוֹם בְּזִרְיוֹת לַעֲבֹדָתָהּ. הִיא חֲלָשָׁה בְּנִפְשָה - לֹא בְּגוֹפָהּ; כֹּחַ הַרְצוֹן שֶׁלָּהּ אֵינּוּ מִזְדַּרְזֵז לְהַעֲרִיחַ וּלְצוּת עַל שְׂכָלָה וְגוֹפָה לַפֵּעַל. אֵין לָהּ יְדִיעָה בְּרוּרָה מָה עָלֶיהָ לַעֲשׂוֹת, וּלְפִיכָּךְ אֵינָה חֲשָׁה עֲנָג אוֹ אֲשֶׁר בְּקִשְׁרָהּ לָכָּהּ.

אֶף אִם אָכֵן כֶּךָ הַדְּבָר וְנִפְשָה מְנַמְנֶמֶת, מַדּוּעַ פִּתְאוֹם אוֹתָהּ נֶעֱרָה הוֹפֵכֶת לַחֲרוּצָה וְזִרְיָה כְּאֲשֶׁר הִיא מִתְכַּוֶּנֶת לְטִיּוֹל מִשְׁמַח? מַדּוּעַ בְּיוֹם כָּזֶה הִיא מִשְׁכִּימָה קוֹם, מִתְלַבֶּשֶׁת בְּמַהֲרֹת, וּמְכִינָה בְּזִרְיוֹת אֶת כָּל הַדְּרוֹשׁ לָהּ לְקִרְאָת הַטִּיּוֹל?

הַתְּשׁוּבָה הִיא, שְׁיֵשׁ לָהּ שְׂמִיחָה בְּמָה שֶׁהִיא עוֹשָׂה. נִפְשָה מִתְעַנֶּגֶת עַל כֶּךָ. וְכִשְׁהִנָּפֶשׁ מִתְעַנֶּגֶת, הִיא חֲשָׁה וּמִזְדַּרְזֵזת וְאֵינָה מִתְמַהֲמַהֶת. הִיא "מַעֲוֶרֶת" אֶת כָּל חֲלָמֵי הַגּוֹף וְהַמֵּחַ, וְהֵם מִתְאַמְצִים וּמִתְעוֹרְרִים כְּאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲוֹר מִשְׁנָתוֹ.

כֶּךָ מִמָּשׁ צְרִיכָה לְהִיּוֹת עֲבֹדַת הַשֵּׁם שְׁלָהּ! אֶהְבֶּתָּ וּרְצוֹנָהּ הַחֲזֵק לַעֲבֹד אֶת עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ - מִצְוֹת כְּבוֹד אָב וְאֵם, צְנִיעוּת, וְכָל הַמִּצְוֹת - צְרִיכִים לַעֲוֹרֵר וּלְהַעֲרִי אֶת נִפְשָׁה לַחַיּוֹת בְּהַתְלַהֲבוֹת. הַתְּמִידִי בְּרִשְׁפֵי הַתְּעוֹרְרוֹת אֶהְבֶּתָּ זֶה עַד שְׁלִבָּהּ וּמִחָּה יִתְחַזְּקוּ מַאֲלֵיהֶם, וְכָל אֲבָרֶיהָ יִפְעֲלוּ יַחְדָּו בְּחִרְצוֹת וּבְשִׂקְדָּנוֹת וּמִתּוֹךְ שְׂמִיחָה עֲצוּמָה. "כָּל עֲצָמוֹתֵי תֵאֱמַרְנָה הַשֵּׁם מִי כְמוֹךָ" (תהלים, ל"ה, י').

אֶף עָלֶיךָ לַדַּעַת שֶׁהַעֲרַת הַנֶּפֶשׁ אֵינָה דוֹמָה לְהַעֲרַת הַגּוֹף. אִי אֶפְשָׁר לְהַעֲרִי אֶת נִפְשָׁה הַקְּדוּשָׁה וְהַטְּהוֹרָה בְּאוֹתוֹ אֶפֶן שְׁמַעֲרִים אָדָם מִשְׁנָתוֹ. תּוֹכְלִי לְהַעֲרִי אֶת נִפְשָׁה רַק עַל יְדֵי עֲבֹדַת הַשֵּׁם בְּהַתְלַהֲבוֹת וּבְהַתְמַדָּה! עֲבֹדַת הַשֵּׁם בְּרִפְיוֹן וּלְלֹא הַתְלַהֲבוֹת - תִּפְלָה בְּנִעְנוּעַ שְׁפָתַי לֹלֵא כְּנֹהָ,

פרק ו

וקיום מצוות אנשים מלמד - תשאיר את נפשך בתרדמתה. ועל זה אומר הנביא ישעיהו: "בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו רחוק ממני" (ישעיהו כ"ט, י"ג).

עליך לנסות להרגיל את נפשך להתעורר ולעבד עבודת הנפש, אז תתחזק ותתרפא ויתגלה בך החשק לעבודת הבורא.

נערות רבות משתוקקות בכל לכן ומאודן להתמיד בעבודת השם. הן רוצות בכה, אך אינן עושות זאת. תמיד כאשר מתעורר בקרבן הרצון לעבד את השם, יצרן הרע מציב מכשולים בדרך כדי לעצור בעדן מלקיים מצוות ולעבד את השם, והן נופלות ברשתו.

לדגמא, את מתעוררת בבקר בחשק גדול להתפלל בכונה ובמתינות, אבל כשאת מתכוננת להתפלל, חברתך מתקשרת אליך ורוצה לצאת איתך לטיול היום, ואת מתפללת במהירות ובחפזון כדי למהר לצאת לטיול.

אך אם תבחרי להיות איתנה וחסדקה, תוכלי להתגבר על יצרן הרע. החליטי מה צריך לעשות במצב כזה כדי לא להתבלבל ולאבד את דרכך בכל מכשול ועכוב.

מדוע באמת קשה להרבה אנשים להשיג זאת? מפני מה שאיפתם לעבד את השם נעצרת?

התשובה היא, שהם נרפים מנעוריהם. ולפיכך, גם כעת כאשר הם חפצים לעבד את השם, הם עושים זאת בהתרשלות ואינם מתאמצים להסיר מדרכם את המכשולים שעלולים להפריע לעבודת השם שלהם.

האם כעת את מבינה, נערה יקרה, מדוע נחוץ לעקור את מדת הרפיון מתוכך ולא להותיר ממנה שריד ופליט? אם לא תתגברי על מדת הרפיון שלך היא יכולה להפריע לך בהמשך חייך. אם לא תטעי בעצמך התלהבות וזריזות היום, יצרן הרע ימשיך להרחיקך גם מחר מעבודת השם, חס ושלום.

זכרי נא שיקר מאד בעיני השם שתקומי מצוות ומעשים טובים בהתלהבות וחיות.

עצות לתקון מידת הרפיון

רצון לבד אינו מספיק. צריך גם לחפש עצות ותחבולות מה **לעשות** כדי להשתנות ולהפוך לאדם חרוץ. כך גם ביקור המדות, "רצון" לבד אינו מספיק. אם רק **תרצי** לתקן את המדות הרעות שלך ולהתחזק במדות טובות, אך לא תעבדי על עצמך, דבר לא יקרה. המשיכי לחפש דרכים להיות טובה יותר בעיני השם, לסור מרע ול**עשות** טוב.

מדות רעות הן מעין חלשה של הנפש והגוף. אדם חולה אינו יכול להבריא רק כי רצונו בכך. ודאי שכדי להתרפא עליו להתפלל ול**עשות** השתדלות, ללכת לרופא הראוי, ולטול את התרופות הנכונות.

השם יתברך חפץ ומצפה מכל אדם לעבד עבודת קדש כדי לשנות את טבעו לטובה. לכן את היא המחנכת הטובה ביותר של עצמך, כיון שרק את יודעת מהן חלשותיך ותוכלי לגלות כיצד לתקן את דרכיך.

אם את נוגעה במדת העצללות או במדת הרפיון, בכל פעם שעליך לעשות משהו, העריכי כמה זמן ידרוש לך כדי לבצעו. קבלי על עצמך בלב שולם: "לא אהיה עצלה, אסים בזמן את אשר עלי לעשות. לא אסיח את דעתי בדברים אחרים עד שאסיים".

למשל, אם עליך לנקות את המטבח ואת חושבת שתוכלי לעשות זאת בחצי שעה, אך לאחר שעבדת כעשר דקות מצאת ספר מסעיר ואת יושבת לקרא בו ולפיקך אינך מצליחה לסים לנקות בזמן שרצית. איך תוכלי לשנות זאת כך שזה לא יקרה שוב? העצה היא פשוטה: בפעם הבאה שייזדמן לידך דבר שיכול לעכב את העבודה שעליך לסים, הזכירי לעצמך כמה זמן נשאר לך ממה ששערת בתחלה, והמשיכי בעבודתך.

פרק ז

אָמַרְי לַעֲצֹמָה שְׁלֹאֲחַר מִכּוֹן תַּעֲשִׂי אֶת מָה שְׂבָא לַיָּדְךָ כָּעֵת. אָמַרְי לַעֲצֹמָה שְׁתַּקְרָאִי אֶת הַסֵּפֶר לְאַחַר שְׁתִּסְיָמִי אֶת מְלֹאכְתָּךְ.

בְּסִיּוֹם כָּל עֲבוּדָה, בְּדִקְי אִם סִימָת בְּזִמָּן שְׂקֻבָּעָתָ. אִם הִצְלַחְתָּ, תֹּאמְרִי לַעֲצֹמָה, "בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם הִצְלַחְתִּי בְּמִשְׁימָתִי!". זֶה יַעֲזֹר לָךְ בְּעֵתִיד. אֲךָ אִם הִתְעַצְלָת חֲלִילָה, נִזְפִּי בַּעֲצֹמָה וְאָמַרְי: "לֹא אוּכַל לְהַמְשִׁיךְ כָּךְ! אִם אֶעֱשֶׂה זֹאת אֶהְרֹס אֶת כָּל מָה שֶׁיְּהִיָּה עָלַי לַעֲשׂוֹת". קִבְּלִי עַל עֲצֹמָה לְהַפְסִיק לְדַחוֹת דְּבָרִים לְ"אַחַר כָּךְ", וְכֵן בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם לְאַחַר שְׁתַּעֲשִׂי זֹאת מִסֵּפֶר פְּעָמִים, תַּצְלִיחִי לִהְיוֹת מְסֻדָּרַת יוֹתֵר וּלְהַסְפִּיק יוֹתֵר.

כַּאֲשֶׁר תִּרְגְּלִי אֶת עֲצֹמָה בְּכָךְ, וּתִקְבְּלִי עַל עֲצֹמָה לְדַבֵּק בְּכָךְ וּלְהִיּוֹת בְּעֵלִית רָצוֹן חֲזָק לְסִיִּם בְּזִמָּן, בְּכָל פֶּעַם שְׁתַּעֲבָדִי אוֹ תִלְמָדִי תִרְגִּישִׁי כְּאִלוּ מִיִּשְׁהִי עוֹמְדָת לְצִדְךָ וּמִזְכִּירָה לָךְ: "אֵל תִּתְּרַפִּי, אֵל תִּפְנִי לִבִּי לְבִטּוֹלָה! אֵל תִּסְיַחִי אֶת דַּעְתְּךָ, אֵל תִּהְיִי כְּחוֹלְמָת כַּאֲשֶׁר אֶת עוֹבְדָת אוֹ לוֹמְדָת!"

כֵּן, בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם תּוּכְלִי לִהְיוֹת זְרִיזָה וְחֲרוּצָה יוֹתֵר.

לתכנון את סדר יומך

כדי לעמוד במה שקבלת על עצמך, להיות נערה מסודרת וחרוצה, כדאי שתכתבי לעצמך סדר יום, רשימה של דברים שעליך לעשות באותו יום.

למשל, כתבי באיזו שעה תשכימי בבקר, מתי תתחילי לומר את ברכות השחר, באיזו שעה תאכלי פת שחרית, ומתי תצאי לבית הספר. המשיכי לתכנן את סדר היום של אחר הצהריים והערב: מתי לעזוב בבית, מתי להכין שעורי בית, באיזו שעה לשכב לישון וכו'. עיני ברשימה זו בכל יום כדי לשנות ולתקן כפי הצורך.

ואז, בכל עת שתרכי בכך, תוכלי לשאף להשיג הרבה יותר בכל יום. במקום לשבת בבטלה בבקר ובערב, תוכלי לנצל את זמנה היקר כדי לעשות מעשים טובים, לעזור לאחרים ולקיים עוד מצוות. זה יתיר לך זמן גם ללמוד ולעבד על תקון המדות שלך.

כך, כאשר תתמידי בכך, תתרגלי להכין את סדר יומך בכל יום. זה יהפך לך לטבע משרש כל כך, עד שגם אם ביום כלשהו לא תצליחי לעשות את כל הדברים שברשימה, עדין תתאמצי לעשותם למחרת, בעזרת השם.

עיני ברשימה בכל יום כדי לראות אם היה ביכולתך להשיג יותר. אם מצאת דבר כזה, נסי להוסיפו לרשימה היומית שלך. הרצון שיתעורר בך לעשות את הדבר הזה יתן בך את הכח לעשותו בשמחה.

אך זכרי נא כי "רבות מחשבות בלב איש ועצת השם היא תקום" (משלי, י"ט, כ"א). גם אם תכניי רשימה ותעשי את ההשתדלות לעשות

פרק ח

אותה, עדין תוכלי לעשות רק את מה שהשם ירצה שתעשי. אך אם לא תכניי רשימה כלל ולא תתאמצי, הרי שוודאי לא תצליחי לנצל היטב את זמנה. כאשר את עושה דברים באקראי, תשיגי פחות. שמירה על סדר יום קבוע תבטיח שתצליחי יותר בחייה, וזה יעזר לך להיות נערה זריזה וחרוצה, שעושה הכל בחפץ לב ובהתלהבות. וכך, אם ירצה השם, תוכלי לעשות ולהצליח בכל אשר תרצי.

אם קורה לפעמים שאת מאחרת להשכים בבוקר, חשבי על דרכים להתגבר על כך. תוכלי לבקש שיעירו אותך, לכוון שעון מעורר, או לבקש מחברה להתקשר אליך בטלפון.

אם את רגילה ללכת לישון מאחר, ובבוקר את עיפה וקשה לך לעשות דברים, געגגנו היא שתכניי רשימה יומית של כל מה שעליך לעשות - מהבוקר ועד הערב - ועשי כל דבר בעתו ובזמנו בלי לשנות מהרשימה. אם תדבקי בדרך זו, יומך יהיה מסודר ותוכלי ללכת לישון בזמן.

כל מהותך תשתנה להיות נערה חרוצה שעושה הכל בחשק וזריזות. כשתתרגלי לסדר את סדר היום שלך, תוכלי להשיג באופן טוב יותר את מה שתרצי.

פרק ט

פֶּרֶחַ תַּחֲתֵית הַמַּתִּים

להיות מוכנה למצב של נסיון

הסכיתי למשל נפלא:

בְּבִקְתָהּ רְעוּעָה עַל אִם הִדְרָךְ חִי לֹו סִנְדֵּלָר עָנִי, שֶׁהִתְפָּרַגְס מִתְקוֹן
נִעְלִיָהם שֶׁל עוֹבְרֵי אֶרֶח.

אָמְנָם הוּא הִתְפָּרַגְס בְּדַחֲק, אִךְ הוּא חִי בְּשִׁלּוֹה עִם בְּנֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ.
כְּאֵדָם יֵרָא שְׁמִים, הוּא לָמַד אֶת מִשְׁפַּחְתּוֹ שְׁחִי הָעוֹלָם הֵזָה הֵם חִי
שָׁעָה בְּלִבָּד וְהִכְנָה לְחִי הָעוֹלָם הַבָּא, שָׁבוּ נִשְׁמָתָם תִּתְעַנֵּג בְּגֹן עֵדֹן
בְּמַחֲצִיט הַצְדִּיקִים וְהַחֲסִידִים, וְכִמּוֹ שְׁאָמְרוּ חֲז"ל בְּמִסְכַּת אָבוֹת: "הָעוֹלָם
הֵזָה דּוֹמֶה לְפִרוּזְדוֹר בְּפָנֵי הָעוֹלָם הַבָּא. הַתְקֵן עֲצָמָךְ בְּפִרוּזְדוֹר, כְּדִי
שֶׁתִּכְנַס לְטוֹרָקְלִין" (אבוֹת ד', ט"ז). כֵּךְ הִשְׁרִישׁ בְּלִב יִלְדָיו רָצוֹן לַעֲבוֹדַת
הַשֵּׁם וּלְהִתְעַנֵּג בְּקִרְבַּת אֱלֹקִים.

אָמְנָם הוּא לֹא הָיָה תַלְמִיד חֶכֶם וְלִמְדוֹן, אִךְ הוּא הִתְאַמֵּץ כְּפִי יְכָלָתוֹ
לְלַמֵּד וּלְהִתְפַּלֵּל אֶל הַשֵּׁם מְקִירוֹת לְבוֹ בְּכָל זְמַן שֶׁהָיָה פָּנוּי. לְעֵתִים הִתְעוֹרְרָה
בּוֹ כְּמִיָּה גְדוֹלָה לְשַׁפֵּךְ אֶת לְבוֹ לְפָנֵי הַשֵּׁם בְּלִי שִׁפְרִיעוֹ לוֹ. בְּזִמְנִים כְּאֵלוֹ
הָיָה יוֹצֵא מִבֵּיתוֹ הַדֵּל אֶל הַיַּעַר הַסָּמוּךְ וּמִתְפַּלֵּל בְּהִתְלַהֲבוֹת אֶל הַשֵּׁם.

הָעוֹבְרִים וְהַשָּׂבִים שָׁרְאוּ אוֹתוֹ מִרְחוֹק הָיוּ עוֹצְרִים וּמִתְבּוֹנְנִים בּוֹ
בְּפִלְאָה, אִיךָ הוּא עוֹמֵד בַּיַּעַר וּפָנָיו נִלְהָבִים בְּעֵת שֶׁהוּא מוֹדֶה וּמְשַׁבַּח
לְפָנֵי קוֹנּוֹ, כְּעוֹמֵד לְפָנֵי כֶּסֶף הַכְּבוֹד מִמֶּשׁ. אֲבָל יוֹדְעִיו וּמְכִירָיו כְּבָר הִכִּירוּ
בּוֹ וְכִנּוּ אוֹתוֹ "הַסִּנְדֵּלָר הַצְדִּיק וְהַחֲסִיד".

בַּיָּמִים הָהֵם קָדְרוּ הַשָּׁמַיִם וְהָעוֹלָם כָּלוּ נִמְלָא חֵיל וְרַעַד מִפְּנֵי מַלְחָמָה
גְּדוֹלָה שְׁפִרְצָה, וְהָאֶרֶץ הִיָּתָה תְּהוֹ וְנִהוּ. עוֹבְרֵי הָאֶרֶח הִתְמַעְטוּ מִפְּנֵי

פרק ט

הפחד והאימה ששָׁרְרוּ בְּדַרְכֵיכֶם, וּפְרִנְסָתוֹ שֶׁל הַסִּנְדֵּלָר הַלֵּכָה וּפְחָתָהּ, עַד שֶׁאִישׁ לֹא בִקֵּשׁ עוֹד שְׂתִתְקֶנָּה אֶת נַעְלָיו. הַפְּרוּטָה כָּלְתָהּ מִכִּיסוֹ וְחִרְפָּתָה רָעַב הַשְׂתִּתְרָה בְּבִיתוֹ. מִזֹּזָנָם שֶׁל בְּנֵי בֵּיתוֹ הִתְמַעֵט וְהִלָּךְ עַד אֲשֶׁר כָּלְתָה פֶת הַלֶּחֶם הָאֲחֵרוֹנָה. עָמַד הַסִּנְדֵּלָר בְּצֶעַר גָּדוֹל בְּפָנָיו תַּחֲנוּנֵיהֶם שֶׁל יְלָדָיו שֶׁזָּעְקוּ אֵלָיו בְּשֹׁאֲרִית כַּחוֹתֵיהֶם "אָבֵא, לֶחֶם!"

לְאַחֵר שְׁלוֹשָׁה יָמִים שֶׁל רָעַב כָּבֵד, לֹא נֹתֵר כֹּחַ בִּילְדָיו אֲפִלּוּ לְבִכּוֹת. חִזַּק עֲלֵיהֶם הָרָעַב וְאֲפִלּוּ לְהִנִּיעַ אֶת שַׂפְתֵיהֶם לֹא הִצְלִיחוּ. אֵף הַסִּנְדֵּלָר עֲצָמוּ הָיָה רָעַב וְחֵלְשׁ, אֵף הוּא לֹא יָכוֹל הָיָה לְשִׁבֵּת יוֹתֵר בַּחֲסֹר מַעַשׂ. הוּא קָם מִכִּסְאוֹ בְּמֵאֵמֶץ רַב וְהִחֵל לִצְעֵד בְּבִרְפִים כּוֹשְׁלוֹת אֶל הַדֶּלֶת כְּדֵי לְצַאת הַחוּצָה. מִשְׁרָאָתָהּ זֹאת אֲשֶׁתּוֹ, הִיא עֹמְדָה בְּבִכָּיָה וְהִתְחַנְנָה אֵלָיו: "אֵל נָא תַעֲזֹב אוֹתָנוּ עַכְשָׁיו, אִם נִגְזַר עֲלֵינוּ לָמוֹת בְּרָעַב, לְפָחוֹת נָמוֹת יַחַד!"

בְּשֹׁאֲרִית כַּחוֹתָיו פָּנָה הַסִּנְדֵּלָר אֶל אֲשֶׁתּוֹ כְּדֵי לְחַזֵּק אֶת בְּטָחוֹנָה בְּשֵׁם גַּם בְּשִׁעָה קִשָּׁה זֹאת. "לֹא אֶל הַמּוֹת אֲנִי הוֹלֵךְ. אוּלַי אֲבָדְנוּ אֶת פְּרִנְסָתָנוּ, אֶת לְחֵמָנוּ, אֵף אֲמוּנַת הַשֵּׁם לֹא סָרָה מֵאֵתָנוּ וְאָנוּ בּוֹטְחִים בְּשֵׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁלֹּא יִטּוֹשׁ אוֹתָנוּ, וְהוּא יַעֲשֶׂה אֵתָנוּ נֹס כָּכָל נִפְלְאוֹתָיו. אֲנִי יוֹצֵא אֶל הַיַּעַר לְהִתְחַנֵּן לְאִבֵּי שִׁבְשֻׁמִּים, שְׁנִיחָה וְלֹא נָמוֹת!"

הוּא יָצָא וְצָעַד אֶל הַיַּעַר וּמַעֲיָנָיו זוֹלָגוֹת דְּמָעוֹת. הוּא נִשָּׂא אֶת עֵינָיו לְמָרוֹם וְהִחֵל לִקְרֹא וּלְהִתְפַּלֵּל אֶל הַשֵּׁם מִמַּעַמְקֵי נִפְשׁוֹ.

"הַשֵּׁם, עוֹד בְּטָרֵם יְצִרְתָּ אֶת עוֹלָמְךָ בַּחֲרֵת בְּנוֹ, בְּנִיָּה בְנֵי רְחוּמֶיךָ, שֶׁנֶּעֱבַד אוֹתְךָ בְּאַמַּת וְנִהְיָה קְרוֹבִים אֵלָיךְ, כְּכַתוּב 'קְרוֹב הַשֵּׁם לְכָל קָרְאִיו'. אַתָּה מְלֹוֶה אוֹתָנוּ כָּל הַזְּמַן, נִשְׂאָתָּ אוֹתָנוּ עַל כַּנְפֵי נְשָׁרִים וּמַעַל הַשָּׁמַיִם וּשְׁמֵי הַשָּׁמַיִם, וְאִסְפָּת אוֹתָנוּ אֶל זְרוּעוֹתֶיךָ, כְּבִיכּוֹל."

"הוֹ, מַה טוֹב וְמַה נָּעִים הָיָה לָנוּ אַזְּ! דְּבַרְתָּ אֵלֵינוּ כְּדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, בְּלֹא מַחֲצוֹת וּמַסְכִּים. לֹא מִן הַשָּׁמַיִם בְּלִבְדִּי הַשְׁמַעְתָּ אֶת הוֹד קִדְשֶׁךָ, אֲלֹא אֵף כָּאֵן בְּאֶרֶץ מִתְחַת בְּפִי נְבִיאֶיךָ, וְקִרְאָתָּ אֵלֵינוּ 'שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל עַד הַשֵּׁם אֱלֹהֶיךָ' לְמַעַן נִיָּשֵׁר דְּרָכֵנוּ וְאוֹרְחוֹתֵנוּ. כָּל הָעוֹלָם כָּל חַל מְלַפְנֶיךָ וּבְרִיּוֹת בְּרֵאשִׁית חֲרָדוֹ מִפְּנֶיךָ, וְאֵף מִפְּנֵינוּ, כְּכַתוּב 'וַיִּגֵּר מוֹאֵב מִפְּנֵי הָעָם מֵאֲדָ', שֶׁכֵּן מִי לֹא יִירָא מִהָעַם שֶׁהִקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שׁוֹכֵן בְּקִרְבּוֹ וּמַצִּי לוֹ תְּמִיד וְחוֹפֵף עָלָיו כָּל הַיּוֹם?"

"הו, רבון העולמים, מדוע הסתרת פניך מאתנו? לבנו משתוקק לקדשתך, ונפשנו זועקת 'אבא! הִיָּה נָא קְרוֹב אֵלֵינוּ!', אַךְ זַעַקְתָּנוּ אֵינָה נִשְׁמָעַת. גַּם כְּשֶׁהֲרֵהוּרִי תְּשׁוּבָה עוֹלִים בְּקִרְבָּנוּ אָנוּ אוֹמְרִים 'אֲבֹל מָה נַעֲשֶׂה שְׂעוּנוֹתֵינוּ גִּרְמוּ לָנוּ, מִפְּנֵי כֵן רַחֲמֶת מֵאַתָּה. הַשִּׁיבֵנוּ הַשֵּׁם אֵלֶיךָ וְנִשׁוּבָה לַעֲבֹדְךָ בְּאַמֶּת, וְכִמוּ שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ 'שׁוּבוּ אֵלַי וְאִשׁוּבָה אֲלֵיכֶם' כָּאֵב רַחֲמָן. אָנוּ עַדִּין נִתְּנִים בְּצָרָה, בְּעָנִי וּבִמְחֹסוֹר, כִּי הִקְשִׁינוּ אֶת לִבֵּנוּ וְאִיֵּנוּ עוֹשִׂים אֶת רְצוֹנְךָ, חֵס וְשָׁלוֹם."

"רבוננו של עולם, לא על עצמי בלבד אני מתפלל, אלא על כל בְּנֵיךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. אֵב רַחֲמָן! מִדּוּעַ נִטְשָׁת אֶת בְּנֵיךָ לְבָדֵם בְּעוֹלָם כֹּה עָצוּב וְנוֹרָא? לָמָּה הַשֵּׁם תַּעֲמֹד בְּרֹחוֹק תַּעֲלִים לַעֲתוֹת בְּצָרָה! אֲנִי הַשֵּׁם, לֹא בַּעֲבוּר צָרָתִי גּוֹפִי בְּלִבָּד אֲנִי מִבְקֵשׁ. אֶת פְּנֵיךָ וּקְדֻשָּׁתְךָ הַשֵּׁם אֲנִי מִבְקֵשׁ. קָרֵב אוֹתָנוּ אֵלֶיךָ. גִּלָּה כְּבוֹדְךָ עָלֵינוּ מִהֲרָה. רַחֵם עָלֵינוּ. גָּאֵל אוֹתָנוּ וְשַׁלַּח לָנוּ אֶת מְשִׁיחַ צִדְקָה, וְאָנוּ נַעֲבֹדְךָ בִּירָאָה וּבִאֲהָבָה, כְּפִי שֶׁאָנוּ מִשְׁתוֹקְקִים וּמִיַּחֲלִים."

הַסַּנְדֵּלֶר הַמְּשִׁיךְ לִבְכוֹת וּלְהִתְחַנֵּן עַד שֶׁהִתְעַלֵּף מִחֻלְשָׁה וּמִרָעֵב. בְּעוֹדוֹ מְטִיל עַל הָאָרֶץ בְּלֹא כֹחַ, נִיחוּחַ מְתוֹק וּמִיָּחָד עָלָה בְּאִפּוֹ וַתֵּשֶׁב אֵלָיו רוּחוֹ. הוּא קָם מִן הָאֲדָמָה כְּדִי לִרְאוֹת מִהֵיכָן מֵגִיעַ אוֹתוֹ רֵיחַ נִפְלֵא, וְרָאָה פֶּרֶחַ יָפֵה. הוּא קִטֵּף אוֹתוֹ וְהִתְעַנֵּג עַל רֵיחוֹ הַנְּהַדָּר, וְכַחוֹת חֲדָשִׁים עָלָיו בּוֹ. אֲמָנָם מְזוֹן לְהִבִּיא אֶל בֵּיתוֹ עַדִּין לֹא הָיָה לוֹ, אֲךָ הוּא נִחְפָּז אֶל בֵּיתוֹ לְהַחֲיוֹת אֶת נִפְשָׁם שֶׁל בְּנֵי בֵּיתוֹ בְּנִיחוּחוֹ הַנִּפְלֵא שֶׁל הַפֶּרֶחַ.

בְּדִרְכּוֹ אֶל בֵּיתוֹ, עָצַר אוֹתוֹ עֲשִׂיר אֶחָד בְּכִרְפָּרָה הַדוֹרָה. הוּא הוֹצִיא אֶת רֹאשׁוֹ מִבַּעַד לַחֲלוֹן וְשָׁאֵל אוֹתוֹ עַל הַפֶּרֶחַ. "שִׁמְעֵנָּה, לָמָּה לָךְ פֶּרֶחַ זֶה? מִכֹּר לִי אוֹתוֹ."

וַיַּעַן לוֹ הַסַּנְדֵּלֶר: "אֲמַכֵּר לָךְ אוֹתוֹ בְּשִׁמְחָה בַּעֲבוּר פֶּת לַחֵם לְהַאֲכִיל אֶת אִשְׁתִּי וְאֶת יְלָדֵי שְׁלֹא בֹא מְזוֹן אֶל פִּיהֶם זֶה שְׁלוֹשָׁה יָמִים וְגוֹנְעִים הֵם בָּרָעֵב. אֲתָן לָךְ אוֹתוֹ, וְאֶבְרַכְךָ לִפְנֵי הַשֵּׁם". הַסִּכִּים הָעֲשִׂיר וְקָנָה אֶת הַפֶּרֶחַ, וְהַסַּנְדֵּלֶר רָץ אֶל בֵּיתוֹ שִׂמַּח וְטוֹב לֵב לְהַחֲיוֹת אֶת נִפְשָׁם.

בְּאוֹתוֹ הַלַּיְלָה נִגְלָה אֵלָיו אָבִיו בַּחֲלוֹם, וַיֵּרָא אוֹתוֹ הַסַּנְדֵּלֶר וְהִנֵּה אָבִיו קוֹרֵעַ אֶת בְּגָדָיו, צוֹעֵק וּבוֹכָה וּמִכָּה עַל לְבוֹ. וַיֹּאמֶר לוֹ אָבִיו בְּכִכִּי: "דַּע

פרק ט

לך בני שהתפלה שהתפללת היום ביער בקעה רקיעים ועוררה רעש גדול בשמים. כל מלאכי הרוחמים התעוררו וצעקו אל השם 'עד מתי לא תרחם על בניה, יהמו נא רחמיה על צאן מרעייתך אשר גם בלחצם ודחקם קוראים בשמך, ומאמינים בך ובתורתך'.

"באותה העת, שח לו אביו, 'נקרעו כל המספים המבדילים בין עם ישראל לאביהם שבשמים, וכל התפלות של כלל ישראל במשך הדורות עלו לרצון לפני השם. ואז נכמרו רחמיו של הקדוש ברוך הוא ורצה לגלות את הקץ ולשלח להם את משיח צדקנו שיגאלם'."

"באותה השעה יצאה בת קול מלפניו יתברך והכריזה עליך: 'שאו שערים ויבוא הצדיק שתפלתו עוררה את הרוחמים לגאל את ישראל', ולפיכך זכית לקבל את פרח תחית המתים. ואז שלחוני אליך מן השמים לבוא אליך בחלום הלילה ולצוות עליך לקחת את הפרח אל מערת המכפלה ולקברוהם של הנביאים ולהחיות אותם כדי שיביאו את משיח צדקנו'."

"שמחה גדולה התעוררה בשמים. מלאכי השרת אמרו שירה ונשמות הצדיקים שישו ושמוח. אך אצל השטן וסיעתו התעורר רעש גדול ובכי תמורורים, מה יעשו כעת? מיד נועצו השטן וסיעתו, ונמנו ונמרו לרמותך ולגנב את הפרח מידך. העשיר שקנה מידך את הפרח לא היה אלא שליחו של השטן! עלה בידו לחטף ממך את פרח תחית המתים'."

"ועתה אוי לנו בני! הכל היה בידך: האבות הקדושים, הנביאים וכל הצדיקים. אף המשיח! ובעד כפר לחם אבדת הכל'."

בת ישראל יקרה! ודאי דואבת ומצרה את על שארע לאותו סנדלר מסכן, שהיתה בידו הזכות הגדולה להביא את משיח צדקנו אך אבד והפסיד אותה בעבור כפר לחם. אך ודאי שאין כל כף אשמה על אותו סנדלר, כיון שלא ידע על מזמתו ותחבולתו של השטן ושעליו לעמד בנפיון. אך מי שידע שעומד הוא עכשו לפני נסיון, בודאי יחוש על עצמו ביותר כדי לעמד בו.

לכן את, נערה יקרה, כיון שידעת את שבזמן שתקבלי על עצמך להתעלות ברור הוא שהיצר לא יעמד מן הצד, אלא ישתדל בתחבולותיו

פֶּרֶחַ תַּחֲתֵית הַמַּתִּים

לְהַרְפוֹת אֶת יָדֶיהָ, הִרִי שִׁידִיעָה זֹו, שֶׁזָּהוּ רַק נִסְיוֹן, תִּקַּל עָלֶיהָ לְהִתְגַּבֵּר עַל הָעֲצָלוּת, וְתִתְחַזְקִי לַעֲמֹד בּוֹ, בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם.

בִּידָךְ הַדָּבָר לִהְיוֹת אִשָּׁה צַדִּיקָה. תּוֹכְלִי לִזְכּוֹת שֶׁהַשְׂכִּינָה תִּשְׁרָה עָלַיָּךְ, וְשֹׁגֵם נַעֲרוֹת אַחֲרוֹת תִּלְמַדְנָה מִמֶּךָ וְתִתְקַרְבְּנָה אֶל הַשֵּׁם בְּזִכּוּתָךְ. אוֹתָן נַעֲרוֹת תִּשְׁאֲנָה אֲלֶיךָ אֶת עֵינֵיהֶן, כְּדִי שֶׁתִּלְמְדִי וְתִדְרִיכִי אוֹתָן כִּיצַד לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם. אֶת וְחִבְרוֹתֶיךָ תּוֹכְלוּ בְּאַמֶּת לְקַרֵּב אֶת הַגָּאוּלָּה וְאֶת מְשִׁיחַ צַדִּיקוֹ.

פרק י

פגם מדת הישנות

כְּשִׁשׁוּכָחִים שָׁכַל הַכְּשִׁרוֹנוֹת
הַעֲצָמִים הֵם מֵאֵת הַשֵּׁם

נַעֲבֹר כַּעַת לַעֲסֹק בַּמִּדָּה רָעָה הַמְצוּיָה אֲצֵל כָּמָה בְּנֵי אָדָם, וְהִיא, שְׁמֵת־הַרִים הֵם בְּכִשְׁרוֹנוֹתֵיהֶם וְאִינָם רוֹצִים לְהַכִּיר בְּכָךְ שֶׁהַכֹּל מֵאֵת הַשֵּׁם, וְאִין זֶה שֶׁיָּךְ לָהֶם בְּעֵצָם. בַּפְּרָקִים הַקּוֹדְמִים עֲסָקְנוּ בַּמִּדּוֹת הָעֲצָלוֹת וְהַרְפִּיּוּן, אֲשֶׁר מִדּוֹת רָעוֹת הַמָּה הַמוֹנְעוֹת מֵאֲנָשִׁים לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם. בְּדוֹמָה לָכֵךְ, גַּם מִדַּת הִהִירוֹת רָעָה וּמִזִּיקָה הִיא, וְיִכּוֹלָה חֵס וְשְׁלוֹם, פְּשׁוּטוֹ כְּמִשְׁמָעוֹ, מִמָּשׁ לַפִּגְעַת בְּאָדָם הַמַּחֲזִיק בָּהּ.

לְדַאֲבוֹנָנוּ, חֶסְרוֹן זֶה מְצוּי בְּשִׁפְעַת בְּנֵירוֹת, וּמִשְׁפִּיעַ בְּמִיחָד עַל נִעְרוֹת שְׂאִין לָהֶן לֵב לַדַּעַת וְעֵינֵיהֶם לִרְאוֹת זֹאת. נַעֲרָה כְּזוֹ חֲשָׂה אֶת עֲצָמָה טוֹבָה וְנִעְלָה יוֹתֵר מֵאַחֲרִים. הִיא טוֹעָה לַחֲשֹׁב שֶׁהִיא יוֹדַעַת כִּי־צַד לְהִתְנַהֵג, וְסְבוּרָה שֶׁהִיא יוֹדַעַת מַה טוֹב וּמַה אֵינוֹ טוֹב עֲבוּרָה.

הַנּוֹרִיָּה וּמוֹרִיָּה מְנַסִּים לְהַדְרִיכָהּ בְּדֶרֶךְ הַיֵּשֶׁר, אֲךָ הִיא אוֹטָמֶת אֶת אֲזִנֶּיהָ מִשְׁמַע וּמִתְנַגָּה בְּעֲצָמָה וְסְבוּרָה שֶׁהִיא חֲכָמָה יוֹתֵר מֵהֶם, וְשְׂאִין הֵם אֲלֵא חֲפָצִים לְצַעֲרָה וְלַכְּפוֹת עָלֶיהָ אֶת רְצוֹנָם וְדַעְתָּם. לָכֵךְ מִתְרַחֵק מֵהֶם עַד אֲשֶׁר הִיא אֵינָה מְקַשִּׁיבָה לָהֶם כָּלֵל, וְדַבְרֵיהֶם נּוֹפְלִים עַל אֲזִנֵּיהֶם עֲרָלוֹת.

כָּל עוֹד לֹא תִתְאַמֵּץ לַעֲקֹר מִמֶּנָּה כָּלִיל חֲלִי מִמָּאִיר זֶה, שׁוֹם מַעֲלָה טוֹבָה לֹא תוּכַל לַצְמִחַ מִמֶּנָּה. גַּם מִדּוֹתֶיהָ הַטּוֹבוֹת, הַקְּבוּעוֹת בְּלִב כָּל אִישׁ יְהוּדִי, יִתְהַפְּכוּ עָלֶיהָ לְרָעָה - הִיא תִּבְיֵן דְּבָרִים שְׁלֵא כַּהֲלָכָה, וְדִרְכֵיהָ וְאוֹרְחוֹתֶיהָ יִהְיוּ עֲקָשִׁים וְנִלְוִזִים. אֶת אֲשֶׁר צָרִיכִים לְאַהֲב - תִּשְׁנֶא, וְאֶת הַדְּבָרִים שֶׁצָּרִיךְ לְהִתְרַחֵק מֵהֶם - תִּאָּהֵב וּתִקְרַב.

ועל נערה כזו מקונן הנביא: "וַיְקוּ לַעֲשׂוֹת עֲנָבִים וַיַּעַשׂ בָּאֲשִׁים" (ישעיהו, ה', ב'). בלב נערה יהודיה שוכנות כל המדות הטובות הקבועות בלב כל יהודי. השם מקנה ל"ענבים" משבחים, אך מקבל "באשים" ומקלקלים.

חז"ל כבר חזו זאת ואמרו כי "בעקבתא דמשיחא חוצפה יסגא" (סוטה, מ"ט), שהיא התוצאה של מדת הגאווה והישנות.

בדורות הקודמים נערו כפדו והאזינו לדברי הוריהן ומוריהן. הן הבינו שעדין אין בהן די דעה ושכל להדריך את עצמן בדרך הישר, כדי לגדל להיות נשים כשרות. הן דמו עצמן לאיש אשר תעה בדרך בלילה בנער חשוך ואינו יכול למצא את דרכו עד אשר יבוא מישהו לעזרתו וידריכו בדרך ישרה ללכת אל עיר מושב.

הוריהן ומוריהן היו עבדן מנהיגים המדריכים אותן בדרך הנכונה. הן אהבו אותם, העריכו אותם, וכל מלה שיצאה מפיהם נחשבה בעיניהן קדושה. הן שתנו בצמא את דברי ההורים והמורים ונצרו אותם בלבן ובנשמתן.

אך בימינו, לדאבונו, הדברים השתנו. נערו צעירות מרגישות עצמן כבר די מבגרות להחליט איה לנהל את ארח חייהן. "אינני ילדה קטנה שהורי צריכים להגיד לי מה עלי לעשות ומה לא לעשות". "אני יכולה לנהל את חיי בעצמי", הן אומרות. "חכמה אני, דעתי טובה וישרה ועליה אסמך, ואלה בדרך לבני וכפי הבנתי".

בנות ישראל היקרות, אתן שהתחלתן לשים לבכן לאשר אנו אומרים, ויודעות כבר מה זה להיות יהודי, מבינות ויודעות איזה קשר חזק יש בין הקדוש ברוך הוא לבין כל אחד מישראל. ואתן כבר יודעות איזה תפקיד מיוחד וחשוב הוא הועיד לכן - לגדל ולחנך דור חדש של כלל ישראל. לפיכך, אין צורך להאריך בגנות מדת היהירות, ונתחיל עתה לדבר על מדת הענוה ומעלותיה הגדולות.

פרק יא

מעלת הגדולה של מדת הענוה

בת ישראל יקרה, מעלותיה הגדולות של מדת הענוה ידועות וברורות. ודאי מכירה את את דברי המשנה, "מאד מאד הוי שפל רוח" (אבות ד, ד). ומכיון שמדת הענוה היא יסוד לכל המדות הטובות וליראת שמים, וההירות והגאון הן שרש כל רע, ודאי מכרחים אנו להתרחק מאד ולעקר מלבנו כל שמץ של יהירות וגסות רוח.

יהירות אינה רק להאמין שאני טובה יותר מהמורה שלי. אם נערה סבורה, מסבבה כלשהי, שהיא נעלה על חברותיה לכמה, אות הוא ועדות שיצרה מטעה אותה ומטה את לבבה.

אומר הפסוק: "**ורם לבבך ושכחת את השם אלקיך...**" (דברים ח', י"ד). יהירות וגבהות הלב גורמות לאדם לשכח את השם. הנערה המתגאה אינה מכירה שכל מה שיש לה - בגשמיות וברוחניות - הכל הוא מאת השם יתברך. היא מתפארת לחנם בדבר שאינו שלה, שהרי הכל הוא של השם, והוא העניק לה את כל המתנות הללו. יהירותה מעוררת את עיניה מלראות שלאדם אין קיום בלעדי השם.

בת ישראל יקרה, מפני מה את מתנשאת על חברותיך? השם נתן לך ולחברותיך את המתנה היקרה מכל: נשמה שהיא חלק אלו-ה ממעל! כלכן משרתות בצבא השם, ונשלחתן לעולם כדי לפאר ולגדל את שמו.

חשבי על זה! בורא העולם, אלוהי השמים והארץ, מכנה "השם צבאות". איזה צבאות יש לו לקדוש ברוך הוא בעולם הזה?

והתשובה היא, שעם ישראל הם צבאותיו של הקדוש ברוך הוא, וכפי שנאמר ביציאת מצרים "והוצאתי את צבאתי את עמי בני ישראל..."

מעלתה הגדולה של מדת הענוה

(שמות ז', ד'). כל אחד מישראל, בכל הדורות כלם, העובד את השם, הוא חיל בצבא השם יתברך. כל אחד ואחד ממש, כפי יכולתו, צריך למלא את תפקידו נאמנה: לרומם ולגדל את מלכותו של השם בעולם.

אנו למדים זאת מתפלתה של חנה אל השם שיזכה אותה בבן. אומר רבי אלעזר (מסכת ברכות, ל"א): "מיום שברא הקדוש ברוך הוא את עולמו לא היה אדם שקראו לקדוש ברוך הוא צבאות עד שבאה חנה וקראתו צבאות." **"אמרה חנה לפני הקדוש ברוך הוא, רבנו של עולם, מכל צבאי צבאות שבראת בעולמך, קשה בעיניך שתתן לי בן אחד?"**

והדברים מדברים בעד עצמם!

בנות ישראל, **אתן צבאות השם!** חנה בקשה בן בצבאות השם. אתן כמו מלאכי השם בפרום! נשמתכן טהורה היא, צאנה וכבשנה את העולם והמליכו בו את השם יתברך - לא בחרב ולא בחנית, כי אם ברוח השם השוכנת בקרבך. עם קדוש תעמידו מכן ואורו של כלל ישראל יזרח על העולם כלו בזכותכן ויתקדשו את שם השם בעולם.

אם כן, כיצד זה תתייחרי ובכך תרחיקי את עצמך מהשם יתברך? והרי אמרו חז"ל, שאומר הקדוש ברוך הוא על המתגאה: **"אין אני והוא יכולין לדור כאחת"** (סוטה, ה'), ושאדם כזה **"כאילו דוחק רגלי השכינה"** (קידושין, ל"א) כבכול, חס ושלום.

לכן בת ישראל יקרה, אל נא תתייחרי. הזהרי בדברי המשנה: **"יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך"** (אבות, ב', י') ואהבי את חברותיך באמת, ולא רק כיון שאת מרחת. לא כאדם שאוהב את עצמו אך עושה טובה עם חברו ומעניק לו מעט מאהבתו העצמית רק כיון שמצוה הוא על כך. אהבה כזו אינה אמיתית ואינה רצונו של השם, ואין סופה להתקיים.

אהבי אותן מפני שתדעי ותזכרי שאת וכל חברותיך שליחות של השם יתברך בעולם, כל אחת לפי כחה ולפי יכולותיה. אף אחת מכן אינה יכולה לומר: **"אני לעצמי, וחברתי אינן חשובות"**. אין שום דבר בעולם הזה שתלוי בה, הכל הוא רק מאתו יתברך, ששלח אותך לעולם הזה לעבדו לפי כחך ולפי כשרונותיך. השם הוא אדון הצבאות והוא ירומם

פרק יא

וַיֵּשֶׂא כָּל אַחַת וְאַחַת מֵכֶן, בְּגִשְׁמִיּוֹת וּבְרוּחָנִיּוֹת, לְפִי עֲבוֹדַת הַשֵּׁם שְׁלֵה וּמִדַּת הָעֲנָנָה שְׁלֵה.

וּכְבֹּר רָאִינוּ כַּמָּה וְכַמָּה נְעֻרוֹת בְּרוּכוֹת כְּשֶׁרוֹנוֹת שְׁלֵה הִצְלִיחוּ בְּשׁוֹם דְּבַר. יְהִירוּתָן וְהִתְפָּאֲרוּתָן לַחֲנָם בְּדַבָּרִים שְׁאִינָם שְׁלֵהן גִּרְמוּ לָהֶן שְׁלֵה לְרִצּוֹת לְהִתְאַמֵּץ לְגַדֵּל בְּכַחוֹת עֲצָמָן, וְעַל יְדֵי כֵּן שֶׁהִתְגָּאוּ, נִשְׁאָרוּ בְּשִׁפְלוּתָן. וְאוֹמְרִים חַז"ל שֶׁגַּם אֲצֵל אֲנָשִׁים גְּדוֹלִים: **"אִם מִגִּיס דַּעֲתוֹ, הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְשַׁפִּילוֹ"** (עירובין נ"ד). וְגַם הַהֶפֶךְ הוּא נָכוֹן. יִשְׁנֶן בְּנוֹת רַבּוֹת שְׁאִין לָהֶן כְּשֶׁרוֹנוֹת מִיַּחֲדִים, אֶךְ צָמְחוּ לִהְיוֹת נָשִׁים דְּגוּלוֹת, וְכָל זֹאת כִּיּוֹן שְׁלֵה הִתְפָּאֲרוּ בְּקִטְנוּתָן, וְאַהֲבוּ אֶת חֲבֵרוֹתֶיהֶן.

לָכֵן, הִבָּה וְנַעֲבַד עַל מִדַּת הָעֲנָנָה שְׁעַל יָדָהּ יִשְׁכֵּן אוֹר הַשְּׂכִינָה עָלֵינוּ, וְנִזְכֶּה לְכָל הַהִשְׁפָּעוֹת הַבָּאוֹת בְּעֻקְבוֹתֶיהָ.

פרק יב

עצה מעשית להתגבר על כעס

הגמרא אומרת, "כל הכועס אפלו שכינה אינה חשובה נגדו" (נדרים, כ"ב), ו"כל הכועס כאילו עובד עבודה זרה" (שבת ק"ה).

האם את כועסת בקלות? אם כן, חשבי בדעתך: "האם אכעס וארחיק עצמי חלילה מבוראי, יוצר נפשי ונשמת?"

אמרי לעצמך: "לא! אני מקבלת על עצמי בקבלה גמורה, בלב שלם ובנפש חפצה, שלא לכעס מעתה ואילך. רבונו של עולם, אָנָּה עֲזֹר לִי לְמִשּׁוֹל בְּרוּחִי וּלְהִסִּיר כַּעַס מִלְּבִי וְרָעָה מִבְּשָׁרִי".

חקקי את המחשבות הללו על לוח לבך, כך שפפעם הבאה שתבואי לידי נסיון של כעס, תזכרי מיד שקבלת על עצמך שלא לכעס ולהצליח להתגבר על הכעס. זה יסייע לך למשל ברוחך ולהרגע.

להלן עצה נוספת כיצד להרגיע את הכעס: באותו הרגע שבו תחושי שמן של כעס מתעורר בלבך, התחילי לחשב על דברים אחרים, שכלל אינם קשורים לכעסך. באותו הזמן, הסיחי את דעתך ואמרי תפלה כלשהי, כגון "אדון עולם אשר מלך", או, אם את יכולה, חזרי על מאמר חז"ל כלשהו שאת זוכרת.

זה ירגיע אותך ויסיח את דעתך ממה שהכעיס אותך. עצה זו תחזק אותך, ובעזרת השם תוכלי למשל ברוחך ולא להכעב לכעס.

ושמא תשאלי: "מה יעשה אדם, שפעם הוא מטבעו? כיצד יוכל לשנות את טבעו הקשה?"

אמת הדבר שפעם הוא גם חלשה בעצביו של האדם, המושלת בו כאשר דברים אינם מתנהלים כפי רצונו, וכשהוא בא לידי כעס, עצביו

פרק יב

מוֹשֵׁלִים בּוֹ לְגַמְרֵי וְדַעְתּוֹ אֵינָהּ מִיִּשְׁכַּת עָלָיו. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה כַּעֲסוֹ הוּא זֶה אֲשֶׁר מוֹשֵׁל בְּשִׁכְלוֹ, וּלְפִיכָּךְ וְדַאי שִׁיְהִיָּה קִשָּׁה לְאָדָם מֵאִד לְהִתְגַּבֵּר עָלָיו בְּעֶזְרַת שִׁכְלוֹ, וּכְמֵאֲמַר חֲז"ל: "כָּל הַכּוֹעֵס, דַּעְתּוֹ מִסְתַּלְקֶת מִמֶּנּוּ".

אָבֵל אֵל לָךְ לַחֲשֹׁב שֶׁהַכַּעַס אֵינוֹ אֶלָּא חֲלָשֶׁת הַגּוּף לְבִדָּה, וְאֵינוֹ מִדָּה רָעָה כְּגוֹן יְהִירוֹת וּשְׂאָר מַדּוֹת רָעוֹת. עֵינֵי בְּאַגְרֵת הַרְמֵב"ן וּבְדַבְרֵי חֲכָמִים וְצִדִּיקִים אַחֲרִים, הַמְּלַמְּדִים אוֹתָנוּ שֶׁהַכַּעַס הוּא מִדָּה רָעָה. הִיא מַעוֹרְרַת אֶת הַיֵּצֶר הָרָע שֶׁל הָאָדָם, וְעָלֵינוּ לַעֲבֹד עַל עֲצָמֵנוּ כְּדִי לְהִתְגַּבֵּר עַל מִדָּה רָעָה זֹאת.

כְּדִי לְהַסְבִּיר כִּיצַד נִתֵּן לְהִתְגַּבֵּר עַל מִדָּה רָעָה זֹאת, שְׁלִכְאוּרָה אֵינָה אֶלָּא חֲלָשֶׁת הַגּוּף, הִבָּה נִבִּין תַּחֲלָה דִּגְמָא זֹאת: כְּאֲשֶׁר אָדָם רָשָׁע כּוֹעֵס, הוּא מוֹכֵן לְהֵרֵג. כְּאֲשֶׁר יְהוּדִי, אִף הַפְּשׁוּט בְּיוֹתֵר, כּוֹעֵס, הוּא עָלּוּל אוֹלֵי לְהַכּוֹת, אִךְ לֹא יִהְיֶה. כְּאֲשֶׁר אָדָם מַעֲדֵן יוֹתֵר כּוֹעֵס, הוּא עָלּוּל אוֹלֵי לְהִתְרַגֵּז וְלַצַּעֲק, אִךְ לֹא יָרִים יָד וַיַּכֶּה אֶת הַנּוֹצֵב מוֹלּוֹ. וְנִשְׁאַלְתָּ הַשְּׂאֵלָה, אִם כָּלֵם חֲשִׁים אֶת אוֹתוֹ כַּעַס בְּקִרְבָּם, כִּיִּן שְׁלִכְאוּרָה אֵין זֹאת אֶלָּא חֲלָשֶׁת הַגּוּף, מַדּוּעַ מַעֲשִׂיהֶם שׁוֹנִים זֶה מִזֶּה בְּשַׁעַת כַּעֲסָם?

הַתְּשׁוּבָה פְּשׁוּטָה. יְכוּלִים אָנוּ לְרַאוֹת שֶׁאָדָם יָכוֹל לְשַׁלּוֹט בְּתַנּוּעוֹתָיו כְּשֶׁהוּא עַר, כְּדִי שֶׁתִּהְיֶה לָכֵךְ הַשְּׁפָעָה אֶפְלוּ כְּשֶׁהוּא יָשׁוּן. לְמִשְׁל, אָדָם רָגִיל לֹא יִפֹּל מִמַּטָּתוֹ בְּשִׁנְתּוֹ, כִּי כְּאֲשֶׁר הוּא מַגִּיעַ לְקִצָּה הַמַּטָּה, גּוֹפּוֹ "יִידַע" לְחֹזֵר לְמִקְוָמוֹ כְּדִי לֹא לִפּוֹל. מַדּוּעַ? מִכִּיִּן שָׁזָה טְבוּעַ בּוֹ כָּל כָּךְ עָמוּק וְהוֹפֵךְ אֲצִלוֹ לְטָבֵעַ. גַּם כְּאֲשֶׁר שִׁכְלוֹ יָשׁוּן, גּוֹפּוֹ יוֹדַע כִּיצַד לְהִשְׁמֵר מִנִּפְיָהּ וּפְצִיעָהּ.

כִּךְ גַּם בְּכָל דְּבָר אַחֵר. כְּאֲשֶׁר מַחֲשַׁבּוֹתָיו הַשִּׁכְלִיּוֹת שֶׁל הָאָדָם מְשַׁרְשׁוֹת בּוֹ הֵיטֵב כָּל הַזְּמַן, הֵן יְכוּלוֹת לְסַיֵּעַ לוֹ לְשַׁלֵּט בְּגּוֹפּוֹ גַּם כְּאֲשֶׁר בִּינְתוֹ נִסְתַּרְתָּ מִמֶּנּוּ וַעֲצָבּוֹ רַפּוּיִים.

וְלָכֵן, הַגּוֹי הַמְּגֻשָּׁם שֶׁלֹּא הִרְגִּיל מַעוֹלָם אֶת נַפְשׁוֹ לְצַמְצֵם אֶת כַּעֲסוֹ, יָכוֹל לָבוֹא לְמַצֵּב בּוֹ אִף יְהֵרֵג, כִּיִּן שְׂאִין הוּא שָׁלֵם בְּדַעְתּוֹ בְּאוֹתוֹ הַרְגָּע וּרְגִשׁוֹתָיו מִנְהִיגִים אוֹתוֹ. אָבֵל יְהוּדִי פְּשׁוּט, גַּם בְּשַׁעַת כַּעֲסוֹ לֹא יַחֲוֹשׁ כָּזָה זַעַם בְּלִבָּבוֹ עַד כְּדִי כִּךְ שִׁיְהֵרֵג, מִכִּיִּן שֶׁמְשַׁרֵּשׁ בְּטָבָעוֹ שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת כֵּן.

הַמַּעֲדָן יוֹתֵר לַעוֹלָם לֹא יָכֶה, אִךְ יִתְעוֹרֵר לְהַשִּׁיב לְמַחְרָפוֹ כְּגִמּוּלוֹ. וּמִי שְׁקוֹבֵעַ בְּלִבָּבוֹ שֶׁלֹּא לַצַּעֲק גַּם כְּשֶׁהוּא שְׂרׁוֹי בְּכַעַס, הֵרִי שָׁזָה מְשַׁפִּיעַ עָלָיו

עצה מעשית להתגבר על כעס

גם שלא יצעק. אם כן, למדנו שבמדה זו יכול האדם לתרגל ולהשריש בטבעו כך שאף במצב בו הוא מבולבל, הוא ישלט ברגשותיו ולא יעליב אחרים.

אם אדם מרגיל את עצמו לחשוב ולקבל על עצמו שלא לכעס, דעתו תשלט על רגשותיו גם כשדבר מה מעורר את כעסו, והוא יצליח לשמור על שלוותו.

כמו כן, נחונן מאד ללכת תמיד לישון מקדם ולאכל מאכלים טובים ובריאים וכדומה. כל אלו יסייעו לה להיות רגועה ולהשאיר כך.

המשיכי לעבד על מדה זו - ועל כל יתר המדות - ותראי כיצד, בעזרת השם, תצליחי לתקן את כל מדותיך ולהמשיך להתעלות ולצמח. כל ההתחלות קשות, אך בהמשך יהיה לך קל הרבה יותר.

פֶּרֶק יג

כִּיצַד לְסַלֵּק שְׁנָאָה כְּלָפִי אָדָם אַחֵר

הַתּוֹרָה הַזֶּהִירָה אוֹתָנוּ שֶׁלֹּא לְשׂוֹא אָדָם אַחֵר, שְׁנֹאמֶר: "לֹא תִשְׂנֹא אֶת
אָחִיךָ בְּלִבְּךָ" (ויקרא י"ט, י"ז). בֵּית הַמִּקְדָּשׁ חָרַב בְּגִלְל שְׁנֹאת
חֲנָם! אָמְנָם יִתְכַּן שְׂאֵת מוֹדַעַת לְכָךְ וְאֵת בְּאַמֶּת חֲפָצָה לְהִתְגַּבֵּר עַל מַדַּת
הַכַּעַס, אֶךְ לַעֲתִים זֶה קָשָׁה.

אִם יֵשׁ בָּךְ כַּעַס כְּלָפִי נַעֲרָה אַחֲרֶת, נָסִי תַחֲלָה לְחַשֵּׁב עַל מַדּוֹת
טוֹבוֹת שֶׁיֵּשׁ בָּאוֹתָהּ נַעֲרָה. תוֹכְלִי לְהִיּוֹת סְמוּכָה וּבִטּוּחָה שֶׁתִּמְצָאִי כְּאֵלוֹ.
אָדָם אֵינוֹ מְדָה אַחַת, אֲלֹא צְרוּר שֶׁל מַדּוֹת. אוֹלִי אֵינֶנּוּ אוֹהֶבֶת בָּהּ דְּבָר
אַחַד, אֶךְ יֵשׁ בָּהּ דְּבָר טוֹב אַחֵר. נָסִי לְמַצֵּא בָּהּ לְפָחוֹת דְּבָר אַחַד טוֹב
וְנָעִים. חֲשָׁבִי עַל מְדָה טוֹבָה שֶׁיֵּשׁ לָהּ וְהִשְׁתַּמְשִׁי בָּזֶה כְּדִבְרֵי שִׁיתְחִיל
לְעוֹרֵר בָּךְ חֶבֶד כְּלָפִיָּה.

אִם אַתְּ מְרַגִּיֶּשֶׁה שְׂאִין עֲצָה זֹאת מוֹעִילָה דְּיָה, עֲשִׂי אֶת הַדְּבָר הַבָּא:
כְּתִבִּי מִכְתָּב לְאוֹתָהּ נַעֲרָה שְׂאֵת כּוֹעֶסֶת עָלֶיהָ, הִרְשִׁי לְעַצְמִי לְבִטָּא בְּכָתֵב
אֶת הִרְגָּשְׁתִּי כְּלָפִיָּה, אֶךְ אִם זֶה עֲלִבּוֹנוֹת וְכַעֲסִים. **אַל תִּשְׁלַחִי חֲלִילָה אֶת**
הַמִּכְתָּב לְאוֹתָהּ נַעֲרָה, הַסְתִּירִי אוֹתוֹ כְּדִי שֶׁאֵף אֶחָד לֹא יֵרָאֶה אוֹתוֹ. בְּיָמִים
שֶׁלְאַחֵר מִכֵּן, קִרְאִי בְּכָל יוֹם אֶת הַמִּכְתָּב לְעַצְמִי בְּקוֹל רֹם, וּתְדַמִּי בְּנִפְשִׁי
שְׂאוֹתָהּ נַעֲרָה עוֹמֶדֶת לִידֶךָ בְּזִמְנֵן שְׂאֵת מְחַרְפֶּת וּמְגַדֶּפֶת אוֹתָהּ. לְאַחֵר
שֶׁתַּעֲשִׂי זֹאת בְּמִשְׁךָ כְּמָה יָמִים, יִסּוֹר כַּעֲסֶךָ מִלִּבְּךָ עָלֶיהָ. וְאִם בַּעֲלַת נִפְשׁ
אַתְּ, אֲפִלּוּ תִתְפַּיֵּסִי אֵתָהּ.

יִתְכַּן שֶׁעֲצָה זֹאת תִּמְוָהָה בְּעֵינֶיךָ. הַכִּיצַד זֶה, שְׂאִם תְּכַתִּבִּי מִכְתָּב חֲרוּפִים
וְגִדּוּפִים לְמִי שְׂאֵת שׁוֹנֵאת, וְאֶךְ תִּגְדִּילִי לַעֲשׂוֹת וְתִקְרָאִי אוֹתוֹ בְּקוֹל רֹם,
בְּסוּפּוֹ שֶׁל דְּבָר תִּרְצִי לְהִתְפַּיֵּס אֵתָהּ?

כיצד לסלק שגאה כלפי אדם אחר

התשובה היא שנפשו של אדם נחה מרגזה לאחר שהוא מחרף ומגדף את אויביו מבלי שהם משיבים לו בחרופים. אבל השגאה תתעורר שוב אם האויב יעמד מולו ויגדף ויחרף אותו בחזרה. אם כן, כאשר תכתבי מכתב מחרף ומגדף - המשחרר את כעסך - ותקראי אותו בקול רם, תתקור דעתך ותנוח. כאשר תקראי את המכתב שוב למחרת, לאחר שפעסך שכך במקצת, אולי תבושי ותכלמי מעט, ותחשבי לעצמך: "מדוע כתבתי חרפות ועלבונות כאלו?" כיון שכבר נח מעט כעסך עליה, אינך יכולה אפלו לקרא את אותם גדופים ועלבונות באותו הפעם שפעסך אתמול. אך כיון שקבלת על עצמך לקרא את המכתב גם היום, והכעס עליה עוד לא עזב כלל, את מכריחה את עצמך לקרא.

עוד יום חולף. כבר אינך כועסת כתמול שלשום, וכעת כבר אינך יכולה להכריח את עצמך לקרא שוב את המכתב. לך נפתח, וכבר אינך חשה בנוח לקרא שוב את העלבונות הללו בקול רם. אז כבר תחפשי איך להתפייס עמה, ובעזרת השם גם תצליחי.

הסבה לכך נובעת גם מזה שכל נשמה ישראלית נחצבה משרש נפשו של עם ישראל, וכלם רוצים להעשות אגדה אחת ולשוב לכור מחצבתם. אך היצר הרע מעורר שגאה העוצרת בעדנו. כאשר נשכיל להסיר את השגאה מלבנו, נתעורר להתפייס עם אותו אדם.

השתמשי בעצה זו רק לעתים רחוקות. ברור שעליך גם להזהר שלא לאבד את המכתב. שמרי אותו בבית, במקום שאיש לא יראנו, כיון שאותה נערה תכעס עליך מאד אם היא תדע מה כתבת עליה.

שמוש בעצה זו יסייע לאדם טוב לב לסלח ולשכח במהירות. אדם שהנו יותר קשה ערך יהיה צריך לקרא את המכתב עוד מספר פעמים. אבל בעזרת השם יתברך, בסוף כלם יתפייסו.

פרק יד

כְּשִׁחִים כְּדִי לְהִתְכַּבֵּד בְּעֵינֵי הַבְּרִיּוֹת

כְּשִׁאָדָם רוֹצֵה לְהִתְאַמֵּץ בְּעִבּוּדֵי הַשֵּׁם, הַיֵּצֵר הָרַע מַצִּיב לוֹ מְכֻשׁוֹלוֹת בְּדַרְכּוֹ וּמִנְסָה לְהַפִּילוֹ עַל יְדֵי תַחֲבּוּלוֹתָיו וְלִמְנַע מִמֶּנּוּ מְלֻחָתָעֻלוֹת. אַחַת מִתַּחֲבּוּלוֹתָיו הָעֲקָרִיּוֹת הִיא לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּסִבִּיבָה שֶׁל אָנָשִׁים רִיקִים, הַמְּפָרִיעִים לוֹ עַל יְדֵי כֶּף שְׁלוּעִגִים לוֹ, אוֹ לְעוֹרֵר אוֹתוֹ לְחֹשֶׁב כָּל הַזְּמַן מֵהָיָא מְרוֹ עָלָיו הַבְּרִיּוֹת.

כְּדִי שְׁלֹא לְהִתְבַּלְבֵּל מֵאָנָשִׁים כָּאלוֹ, צָרִיכִים לְלַמֵּד הֵיטֵב וְלִקְבֹּעַ בְּנַפְשָׁנוֹ אֶת דְּבָרֵי חַז"ל וְסִפְרֵי מוֹסֵר הַשֵּׁכִים לָכֶּן.

כְּתוּב בְּשִׁלְחַן עֲרוּךְ (אורח חיים א', א'): **"וְלֹא יִתְבַּיֵּשׁ מִפְּנֵי בְנֵי אָדָם הַמְּלַעֲיָגִים עָלָיו בְּעִבּוּדֵי הַשֵּׁם יִתְבַּרֵּךְ"**. לְדַאֲבֹנָנוּ, יִשְׁנֵם כָּאלוֹ פְּחוּתֵי עֶרֶךְ שֶׁדָּרְכָם לִפְגָּם וּלְזָלֵל בְּאַחֲרֵים, בְּפֶרֶט אִם הֵם מְרִגִּישִׁים, שְׂאֲחֵרִים יוֹתֵר מְכֻשָּׁרִים מֵהֶם. הֵם נוֹהֲגִים כֶּן מִפְּנֵי שְׂרוּצִים הֵם בָּזָה לְהַצְדִּיק אֶת דָּרְכָם וּלְהַרְגִיעַ אֶת מַצְפּוֹנָם עַל כֶּן שֶׁבְּעֶצְמָם אֵינָם נוֹהֲגִים כְּשׁוֹרָה. כְּדִי שֶׁתּוֹכְלִי לְהִתְעַלּוֹת בְּעִבּוּדֵי הַשֵּׁם, עָלֶיךָ לַעֲמֹד אִיתָנָה וְחִזְקָה כְּנֶגֶד אָנָשִׁים כָּאלוֹ וְלֹא לְהִשְׁגִּיחַ בָּהֶם כָּלֵל.

כְּאֲשֶׁר נִעְרָה עוֹשֶׂה רַק אֶת מֵה שֶׁנֶּאֱמַר בְּעֵינֵי אַחֲרֵים שֶׁתַּעֲשֶׂה, הֲרִי חֲיִיהָ וְדַעְתָּהּ אֵינָם בְּרִשׁוּתָהּ. מַעֲשִׂיהָ תְּלוּיִים בְּדַעְתָּם וּבְהִשְׁקָפוֹתֵיהֶם שֶׁל אָנָשִׁים שֶׁיִּהְיוּ בְּסִבִּיבָתָהּ בְּאוֹתָהּ הָעֵת. הִיא חוֹשֶׁשֶׁת שֶׁיִּלְעֲגוּ לָהּ, וּלְפִיכָּה תַעֲשֶׂה כָּל שֶׁבִּיכְלָתָהּ לְהִמְנֹעַ מִכָּה, עַד כְּדִי כֶּן שְׂאֵף תִּבְטֵל דַּעְתָּהּ מִפְּנֵי דַעְתָּם שֶׁל אַחֲרֵים.

הִיא תִּמְנֹעַ מִלַּעֲשׂוֹת מַעֲשִׂים טוֹבִים - כְּגוֹן לִלְבֹּשׁ בְּגָד צָנוּעַ יוֹתֵר, אוֹ לְהַפְסִיק שִׁיחָה בְּאִמְצַע כְּדִי לֹא לְשַׁמַּע לְשׁוֹן הָרַע - רַק מִפְּנֵי הַחֲשֵׁשׁ

כשחיים כדי להתכבד בעיני הבריות

שילעגו לה. רצונה התמידי למצוא חן בעיני אנשים אחרים משפיע מאד על התנהגותה בחייה.

לדגמא: בקיץ כחם היום, ואת כנערה צנועה הולכת בשרוולים ארזים פראוי לבת מלה, פוגשת בך חברתך ואומרת לך: "רחמנות עליך, יום חם כזה, הפשילי מעט למעלה את השרוולים", ואת, ברצונך למצוא חן בעיניה, מציתת לדבריה נגד מה שברור לך באמת.

רחמנות גדולה על נערות כאלו! הן מוסרות את רוחן ונדעתן בידי אנשים סכלים. הן פוגעות בעצמן - ולבסוף כלם מושלים בהן מלבד הן בעצמן.

אם לא תצליחי להתגבר על הרצון לבטל את דעתך כדי למצוא חן בעיני אנשים אחרים, ולא תשכילי להבין שאם אדם גדול ויכולה לבחור לעשות את רצון השם, זה חלילה לך מאד באורחות חיה.

בת ישראל, דעי לך כלל גדול שיש לך לגדל ולהצליח בעבודת השם ובכל הענינים כלם. אם לא תשכילי היום, כאשר את עדין נערה, לעקר מדה רעה זו ממך, דעי לך כי היא לא תמוש ממך. גם עד זקנה ושיבה עדין תהיי כאחת התינוקות ותתפצי לעשות את אשר ימצא חן בעיני אחרים הנמצאים לידך. זכרי תמיד כי יש לך את הבחירה לעשות את רצונו יתברך, כדי לשאת חן בעיני השכינה ולא בעיני השכנה!

וכך הוא בכל המדות כלן ובכל ההרגלים הטבועים בך מילדותך. אם לא תעבדי עליהם היום, הם ישארו אתך גם מחר ועד זקנה ושיבה.

ואם ינסה היצר הרע להדיחך ולאמר: "מדוע לך לעבד ולהכריח את עצמך לעשות דבר שאינו בטבעך? אינך משלמת כי עדין נערה את. לכשתגדלי וישלם שכלך, חסרונותיך יעלמו מאליהם ותכונותיך ומדותיך הטובות תתחזקנה ותתעצמנה".

אל תאבי לדברי היצר הרע ואל תשמעי לו, רחמי על נפשך והתעלמי ממנו! רק השנים מזדקנות - אבל לא האדם. מצער לדעת שישנם אנשים גדולים, ואפלו באים בימים, שילדים הם במחשבתם ובהתנהגותם, וכל זאת מפני שהתרשלו בזלזולתם לתקן את דרכיהם ומדותיהם, וסברו בטפשותם שיתקנו מאליהן כשיגדלו.

פרק יד

ובכן, עלינו להתבונן מהי הסבה והשרש של מדה זו - להתחשב רק בדעת אחרים - וכיצד להחליץ ממנה:

חשבי נא על ילדה קטנה המנסה ללמד ולהבין כיצד להתנהג. היא יודעת שעדין אין לה דעת משל עצמה לדעת בין טוב לרע, ולפיכך היא בודקת כיצד מתקבלים מעשיה בעיני הגדולים. כך היא לומדת מה טוב בעיניהם ומה לא. גם אם היא אינה מבחינה בכך, הרי שבמחשבתה היא בוחנת ומבינה ש"זה יהיה טוב בעיניהם, ועל זה אולי ילעגו לי", ולפיכך תעשה כל דבר שביכולתה כדי למצוא חן בעיני הסובבים אותה.

ככל שאותה נערה מתבגרת במשך השנים, כך גוברת הבנתה. ואז, אם היא לא תצליח לקנות לה דעה משל עצמה, אלא תלך אחרי דעותיהם של אחרים, היא לעולם לא תצליח להוציא ממסגר נפשה אלא תמשיך ללכת בדרכים נלוזות של אנשים טפשים. היא תחשוש ממה שאולי יחשבו עליה, ותתאמץ בכל כחה לנסות להמנע מבזו ולעג של אחרים. כל מעשיה יהיו רק מתוך רצון טפשי למצוא חן בעיני אחרים.

רק ברצון חזק בימי הנעורים לעבוד על עצמו ולתקן המדות, יכול האדם לקוות ללכת לבטח בדרכו במשך כל ימי חייו.

לבנות הבנה ודעת נכונה

למרביה הפליאה, ישנם אנשים הלוקים בשתי המדות הרעות שהזכרנו, הנוגדות זו את זו. מצד אחד, הם יהירים ורואים עצמם כנעלים על אחרים בכתתם, ועל פני מוריהם ומחנכיהם. מצד שני, יש בהם מעין ענוה ושלוליות כוזבת. הם חושבים שאינם מבינים דברים מעצמם, ולפיכך עליהם ללכת אחר דעותיהם של הסובבים אותם ולעשות ככל אשר הם עושים.

נערות יקרות, האין להעצב על אותם אנשים נבערים מדעת כאלו אשר אינם מבינים בין מינם לשמאלם? הם חשובים בעיני עצמם, אף שמים עצמם כאסקפה נדרסת. הם מבטלים עצמם בפני היוצר הרע שלהם ונמסרים בידו כחמר ביד היוצר, שיעשה עמם כרצונו.

כאשר נערה מפחדת תמיד פן תהיה לשחוק ולעג בעיני אחרים, ועושה רק את אשר לדעתה ייטב בעיניהם, הרי שדעתה והשקפתה אינן שלה. היא בטלה את דעתה בפני דעת אחרים!

בת ישראל חשובה, אם את רואה בעצמך דמיון ושווי לכגון זה, מהרי להחליץ מזה ככל יכולתך.

והדרך להחליץ מזה היא שלפני כל דבר שתעשי תחשבי: האם זה יגרם נחת רוח לקדוש ברוך הוא? האם זה מתאים לפי התורה? הרגילי עצמך בכך עד שישתנה טבעך לכה. בכך תבני בעצמך את דעתך, שתהא בנויה על רצון השם ותורתו.

כאשר ילד קטן רוצה לחקות את הגדולים, הוא חובש כובע ועוטה מעיל של גדולים, כדי שיביטו בו. האמיני או לא, גם הרבה אנשים

פרק טו

מבוגרים נוהגים כן. "חכמתם" היתרה היחידה על פני אותם ילדים קטנים היא שהם למדו כיצד לעשות כמעשי האחרים מבלי שילעגו להם.

ראי לדגמא את ענן המלבושים. כאשר יש סגנון לבוש חדש, גם אם הוא מכער, כמה נערות כאלו יתלבשו כן רק כיון ש"כלן מתלבשות כן". הן לא תחשכנה האם זהו רצונו של הקדוש ברוך הוא שהן תלבשנה בגדים כאלו, והן מחקות את הפחותות והנבזות רק מפני שזהו הסגנון קצת.

ואז, כאשר אחרים יגידו על משהו טוב שהוא רע, כמו ללעג לבגדים צנועים, הן פשוט תסכמנה לכך מבלי לתת את דעתן שזה מבזה את התורה, את התלמידי חכמים ואת דעת התורה שלהם.

העירי את דעתך הבנויה על רצון השם יתברך, העירי את מהותך שאת **בת ישראל!** גלי את רוח האבות והאמהות הקדושים השוכנת וטמונה בקרבך. האירי את הנשמה היהודית שלך עד אשר היא תבער ותתחיה אותך באהבת השם לעבדו בלבב שלם. האזיני לנשמה היהודית שלך, האומרת לך: "עשי כן וכן כדי לעבד את השם, **"והלכת בדרכיו"**, כפי שינחו אותך הוריה ומוריך בדרך ישראל סבא".

לבך צריך להרחיק ממך אנשים הרחוקים מדעת תורה. אדם צריך להיות **"הוי עז כנמר"** כדי ללכת בדרך התורה והמצוות. אל תיראי ואל תבושי מפני איש, וכפי שהבאנו בפרק הקודם את דברי הרמ"א בשלחן ערוך (אורח חיים א', א'): **"ולא יתביש מפני בני אדם המלעיגים עליו בעבודת השם יתברך"**.

ברור וידוע לך באפן מספיק, שעליך להשמר מפני אותן נערות המנסות בגלוי להשפיע עליך להתרחק מדרך השם, חס וחלילה. את בנדאי יודעת כיצד להתרחק מאותן נערות. אך יש גם נערות צבועות, ומהן עליך להזהר שבעתים, שכן פיהן ולבן אינם שווים. הן אומרות לך ב"תמימות":

"גם אנחנו יראות שמים. אנו עובדות את השם ממש כמוך. אך עליך להבין שהזמנים השתנו, קשה יותר בזמנים אלו להיות קיצוני, עלינו להתאים עצמנו לרוח הזמן. כבר לא צריך לדקדק במצוות ולהיות

לבנות הבנה ודעת נכונה

אדוקים כמו בדורות הקודמים. גם השם רוצה שנהיה 'אנשים טובים'.
זרקי את בגדיך המושנים. 'תשתחררי, התלבשי לפי רוח הזמן...'

ולא יהיה להן די בכך. הן גם תנסנה להשפיע עליך להתקרב בעבודת
השם, באומרו:

"הזמנים השתנו. בימינו כבר אין צורך להזהר כל כך בכל מצוה ומנהג
ישראל. כבר איננו צריכים כל כך להזהר מללכת בדרך חטאים - למשל,
לא לקרוא ספרים שאינם מאשרים, לא להשתמש במכשירים טכנולוגיים
שאינם כשרים, וכו'."

אל תפנסי אתן לדין ודברים כללי! רק השיבי אמרו לך **בלבבה**:
"אם כדבריהן כן הוא שהזמנים השתנו, אזי הם השתנו לרעה. בעבר,
ידעה כל נערה שתפקידה בעולם הוא להיות בת ישראל ולהעמיד דורות
ישראל כשרים יראי שמים. למרבה הצער, ישנן כיום נערות, אשר בסיום
למודיהן בבית הספר מפסיקות להיות צנועות ונוטשות את דרך התורה
והמצוות, שלאורה חנכו. בדרך זו אתן חפצות שאלו? להשחית גם את
נפשן? הרוצות אתן להשליך את נשמת הטהורה אל אותם המונים לא
מוסריים, הנבערים מדעת תורה? לא! לא אשמע לכן ולא אובה לכן! אלך
בדרכי התורה הקדושה ולעולם לא אסור ממנה".

נערות אלו טוענות בטפשותן, שהזמנים השתנו, ושאין להתקדם עם
הזמן ולחדל מלהיות צנועות כבימים עברו. מה עולה בדעתן? האם טחו
עיניהן מלראות? האין ראות שאלו ההולכות בדרך התורה ומתלבשות
בצניעות הן אלו שמקימות בית יהודי לתפארת, ואלו אותן נערות, אשר
הולכות בשרירות לבן ומשליכות מעליהן את עטרת הצניעות, יורדות
מטה מטה עד שמתרחקות מהיהדות רח"ל?

התרחקי מאנשים כאלו. אצלך יהיה ברור כשמש, שהדרך היחידה
לחיים מאשרים היא דרך התורה בצניעות ובענוות חן, שהיא השבח הגדול
ביותר לאשה הישראלית.

אִיךָ לְחַזֵּק אֶת עֲצָמְךָ בְּסִבִּיבָה לֹא יִשְׂרָה

אם ביום מן הימים תמצאי את עצמך בסביבה לא טובה, חס ושלום, ותרגישי שקשה לך להתמודד עם ההשפעות, הנסיונות והקשיים, אל תתיאשי. אל תעזבי את השם, חלילה. למרות כל הנסיונות שאת עוברת, התחזקי ואל תתיאשי. התחברי להשם והוא לא ירפך ולא יעזבך בכל אשר תלכי.

התפללי אל השם בכל יום, הקפדי שלא יעבר עליך יום ללא תפלה. שפכי את לבך לפניו והגדי לפניו כל העובר עליך. להלן כמה דגמאות כיצד לעשות זאת, אך תוכלי לפנות אל השם ולקשר את עצמך אליו בכל דרך שאת מכירה. להלן תפלה מיחדת המתאימה לנערות שכבר סימו את בית החנוך ויוצאות לעבד. כיון שיתכן שמקום העבודה שלך לא יהיה באותה רמה מוסרית כמו בית החנוך בו למדת - למשל, יתכן שיעבדו עמך נערות ונשים שחנכו בהשקפה אחרת משלך - תרצי להמנע מהשפעות לא טובות שגלולות להשפיע עליך.

תוכלי לנסות להתפלל אל השם כעין תפלה זו:

"רבונו של עולם! לבבי ונשמתי בחיל וברעדה. כשיה אובדת, קטנה ורבה בשנים אנכי. עוד רבה הדרך לפני. נכנסת אני לעולם מלא בפתויים אשר בנפש יקיפו עלי, ובו בני אדם שדעותיהם שונות, ויראה אני פן ישפיעו עלי לרעה. אך גם כאשר אהיה כשיה אובדת, יודעת אני שלא אירא רע כי אתה עמדי. נושאת אני אליך תפלה שתוליכני בדרך טובה כרועה נאמן הרועה את עדרו. זה נותן בי כח, רבונו של עולם."

אֵיךְ לַחֲזֹק אֶת עֲצָמָךְ בְּסִבִּיבָה לֹא יִשְׁרָה

"כֹּאֲשֶׁר תִּתְּנָה כְּבֹשָׁה אַחַת מִן הַצֶּאֱנָן בַּיָּעַר, וּפָגְעוּ בָּהּ הָאֲרִיָּה אוֹ הַדָּב לְטִרְפָּהּ, מִיַּד פּוֹעָה וְזוֹעֶקֶת הִיא אֶל הָרוּעָה. מִיַּד כְּשִׁישְׁמַע הָרוּעָה אֶת זַעֲקָתָהּ, יִהְיוּ רַחֲמָיו עָלֶיהָ וַיַּחֲוֹשׁ לְהַצִּילָה כָּל עוֹד רוּחַ חַיִּים בָּאֶפֶה. רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם! אֵף אֲנִי כְּמוֹתָהּ, וּמִקְבֵּלָת עַל עֲצָמִי לִקְרֹא אֵלַיךְ בְּכָל לְבָבִי בְּכָל מְקוֹם אֲשֶׁר אֶהְיָה."

"אֲנֹא הֵשֵׁם הוֹשִׁיעָה נָא! אֲבִי שְׁבַשְׁמִים, קְשׁוּרָה אֲנִי אֵלַיךְ בְּכָל לְבִי! הֵצֵל אוֹתִי, חֲזַק אוֹתִי, וּבְצֵל כְּנָפֶיךָ אֲחֹסֶה. עֲזֹר לִי לְהִתְנַהֵג תָּמִיד עַל פִּי דֶרֶךְ הַתּוֹרָה וְהִירָאָה וְאִזְכָּה לְגִדְּל יְלָדִים שְׂאוֹהֲבִים אוֹתְךָ, רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, וַיֹּאֲרִיזוּ אֶת הָעוֹלָם בְּמַעֲשֵׂיהֶם הַטּוֹבִים."

הַתְּאֻמָּצִי לֹזֶמֶר בְּכָל יוֹם פְּרָקִי תַּהֲלִים וְהִתְפַּלְּלִי בְּכֹנָה.

יָמֵי שַׁבָּת וַיּוֹם טוֹב יִהְיוּ בְּעֵינֶיךָ כְּגֹן עֵדֶן. חֲפִי לַיּוֹם הַשַּׁבָּת בְּמִשְׁךָ כָּל הַשְּׁבוּעָה. בַּיּוֹם זֶה תִּפְנִי לְבָךְ מִכָּל הָרַעַשׁ וְהַהֲמָלָה שֶׁל יָמוֹת הַחוּל וְתִכְנְסִי לְשַׁעְרֵי גֶן עֵדֶן מֵעֵין הָעוֹלָם הַבָּא. בְּשַׁבָּת נָסִי לְהַפְגִּישׁ עִם חֲבֵרוֹתֶיךָ וּלְדַבֵּר גַּם עַל עֲוֲנוֹתֶיךָ תּוֹרָה וְדְבוּרִים יְשָׁרִים. מִפְּעַם לְפַעַם לְמַדִּי סִפְרֵי מוֹסֵר וְכִדּוּמָה.

שִׁמְרִי עַל קֶשֶׁר עִם חֲבֵרוֹתֶיךָ הַהֲגוּנוֹת וְהַיְשָׁרוֹת מִשְׁכַּכֵּר הַיָּמִים. הַפְּגִשִּׁי אֶתֶן מִפְּעַם לְפַעַם, בְּיַחֲוֹד בְּשַׁבָּתוֹת וּבְיָמִים טוֹבִים.

וְאֶתֶן, נִעְרוֹת מְאֻשְׁרוֹת שֶׁזִּכִּיתִן לְהִשָּׂאֵר בְּסִבִּיבָה הַגּוֹנָה וְטְהוֹרָה: הוֹדוּ לַהֵשֵׁם שֶׁזִּכָּה אֶתְכֶן לְהִשָּׂאֵר בְּסִבִּיבָה שֶׁל קִדְּשָׁה וְטְהָרָה. וַעֲשׂוּ כָּל שְׂבִיכְלִתְכֶן לְהַמְשִׁיךְ לְהַתְּגַעֵגַע אֶל אוֹתָם יָמִים בָּהֶם הֵייתֶן כָּלְכֶן יַחַד בְּבֵית הַסֵּפֶר, בְּאוֹרֵה שֶׁל קִדְּשָׁה וְגֵן עֵדֶן, וְהַחֲנוּךְ הַטְּהוֹר שֶׁקִּבַּלְתֶּן, וַעֲשׂוּ יַחַד כָּל מֶה שֶׁתּוּכְלֶנָה כְּדִי לְהַמְשִׁיךְ אֶת הַקֶּשֶׁר בֵּינֵינוּ.

איך להתעלות ולהתקרב לאבינו שבשמים

תלמידה יקרה, עצתנו לך היא לעין בדברנו ולנסות כל אחת מהמדות שלך בנפרד, ובזו אחר זו. אל תתיאשי אם לא תצליחי מיד.

אם כבר התחלת לעין בדברנו והתחלת לתקן את חסרונותיך, אל תצפי שזה יקרה במהירות - עבודת המדות דורשת זמן. תקוני המדות דורש עבודה תמידית, אף לאט ובמשך הזמן תצליחי בכך.

בת ישראל יקרה, עד כה דברנו בענין "סור מרע". עד כה, עצתנו בספר זה הייתה רק כיצד לסייע לך להגיע לרמה רוחנית של "סור מרע", וכעת תוכלי לצאת לדרך על מנת להשיג את מטרותיך הקדושות. עסקנו בכמה מדות רעות, כמו עצלות, רפיון, גאווה וכעס, וכיצד להתמודד עם ההשפעות של סביבה רעה. מדות אלו הן מכשול חמור, שעד אשר לא תתקני אותן, לא תוכלי אפילו להתחיל לעבד את השם. לכן, ראשית דברנו הייתה איך לנקות את האבק המרעיל, "סור מרע" לטהר עצמך מהמדות הרעות.

דומה הדבר לנקוי חדר מאבק, שזו התחלה טובה, אף עדין צריך להכניס לבקורו של המלך. צריך עדין לנקותו ולצחצחו, להניח בו פרחים ולקשטו בהדור. רק אז יוכל המלך לבוא אליו.

אבל, להיות בת ישראל אמתית, חלק מהעם המיוחד, עם סגולה, אותו בחר השם לקרב אליו - עליך "לעשות טוב". עליך להתנאות לפני השם במצוות ובמעשים טובים ולהתעלות מעלה מעלה כדי להתקרב עוד יותר אל השם.

שואל המדרש: "מי נברא בשביל מי? ישראל בשביל התורה, או התורה בשביל ישראל?" ועונה המדרש, "התורה בשביל ישראל" (קהלת רבה, א', ט'). פלאי פלאים! התורה הקדושה, תורתו של בורא עולם, אשר מלאכים ושופים השתוקקו אליה, נבראה למען תכלית אחת ויחידה: עם ישראל!

תארי לעצמך! השם בא להר סיני ועמו רבבות מלאכים קדושים. הוא הרעים את השמים והרעיש את הארץ וגלה כבוד מלכותו בעולם, והפל בשביל עם ישראל! כונתו הקדושה ותכלית התגלותו הייתה רק בשביל לבחור בך כחלק מעם ישראל, חלק מעם קרובו ממש. על כן זו צריכה להיות גם מטרתך: לרצות כל הזמן לשאף להתקרב לשם יתברך. אף תוכלי להשיג זאת רק אם תתאמצי ותרגילי את עצמך בכך. צריכה את לעורר את נפשך מתנומתה בגופך ולקרבה לאבינו שבשמים, המצפה לה.

פרק יח

אִפְלוּ יְהוּדֵי פְּשׁוּט צָרִיךְ לְשֹׂאף לְהַתְעַלּוֹת

תלמידה חשוכה, עד כה דברנו בשבט תקון המדות וכיצד זה מקרב אותך אל השם. כעת נלמד עמך איך להמשיך להתקרב אל השם ולהתמיד בכך עד שזה יהיה חלק מעצמיותך.

אדם צריך לשאף בכל מאודו להתקרב אל השם. מטרה קדושה זו אינה רק של הצדיקים והצדיקות, גם כל יהודי פשוט צריך לשאף שכל מהותו תהיה להיות קרוב לשם.

אמת שהקרבה לשם וההתעלות הרוחנית של צדיקים וצדיקות גדולה בהרבה מהשגתו של האיש הפשוט, אבל גם יהודי פשוט הוא חלק אלקי ממעל ועליו להשתדל לפתח ולעורר את נפשו לעבד את השם כראוי. לבבך צריך להתמלא געגועים אל השם יתברך. וכמו שדוד המלך אומר "צמאה לך נפשי" (תהלים ס"ג, ב').

במעמד מתן תורה, אומר משה רבנו לעם ישראל, "אתה הראת לדעת כי השם הוא האלקים אין עוד מלבדו" (דברים ד', ל"ה). דהינו, שהראה לנו הקדוש ברוך הוא שאין שום כח בעולם מלבדו.

לא רק לדורו אומר זאת משה רבנו, אלא לדורות עולם. תורתנו הקדושה היא נצחית; משה רבנו הוא המנהיג הנצחי של עם ישראל, ואף כיום הוא מכריז ואומר לכל יהודי בלבבו ובנשמתו: "השם הוא האלקים אין עוד מלבדו!"

אין די רק לדעת זאת ולהרהר בכך במחשבותינו כדבר הרחוק

מאתנו. "אתה הראת לדעת", פרושו שאנו צריכים, באפן תמידי, לדעת ולהרגיש ש"אין עוד מלבדו".

ואף על פי שכיום אין לנו גלוי שכינה כפי שהיה לנביאים ולצדיקים הגדולים, משה רבנו אומר לנו: **"וידעת היום והשבת אל לבבך כי השם הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד"** (דברים ד', ל"ט).

שימי לבבך למלים: **"וידעת היום והשבת אל לבבך"**, היום, ובכל יום יום, כאשר תשימי את הדברים עמוק בלבך, תדעי שהשם הוא האלקים. הידיעה הזו צריכה להיות דבר מוחשי ותמידי.

מה מעורר את יראת השמים שלך? מנין מגיע הרצון לעשות מצוות ומעשים טובים, ולהתפלל באמת? מכיון שכל יהודי קשור לשם יתברך לנצח. כאשר קבלנו את התורה, שמענו כל ישראל **"אנכי השם אלקיך"**, ודבור זה נמצא בעמקי לבבך ומושך את הלב והנפש לעבודת השם יתברך.

איתא במדרש שאברהם אבינו שאל **"תאמר שהבירה הזו בלא מנהיג?"**, וכי יכול להיות, שואל אברהם אבינו, "שאין מי שמנהיג את העולם?" (בראשית רבה ל"ט, א'). ויש להבין, מדוע הוא אינו אומר **"בלא בורא"** או **"בלא יוצר"**, אלא דוקא **"בלא מנהיג"**?

אלא שעלינו ללמד מפה, שכדי להיות יהודי מאמין באמת, לא מספיק לדעת שהשם ברא את העולם, צריך לדעת שהשם **מנהיג** את העולם בהשגחה פרטית בכל רגע ורגע, וכמו שאנו אומרים ב"אני מאמין": **"אני מאמין באמונה שלמה, שהבורא יתברך שמו הוא בורא ומנהיג לכל הברואים"**.

עלינו לדעת זאת בכל לבנו, נפשנו ומאודנו, שהשם הוא המנהיג היחיד והוא **מנהיג בתמידות את עולמו**. ידיעה זו היא ירושה לנו מאבותינו ממעמד הבחירה בנו בהר סיני, והיא האמונה שקבלנו מאברהם אבינו, שהיה הראשון שהכיר ולמד שיש בורא ומנהיג לעולם. עלינו לזכר זאת תמיד, ולהכיר ולדעת זאת עד שהדברים יהיו חקוקים בתוכנו ובעמקי לבבנו.

פרק יח

אמונתנו בהשם והקשר אליו חקוקים בנו. אנו לא צריכים להוכיח זאת בשכלנו. מפעם לפעם כל יהודי מרגיש פתאום בלבבו ובנפשו ניצוץ מאת השם. ניצוץ זה הוא גלוי שכינה כהרף עין, שבו הקדוש ברוך הוא אומר ליהודי "אנכי השם אלקיך".

אז מדוע איננו שומעים זאת? מפני מה אנו מרגישים זאת רק לעתים רחוקות? הסבה היא שאנו שקועים יותר מדי בעולם החומר והגשמיות. לבנו נמשך אחרי הבלי העולם הזה. אבל על כל יהודי מטלת חובה קדושה לזכר בדעתו תמיד את מטרתו ויעודו האמתיים: לעבד את השם. על כל אדם לנצל את רגשי הקדושה שיש לו בזמנים הנעלים, כגון בשבתות וימים טובים ובפרט בימים הנוראים, כדי להשיבו אל לבבו ולדעת בדיעה ברורה ש"השם הוא האלקים" ויש "אין עוד מלבדו".

לעתים, יתכן שתגיד לעצמך: "הלואי שהייתי צדקת גדולה הקרובה אל השם בטבעי, כמו הצדיקות של פעם. כמה מאשרת הייתי אלו הייתי זוכה לעבד את השם כמו אמותינו הקדושות: שרה, רבקה, רחל ולאה!" מנין נובעת מחשבה זו? זוהי נשמתה המבינה: "והשבת אל לבבך כי השם הוא האלקים". כאשר תשיבי זאת אל לבבך, תדעי כי השם הוא האלקים.

זכרי כי את עובדת את השם ועליך לדבוק בו. התחזקי באמונתך בבורא יתברך. דברי אליו במשך היום: "אני מאמינה בך באמת, השם, בכל לבבי. אבי שבשמים, מלך העולם, גלוי וידוע לי שאתה הוא אדון העולם. אתה בראת את השמים והארץ וכל אשר בהם, ממלאכי השרת ועד רמש האדמה. אתה מקיף אותי ומספק את כל צרכי גופי ונפשי. אני אמתך, ורוצה לעבדך בכל גופי, נפשי ורוחי!"

התמיד להגות בדברים אלו, כי הכל תלוי בהם.

כמו כן, גם כאשר את אומרת את שלושה עשר העקרים - ה"אני מאמין" - אמרי אותם בכנות הלב כדי לחזק את אמונתך בשם.

פרק יט

איך להתעלות בעבודת השם אף יותר

כפי שאמרנו (בפרק י"ז) דרושים עבודה ומאמץ תמידיים כדי להרחיק ממך את היצר הרע ולטהר עצמך ממדות רעות. אף על פי שצריך לעבד מעט מעט ולא ניתן להשיגו בפעם אחת, העבודה צריכה להיות במסירות ובהחלטה ובקבלה נחושה ותקיפה, לגרש את היצר הרע כליל בסופו של דבר.

משל למה הדבר דומה:

למלך אחד שבא אויבו ונלחם עמו וכבש את ארמונו. בהתחלה היה שר הארמון מתאמץ בכל כחו לגרש אותו, והמלך נכנס לכל חדר שהשר גרש ממנו את האויב. בכל חדר וחדר שהצליח לגרש את האויב ממנו בא המלך והתישב בו. אף ברבות הימים נתרשל שר הארמון ונתעצל מלערוך מלחמה, ולא די בכך אלא שאף השלים בסתר עם השווא. מיד כשיודע הדבר למלך יכולים אנו לשער כמה תבער בו חמתו עד שינזף בשר הארמון ויאמר לו: "למה הרעות לי, למה מסרת בידי אויבי את ארמוני והיכלי? איך מלאך לבך להשלים עם שונאי? כיצד זה אתה פוסח על שתי הסעפים - בגד בוגדים בגדת בי, ועוד תעז פניך ותאמר לי 'אתה מלכי'?"

והנמשל ברור. גופך ונשמתך הם ארמון השם. השם שוכן בתוכך; וכמו שאמרו חז"ל על הפסוק **"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"**, בתוכו לא נאמר, אלא בתוכם - בתוך כל אחד ואחת. אבל האויב של המלך, היצר הרע, מתגנב פנימה וחש אצלו כבן בית, ואף מסית אותו להתרחק מרבנו של עולם. ואז השם רואה שאת, מפקדת הארמון, התרשלת

פרק יט

בַּתְּפִקִּידָה וְהַנְחָתָה לַיֵּצֵר הָרַע לְהַשָּׂאָר בְּקִרְבָּהּ, וְאַף הַשְׁלֵמָתָה עִמּוֹ וְאַתָּה נִכְנָעֶתָ לוֹ וְעוֹשָׂה כְּכֹל אֲשֶׁר יֹאמַר.

אֲזִי יִשְׂאֵל אוֹתָךְ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: "אִם מֶלֶךְ אֲנִי, שֶׁהֲרִי אֶת מְבָרַכְתָּ **"בְּרוּךְ אַתָּה הַשֵּׁם אֱלֹקֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם?"**, מִדּוּעַ אַתָּה עוֹשָׂה אֶת רְצוֹנוֹ שֶׁל יֵצֵר הָרַע, וְגוֹנֶכֶת חֲלִילָה אֶת דַּעַת עָלֶיךָ?"

אָמַת שֶׁנִּתֵּן לָנוּ כַּח הַבְּחִירָה עִם הַיֵּצֵר הָרַע וְנִסְיוֹנוֹתָיו, אָבֵל הֲרִי נִתֵּן לָנוּ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת **תּוֹרָתוֹ וּמִצְוֹתָיו** כְּדֵי לְהִתְגַּבֵּר עֲלֵיהֶם.

כְּדֵי לִהְיוֹת מִמְשַׁרְתֵּי הַמֶּלֶךְ הַנֶּאֱמָנִים, עָלֶיךָ לְהִתְאֲמֵץ מֵאֵד לְתַקֵּן וּלְטַהֵר אֶת הַמַּדּוֹת וְהַמַּחְשְׁבוֹת שְׁלָךְ, עַד שֶׁלֹּא תִשְׁאַרִי לַיֵּצֵר הָרַע מְקוֹם לִהְיוֹת בּוֹ. הַמְלִיכִי אֶת הַשֵּׁם עַל מַדּוֹתֶיךָ וּמַחְשְׁבוֹתֶיךָ, כִּךְ שֶׁכָּל דְּבוּר, מַעֲשֶׂה וּמַחְשְׁבָה שְׁלָךְ יִהְיוּ כְּדֵי לַעֲשׂוֹת נֶחֱת רוּחַ לְבוֹרֵא עוֹלָם.

הַתּוֹרָה מְלַמֶּדֶת אוֹתָנוּ כִּיצַד יְהוּדִי יָכוֹל לִסּוּר מִרָע, לַעֲשׂוֹת טוֹב וּלְקַדֵּשׁ אֶת עַצְמוֹ. הַשֵּׁם מַצְוֶה לָנוּ: **"הַחַיִּים וְהַמּוֹת נִתְּנִי לְפָנֶיךָ"** (דְּבָרִים, ל', י"ט). הַשֵּׁם נִתֵּן לָנוּ אֶת כַּח הַבְּחִירָה. לְבַעֲלֵי חַיִּים אֵין בְּחִירָה בְּמַעֲשֵׂיהֶם וּבְמַחְשְׁבוֹתֵיהֶם. אָבֵל לָנוּ, בְּגִי הָאָדָם, הַשֵּׁם נִתֵּן אֶת כַּח הַבְּחִירָה, כְּדֵי שְׁנוּכַל לְבַחֵר בְּטוֹב. וְכָאֵב אוֹהֵב, מִבְּקֵשׁ מֵאֲתָנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ **"וּבַחֲרֵת בַּחַיִּים לְמַעַן תַּחְיֶה אַתָּה וְזֶרְעֶךָ"**.

בֵּת יִשְׂרָאֵל יִקְרָה! הָאֵינֶךָ מְרַגִּישָׁה קְרוּבָה אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּאֲשֶׁר אַתָּה עוֹשָׂה מַעֲשִׂים טוֹבִים וְגִמְלוֹת חֲסִדִּים, וְכָאֲשֶׁר אַתָּה מִתְפַּלֵּלָת בְּכוֹנֶה כְּפִי יְכָלְתָּךְ? וְכִשְׁאַתָּה עוֹשָׂה זֹאת, הָאֵינֶךָ חֲשָׂה שְׂאֵז קַל לָךְ יוֹתֵר לְשַׁלֵּט עַל עַצְמְךָ וּלְהִתְחַזֵּק בְּתַקּוֹן הַמַּדּוֹת?

אַתָּה בְּנֻדְאִי רוֹצָה לְהִתְעַלּוֹת. לְהִתְעַלּוֹת בַּעֲבוּדַת הַשֵּׁם זֶה לֹא דָבָר מִיַּחַד הַשְּׂמוּר רַק לְצַדִּיקִים וּלְצַדִּיקוֹת גְּדוֹלִים. כָּל אַחַת, לְפִי כַּחַ וְיְכָלְתָּה, מְכַרְחָה לְהִתְעַלּוֹת וּלְהִתְחַזֵּק. וְכִפִּי שְׂאוּמֵר דָּוִד הַמֶּלֶךְ **"טַעֲמֵנוּ וְרֹאוּ כִי טוֹב הַשֵּׁם"** (תְּהִלִּים ל"ד, ט'). כְּשֶׁאַתָּה מִתְאַמֶּצֶת לְהִתְגַּבֵּר עַל הַיֵּצֵר הָרַע, עוֹשָׂה מִצְוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, תוֹכְלִי לְהַגִּיעַ לְהַרְגִּישׁ בְּאָמַת שֶׁ"וְאֲנִי קִרְבַּת אֱלֹקִים לִי טוֹב" (תְּהִלִּים, ע"ג, כ"ח).

בְּכָל אֲשֶׁר תַּעֲשִׂי, חֲשָׁבִי לְנַפְשֶׁךָ: הֲאֵם זֶה מֵה שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ דּוֹרֵשׁ מִמֶּנִּי? הֲאֵם זֶה יִקְרַב אוֹתִי אֶל הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא? אוֹ חֲלִילָה יִרְחִיק אוֹתִי מִמֶּנּוּ?

איך להתעלות בעבודת השם אף יותר

לדגמא, אם לא אשמע לעצתם של הוריי ומוורי, האם זה יקרב אותי אל השם או ירחיק אותי ממנו? האם תהיה להשם נחת רוח מהבגדים שאני לובשת? והאם המלים שאני מוציאה משפתי מקרבים אותי אל השם - כיון שהן מילות תפלה, עדיד לאחרים, ברכות מעמק הלב - או שמא חס ושלום הן נגועות בדברי שקר, לשון הרע, לעג לאחרים, או דבורים שאינם הגונים?

אם תבחר בדרך החיים האמתית, זה יסייע לך להתעלות בעבודת השם ולהיות יותר קרובה אליו.

פרק כ

להתקרב אל השם על ידי התפלה

מהותה ועקרה של תפלה היא התקרבות הלב והשתפכות הנפש לפני השם. לפעמים השם נותן דאגה בלב איש כדי לעורר את כמיהתו לקרא ולהתפלל אל השם ממעמקי נפשו. תכליתה של התפלה היא לעורר את נפשו להשתוקק לרבנו של עולם מלך מלכי המלכים. השם רוצה שתתקרבי אליו על ידי כך שתתפללי אליו בכל לבך ונפשך.

בשעה שאת עומדת להתפלל לפני אביך שבשמים, עוררי את נפשו על ידי כך שתבקשי את מה שאת צריכה: **"אתה חונן לאדם דעת, רפאנו, ברוך עלינו השם אלקינו את השנה הזאת"**. זה יחמם את לבך לשפך את נפשו לפני השם, הפצירי בו שיגן עליך ועל משפחתך ושכלם יהיו בריאים ומצליחים.

תפלה כזו תעורר ותחיה את נפשו ותקרב אותך אל רבנו של עולם. וזה לא רק בשעה שאת מתפללת על מה שאת צריכה. כאשר תרגילי את עצמך להתפלל ברגש, נפשו תתלהב ממך להגיד **"אתה קדוש, ושמו קדוש"**. ממך תרגישי שאת עומדת נכח פני השם ושהוא נמצא לידך ממך כאשר את מדברת אליו ומשבחת את קדושתו לפניו.

כך גם בשאר התפלה. כשתגיד **"בכל יום אברכה ואהללה שמו לעולם ועד"** או **"תהלת השם ידבר פי"**, **"וכל החיים יודוך סלה, ויהללו ויברכו את שמו הגדול"**, כשתאמרי כל זה בכונה ורגש, נפשו תתעורר להרגיש את נעם השם.

להתקרב אל השם על ידי התפלה

צִירִי בְּדַעְתְּךָ בְּעַת הַתְּפִלָּה שְׁעֲכֹשׁוּ כָּל הָעוֹלָם וְגַמְרִי וְאִין כְּלוּם, רַק
אֶת עִם רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם וְאִין עוֹד מְלַבְּדוֹ. רְאֵי עֲצִמָּה בֵּת יְחִידָה שֶׁל מֶלֶךְ
מַלְכֵי הַמַּלְכִּים, וְיֵשׁ לָהּ עֲכָשׁוּ זְמַן מִיַּחַד לְדַבֵּר אֵלָיו. רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם
אֲבִיךָ אוֹהֶבְךָ, כְּבִיכּוֹל הַנִּיחַ אֶת הַכֹּל בְּצַד וּמִפְנֵה עֲצָמוֹ לְשִׁמְעַת בְּרָצוֹן אֶת
בְּקִשְׁתְּךָ וּשְׁפִיכַת לֵבָב לְפָנָיו.

גַּם תַּחֲשָׁבִי שְׁעֲכֹשׁוּ הוּא הַזְמַן הַיָּקָר בְּיוֹתֵר בַּחַיִּיךָ. כָּעַת אִין אֶתְמוֹל
וְאִין מָחָר, רַק הָרֶגַע הַזֶּה, שֶׁבּוֹ אֲבִיךָ שֶׁבִּשְׁמַיִם מַאֲזִין אֵלָיְךָ כְּדִי לְמַלֵּא אֶת
בְּקִשְׁתְּךָ בְּכָל מָה שֶׁתְּבַקֵּשׁ מִפָּנָיו.

פרק כא

התענוג של הקדוש ברוך הוא מהתפלות שלך

אם אכן את רוצה להתפלל בכונה נכונה, צירי במחשבתך לפני התפלה איך את עומדת לפני בורא עולם, שמלא כל הארץ כבודו. שאי נא עיניך השמימה וחשבי: "אני עומדת כאן מעבר אחד - בעולם הזה, ומן העבר השני, שם בעולם העליון, יש עולם שלם ובו מלאכים ושופרים, נשמותיהם של האבות והאמהות, הצדיקים והצדיקות. השם מסתתר בעולם הזה, אבל שם הדר כבודו נגלה מאד".

"ובעודני עומדת בעבר הזה של העולם, אני אומרת 'ברוך אתה השם', נושאת אליך את עיני ומשבחת ומפארת את שם כבוד מלכותך. ואף שאיני רואה אותך, אני מאמינה בך ומדברת אתך, השם".

התרכזי במחשבותיך אלו והמשיכי לחשב: "אני עומדת כאן בעולם ואומרת 'ברוך אתה השם!' אליך, בוראי, עיני מופנות, אותך אני משבחת, אליך נושאת אני את עיני, ואף שאיני רואה אותך, אני משבחת אותך ומדברת אליך בורא עולם".

ואם רצונך לדעת עד כמה חשובה ורצויה תפלה כזו בעיני השם, ראי נא את מה שהשם אומר, כמובא בספר היכלות (וקצת מזה מובא בטור אורח חיים, קכ"ה): "שאמר השם, ברוכים אתם להשם, שמים ויורדי מרכבה! אם תאמרו ותגידו לבני מה שאני עושה בשעה שמקדשים את שמי ואומרים קדוש קדוש קדוש, ולמדו אותם שיהיו עיניהם נשואות למרום לבית תפלתם (הינו לשמים, וזה שער השמים), ונושאים עצמם למעלה, ויהיו ראויים לשבח אותי על כך, שאין לי הנאה בעולם כאותה שעה

שְׁעִינֵיהֶם נְשׂוּאוֹת לְעֵינֵי וְעֵינֵי בְּעֵינֵיהֶם, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אֲנִי אוֹחֵז בְּכֶסֶף כְּבוֹדִי בְּדַמּוֹת יַעֲקֹב וּמַחֲבֵקֶם וּמְנַשְׁקֶם (את כל אחד מִיִּשְׂרָאֵל), וּמִזְכִּיר גְּלוּתָם וּמְמַהֵר גְּאֻלָּתָם."

זה ממש נשגב מבִּינְתָנוּ. כְּאִשֶּׁר עֵינֵינוּ נְשׂוּאוֹת הַשְּׁמִימָה, הַשֵּׁם מְבִיט בָּנוּ בַּחֲזָרָה וּמִתְעַנֵּג עַל כָּךְ. כְּבִיכּוֹל הָאֵב וְהַבֵּן מְבִיטִים זֶה בָּזֶה, וּמִתּוֹךְ אֲהַבָה רַבָּה הָאֵב אֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְאַפֵּק וְאוֹחֵז וּמַחֲבֵק וּמְנַשֵּׁק אֶת בְּנוֹ. וְאִזּוּ הֵבִן שׁוֹפֵף אֶת לְבוֹ לִפְנֵי, וְהִנֵּפֶשׁ מִתְפַּרֶצֶת בְּעֵז וּבִתְעֻצּוֹמוֹת וּתְפִלָּה זָכָה בּוֹקֵעַת עַד כֶּסֶף הַכְּבוֹד "אָבִי, אָבִי, נִפְשִׁי עוֹלָה אֵלֶיךָ!".

אָבִל אֵל תִּדְמִי בְּנִפְשֶׁךָ שֶׁרַק בְּאוֹפָנִים הִלְלוּ שֶׁהִזְכַּרְנוּ תּוֹכְלִי לְעוֹרֵר אֶת נִפְשֶׁךָ. דְּעִי לָךְ שֶׁכָּל יְהוּדִי וְיְהוּדִי שֶׁעוֹבְדִים עַל עֲצָמָם כְּדִי לְהִיּוֹת יְהוּדִים טוֹבִים יוֹתֵר, יִמְצְאוּ, מִפְּעַם לִפְעַם, דְּרָכִים מוֹעִילוֹת יוֹתֵר לְעוֹרֵר אֶת נִפְשָׁם לְהִתְלַהֵב וּלְצִאת מִתּוֹךְ מַחְבּוּאֵי הַגּוֹף לְהִתְקַרֵּב לַשֵּׁם.

לְעֵתִים אֲפִלּוּ יִתְעוֹרְרוּ בְּךָ מַעֲצָמֵן מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל תְּשׁוּבָה. פְּעָמִים רַבּוֹת, מַחֲשָׁבוֹת טוֹבוֹת וְנִלְהַבּוֹת אֵלּוּ יִתְעוֹרְרוּ בְּלִבְךָ רַק בַּתְּקוּפוֹת שֶׁל הַתְּעֻלוֹת בְּמַהֲלָךְ הַשָּׁנָה, לְמַשָּׁל בַּתְּפִלוֹת הַיָּמִים הַנּוֹרָאִים כְּשֶׁאֲנִי שָׂרִים וּמְשַׁבְּחִים אֶת הַשֵּׁם: "אַתָּה הוּא אֱלֹהֵינוּ בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ!". בְּמַחֲשָׁבוֹתֶיךָ, אֶת מִתְחִילָה לְשִׁיר עִם הַמְּלָאכִים, וְלִבְךָ מִתְרוֹנֵן. אָבִל אִזּוּ אֶת מִתְחִילָה לַחֲשׁוֹב: "הֲלֹא עָתָה הָעֲלִיוֹנִים וְהַתְּחַתּוֹנִים אוֹמְרִים שִׁירָה לִפְנֵי רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם הָרָם וְהַנֶּשֶׁא, וְאִיךָ אֲנִי, נַעֲרָה פְּשׁוּטָה, קְשׁוּרָה לְכָךְ? כִּי־צַד אוֹכֵל לְקַשֵּׁר אֶת עֲצָמֵי לְמַלְאכִים הָאוֹמְרִים שִׁירָה וּלְמַשְׁמָחֵי אֱלֹקִים אֵלּוּ?"

וְאִזּוּ פִּתְאוֹם רוּחַ חַיִּים מִתְעוֹרֶרֶת בְּךָ וּמַחֲזֶקֶת אוֹתָךְ, וְאֶת מִשְׁכִּילָה לְהִבִּין כִּי "הֲלֹא זֶה דְּרָכָה שֶׁל שְׂמֵחַת חַתָּנָה, הַכְּלִיזְמִרִים וְהַנְּגִנִים שָׂרִים וּמְנַגְּנִים, וְהַמְּחַתְּנִים וְהָאוֹרְחִים הַחֲשׁוּבִים שְׂשִׁים וּשְׂמִיחִים. אֲךָ לֹא רַק הֵם שְׂמִיחִים, גַּם הַיְלָדִים הַפְּשׁוּטִים מוֹחָאִים כִּי וּשְׂמִיחִים בְּשִׂמְחָתָם וּמְרִגִּישִׁים שֶׁהֵם נוֹטִלִים חֶלֶק בַּחֲתָנָה וּבְשִׂמְחָה".

וּבְנִמְשָׁל, גַּם נִשְׁמָתְךָ מִתְבּוֹנֶנֶת בְּכַוֵּס הַגָּדוֹל שֶׁל קְבוּצֵי מַעֲלָה - מְלָאכֵי עֲלִיּוֹן הָאוֹמְרִים שִׁירָה, וְקְבוּצֵי מָטָה - עִם יִשְׂרָאֵל הַשָּׂרִים לְמִלְךָ מְלָכֵי הַמְּלָכִים שְׂבִשְׂמִימִים. וְרְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם שׁוֹמֵעַ וּמְקַשֵּׁב, שְׂמִיחַ וּמִתְפַּאֵר בְּבָנָיו. וְאֵת, מִמֶּשׁ כְּאוֹתָם יְלָדִים פְּשׁוּטִים, רָצָה בְּכָל כַּחַךְ וּמִתְאַמְּצָת לְהַאֲחִז בָּהֶם, וַיַּחֲד עִם קְבוּצֵי מַעֲלָה וְקְבוּצֵי מָטָה לִבְךָ אוֹמֵר שִׁירָה לְקַדּוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא,

פרק כא

שֶׁנִּפְשָׁךְ מִשְׁתַּוְּקֶקֶת וּכְמִהָהָ אֵלָיו. שְׂמַחְתָּךְ עוֹלָה לְמַעַלָּה וְנִשְׁמָתְךָ כָּאֵשׁ
בּוֹעֶרֶת בְּאַהֲבַת הַשֵּׁם.

רְגִשׁוֹת כָּאֵלוּ יֵהְיוּ לָךְ בַּקָּאָשׁר תִּתְמַיֵּד לְעוֹרֵר אֶת נִפְשְׁךָ וְלֹא תִנְיָחַ
לָהּ לְבַלּוֹת אֶת שְׁנוֹתֶיהָ בְּשִׁנָּה לֹלֵא רוּחָנִיּוֹת. כִּי נִפְשְׁךָ תִּהְיֶה רַעֲנָנָה, חַיָּה
וּמְקַשֶּׁרֶת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.

פֶּרֶק כב

לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם עִם הַמַּדּוֹת הַשְּׁמִימִיּוֹת

הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא חָנֵן אוֹתָנוּ בְּמִתְנָה נִפְלְאָה: הִכָּח לְשׁוֹנוֹת אֶת הַמַּדּוֹת
הַרְעוֹת שְׁלָנוּ כִּף שְׁתֵּהִינָה מְאוּר גָּדוֹל לַעֲבֹדֶת הַשֵּׁם. אָנוּ
יְכוּלִים לְשׁוֹנוֹת אֶת הַפְּנִימִיּוֹת שֶׁל עֲצָמֵינוּ, כִּיָּאָה וְכִנְאָה לְ"עִם סִגְלָה
מִמְלַכֶּת כְּהִנִּים וְגוֹי קְדוֹשׁ".

יְכוּלִים אָנוּ לְהַרְגִיל אֶת עֲצָמֵנוּ לְהִתְנַהֵג כְּרִצּוֹנוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא,
כְּמוֹ שֶׁהִתְנַה עִמָּנוּ בְּעֵת יִצְרֵתָנוּ וְהִבְחִירָה בָּנוּ לְעִם קְרוֹבוֹ.

גַּם אִם אָמַנְם לְפִי הַשֹּׁכֵל הָאֲנוּשִׁי שְׁלָנוּ אָנוּ סְבוּרִים שֶׁהַמַּדּוֹת שְׁלָנוּ
רְעוֹת, שְׁלַח לָנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמָיו הַמְרַבִּים אֶת הַבַּעַל שֵׁם טוֹב
הַקְדוּשׁ וְתַלְמִידָיו, זְכוּתָם יִגֵּן עָלֵינוּ, הַמְלַמְדִּים אוֹתָנוּ שֶׁהַמַּדּוֹת שֶׁל כָּל
יְהוּדֵי קְדוּשׁוֹת הֵנָּה וְנִחָצְבוּ מִתַּחַת לְכֶסֶּא הַכְּבוֹד. כָּל מִדָּה וּמִדָּה יוֹרֶדֶת
וּמִתְפַּשֵּׁט בְּעוֹלָם כָּלוּ. אִם חִלִּילָה לֹא הַשֹּׁכֵל וְלֹא וְהַצְלִיחַ אָדָם לְהִשְׁתַּמֵּשׁ
לְטוֹבָה בְּאוֹתָהּ הַמִּדָּה, הִרִי הִיא נִרְאִית לוֹ כְּרַעַה, מִמָּשׁ כְּפִי שְׁמִים זָכִים
נִדְמִים כְּמִלְכָּלִים כְּאִשֶּׁר הֵם בְּצִלּוֹחִית מְלָכִלֶכֶת.

בְּפִסְגֵי דִזְמָרָה אָנוּ אוֹמְרִים: "לֶךְ הַשֵּׁם הַגְּדִלָה, וְהַגְּבוּרָה, וְהַתְּפָאֶרֶת,
וְהַנִּצָּח, וְהַהוֹד" (דְּבָרֵי הַיָּמִים א', כ"ט, י"א). שְׁבָחִים אֵלֹהִים הַכּוֹחוֹת הָאֱלֹקִיִּים
הַמְכֻנִּים "סִפִּירוֹת" שֶׁבְּאִמְצָעוֹתֵן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְסַתֵּיר אֶת עֲצָמוֹ כְּכִיכּוֹל
וּמִגְלָה דְּרַכָּם אֶת הוֹדוֹ וְקִדְשָׁתוֹ בְּעוֹלָם.

וּמֵאלוֹ הַסִּפִּירוֹת הַקְדוּשׁוֹת, הַנִּקְרָאוֹת גַּם "מִדּוֹת", הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ
מְמַשֵּׁיךְ אוֹר גָּדוֹל, וְהֵן מְאִירוֹת וּמִזְהִירוֹת בְּנִשְׁמָתוֹ שֶׁל כָּל יְהוּדֵי הַקְרוֹב
אֶל הַשֵּׁם.

פרק כב

אור השם וקדושתו מתלבשות במדות אלו - עשר הספירות הקדושות. דרךן, כביכול, מתגלה כבוד השם בעולם, ובאמצעותן הקדוש ברוך הוא משפיע טובה וברכה בעולם הזה. הספירות העליונות נמצאות בנפשנו ומאירות ומזהירות את אור השם בתוכנו.

לדגמא, גמילות חסדים, הטבועה בלב כל איש ישראל, היא השתלשלות של ספירת החסד, והיא המדה הנקראת **גדלה**. היא מבטאת את אהבת השם לישראל ואת אהבת המלאכים לעבד את השם, וכמו ששאנו אומרים בתפלה: "**וְנוֹתְנִים בְּאַהֲבָה רְשׁוֹת זֶה לָזֶה**" (תפלת יוצר אור).

מדה זו צריכה לשמש אותנו רק לדברי קדשה: לאהב את השם, את תורתו הקדושה, ואת כל יהודי.

וכן מדת היראה, שהיא השתלשלות של ספירת הגבורה, יכולה לעזור באדם יראת השם. עלינו להשתמש בה רק כדי שתהיה בנו יראת שמים אמיתית, וכן להתגבר על יצרנו ונגד המלעיגים עלינו להדיחנו מדרך השם.

כתוב בתורה: "**וּמַל הַשֵּׁם אֱלֹקֶיךָ אֶת לִבְךָ וְאֶת זִרְעֶךָ לְאַהֲבָה אֶת הַשֵּׁם אֱלֹקֶיךָ...**" (דברים ל', ו'). מסביר האור החיים הקדוש, שבזמן שהיודי שב אל השם יש לו סיעתא דשמיא לבטל מתוכו את האהבה והתשוקות הגשמיות המגנות המסתירות את מדת האהבה האמתית, ובכך מתגלה אהבתו האמתית לשם לבדו.

אהבה ויראת השם משרשות בטבעו של כל יהודי, אף בתחלה הן חבויות ומסתורות. תורת החסידות מכנה זאת "אהבה מסתרת". אם אנו מזניחים אותה ומזניחים אותה בתרדמתה, היא תשאיר מסתרת ולא נוכל להרגיש בעצמת האהבה והיראה הטמונות בקרבנו.

כדי לתקן זאת, קבעי לעצמך זמנים להתעורר ביראת שמים ובאהבת השם ובטאי זאת בשפתך במלים של רצון וכמיהה אליו ותברך. התפללי: "**אָנָּה הַשֵּׁם, קַרְבֵּנִי נָא אֵלֶיךָ. לָמָּה זֶה הַסִּתְרָת פָּנֶיךָ מִמֶּנִּי? לָמָּה הִרְחַקְתָּנִי מִקְדָּשְׁךָ?**"

תשוקתך אל השם ונגעגועיך אליו יהיו כתשוקות ונגעגועי הבת אל אביה ואמה הרחוקים ממנה. אל תסתפקי ביראת שמים המסתרת

לעבד את השם עם המדות השמימיות

בקרבך, כיון שזו מתגלה רק לעתים ואינה חזקה דיה כדי לזהור במלא תפארתה. עליך לעבד ולהתאמץ להעירה תמיד.

עליך לדמות בנפשך שאת עומדת לפני מלך רם ונשא, מלאת יראה מפני הדר כבודו וגדלות גבורתו. וכפי שכתב הרמב"ם ז"ל:

"כְּשֵׁיטִים הָאָדָם אֶל לְבוּ שֶׁהֶמֶלֶךְ הַגָּדוֹל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֲשֶׁר מֵלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ עוֹמֵד עָלָיו וְרוֹאֶה בְּמַעֲשָׁיו, כְּמוֹ שְׁנֶאֱמַר "אִם יִסְתֵּר אִישׁ בְּמִסְתָּרִים, וְאֵי לֹא אֶרְאֶנּוּ? אָמַר ה'שֵׁם" (ירמיהו, כ"ד: כ"ג), "מִיד יִגִּיעַ אֵלָיו הִירָאָה וְהִהַכְנָעָה בְּפֶחַד ה'שֵׁם יִתְבָּרַךְ וּבּוֹשֶׁתוּ מִמֶּנּוּ תָמִיד" (מורה נבוכים ח"ג פ' כ"ב).

העקר ביראת שמים הוא שהיא לא תהיה פיראה ממלך רחוק שאי אפשר לראותו, והאדם יודע רק בשכלו שהמלך יכול להיטיב או להרע לו. יראת השם שלך צריכה להיות חזקה, בידיעה ובאמונה שהוא נצב ממש מעליך וצופה ומביט במעשיך ובהתנהגותך.

יראה כזו אינה מתקררת ונחלשת מפני רצון ותאוה גופנית כל שהם. גם בזמנים שתרגישי שיראת השמים שלך רדומה, שהרי רמה רוחנית עשויה להשתנות מעת לעת, עדין תוכלי לעוררה מחדש אם תזכרי איך הייתה יראת השמים שלך בעבר, וזה יסיע בידך להמלט ולהתרחק מכל חטא ועוון.

המדות שלנו הן הספירות העליונות המאירות בנו. עלינו להזהר שלא להשחית את מדת ה"גבורה" ולא להשתמש בה לכעס ושנאת חנם. בעזרת השם נשתמש בה רק ליראה את השם ולחזק את עצמנו להתגבר על יצרנו הרע.

נכון הדבר גם במדת ה"אהבה" שהשם העניק לנו ממעון קדשו. חדלי מלאהב ולחפץ דברים שטותיים שהגוף נמשך אחריהם, והתאמצי להתחזק באהבת השם ובמצוותיו.

להעיר את המדות לקדשה

בפרק הקודם למדנו שכל מדה שיש בנו מקורה בקדשה. אף עלינו לבאר יותר נקודה זו ולהבין, שאפילו אותן המדות ה"רעות", מאורי אור הנה בעצמיותן.

כל מדה מתעוררת מדבר חיצוני. כעס או פחד מתעוררים כאשר משהו מכעיס או מפחיד אותנו. אדם אינו כועס או נבהל מעצמו וללא סבה. כמו כן אהבה מתעוררת רק כאשר דבר מה מעיר אותה, לא מעצמה. אדם אינו מתרגז ואז מחפש משהו לכעס עליו; הוא לא אוהב לפני שיש לו את מי לאהב.

ואף שאין הן מתעוררות מעצמן, לעתים דבר כלשהו מעורר בן יותר אהבה מכעס ולעתים להפך. לאדם אחד יהיה קל יותר לאהב, ולאדם אחר יהיה נח יותר לכעס. אף תמיד דבר חיצוני מעורר את אותה מדה.

אף יש לדעת שאין כף הדבר בלחות הנפש כגון בינה וחקמה. תבונתו של האדם אינה מתעוררת מכח דבר חיצוני. טבוע באדם רצון פנימי תמידי הדוחק בו לרצות ללמד ולהבין עוד ועוד.

ילד, למשל, עדין אין בו דעת להבין בשלמות כיצד לתקן את מדותיו ולהשתמש בהן כראוי. הוא משתמש בהן על פי רב כדי לאהב או לשנא דברים גשמיים, אפילו פחותי ערך, ולכעס על דברי הבל. עדין אין בו דעה ודי שכל להשתמש במדות אלו לדברים נעלים ונשגבים. ואם כן, אם יש לו מדות רעות, הרי מקורן מדבר חיצוני, כיון שעדין לא השפיל להתגבר על נטיותיו הילדותיות, ולכן נתן להבין זאת.

להעיר את המדות לקדשה

ועתה נבאר לך כיצד תוכלי להרגיל את מדותיך לקדשה.

כאשר תרעי את מדותיך ותכונותיך בילדותך, הן תפגמנה לכל חייך. התחברות לדברים גשמיים ונפסדים תרע עוד יותר את מדותיך על ידי כך שתאחזי ותדבקי בהכלי העולם. אבל ככל שתעוררי מדותיך לקראת דברים קדושים וגבוהים, כן ישתנו ויהפכו מדותיך בטבען באמת. כך יתגלה האור היקר הטמון בקרבך, וכך יחשף הטוב שבמדותיך ויאיר באור יקרות.

לדגמא, עם מדת האהבה - אהבי את השם, את התורה ואת כל אחד מישראל; עם מדת היראה - תיראי מהשם; ועם מדת הכעס - תרגזי על מי שעושה דברים נגד רצון השם, ותרגזי ביותר על עצמך, אם את מרגישה שאין התנהגותך כראוי. כך תוכלי לשנות את מדותיך ותכונותיך לטובה.

וכן בכל מצוה ומצוה שתעשי, התבונני בה קדם במחשבה ושימת לב, בקריאת שמע, או הכנות לשבת, כבוד אב ואם, וכן בגמילות חסד לאחרים. **נצלי את ההזדמנויות** לגשת לך בכל לב מתוך אהבת ויראת השם.

וכאשר תתעלי במדותיך לקדשה באפן שהזכרנו, תתחילי להבין שאת נמצאת בדרך העולה בית א-ל לעשות את **רצון השם**. כאשר תשתוקקי ותרגישי כמיהה לעשות מצוות, להתרחק מן החטאים ולחיות לפי דרכי התורה הקדושה, תרגישי באור ונעם נשמתך הישראלית, המאירה בשמחה ואשר.

פרק כד

אור הנשמה מפיץ קדושה

תלמידה יקרה, כאשר הגעת עד הנה בסיעתא דשמיא, ודאי כבר מרגישה את שנוי לטובה בנפשה. יודעת את היטב את מטרתה העקרית - להיות בת ישראל אמתית - ויכולה את סוף סוף לגלות ולחשוף את הספירות האלקיות שלמעלה מדרך הטבע, המאירות בתוכה. תקון המדות שלך קרב אותך אל השם ויצרת עבורו משכן בתוכך.

הדבר העמוק שעליך לדעת הוא, שיהודי שמתקן את עצמו מפיץ רוח קדושה לעולם כולו. התאמצותך בכל גופה, רוחך ונשמתך להטיב את עצמך, חושפת חלק מקדושתו של השם בחייו ועושה נחת רוח לאביה שבשמים. האור הפנימי שלך זורח ככוכב בהיר ומאיר את השמים והארץ.

אף עליך להבין ולדעת גם את זאת: בודאי יתכן שלא תוכלי להשאר כל הזמן ברמה רוחנית גבוהה, שתרגישי כל היום בהתלהבות כמו בשעת תפלה, או שבזמנות השנה תהיי באותה התעלות עצומה של ראש השנה ויום הכפורים. אף על כל פנים, עליך לשמור על התרוממות הנפש והקדושה של אותם רגעי ההתעלות, כך שתקבעי את משכנם בתוכך גם כאשר אינך מרגישה התעלות.

כך תוכלי להמשיך לדבק בקבלות הטובות והקדושות שקבלת על עצמך ברגעי ההתעלות, להשאר חזקה ולהמנע מנפילות רוחניות.

כל העצות והדרכים הן רק התחלה לעורר את הרצון, עכשו צריכים כסדר להתפלל על זה. כפי שדוד המלך התחנן בפני השם: **"הורני השם דיכך אהלך באמתה, יחד לבבי ליראה שמך"** (תהלים פ"ו, י"א). דוד המלך

אור הנשמה מפיץ קדשה

מדבר עם הקדוש ברוך הוא כאלו באותה העת הוא רחוק מהשם ועדין לא נכנס אל הקדש לעבד אותו. "השם יתברך! למדני את הדרך בה אלך כדי להמשיך להתקרב אליך!" כך היתה תפלתו תמיד ובכל עת, לא לפעמים ולא רק בשעות מיוחדות. ממש כמאמר הכתוב: "כי אליך אקרא כל היום" (תהלים פ"ו, ג').

פֶּרֶק כה

מהותך תלויה בהשקפתך על עצמך

חשבי על המשל הבא:

מעשה בבת מלך שאבדה את דרכה בְּהָרִים שוֹמְמִים, בֵּין חִיּוֹת טָרֶף נוֹהֲמוֹת. היא יודעת שישנה דרך המובילה אל אביה, אך זו נעלמת ממנה. היא מחפשת אותה ללא הרף וזועקת אל אביה, "אבי אבי, הראה לי את הדרך לשוב אליך!"

כעת, דמי בנפשך שאת היא אותה בת מלך. המלך הוא אביך שבשמים, ואת תעית בדרכך בשממת העולם הזה בין הנסיונות והפתויים הגשמיים המזיקים לנשמה. כְּאוֹתָהּ בַּת מֶלֶךְ אֲבוּדָה, הַתְּמִידִי לַחֲפֹשׁ אֶת הַדֶּרֶךְ אֶל הַשֵּׁם. מִמַּעַמְקֵי לִבִּי קָרָאִי אֵלַי: **"הוֹרֵנִי הַשֵּׁם דְּרָכָךְ!"** (תהלים פ"ו, י"א). כְּאִשֶּׁר תְּתִמִּידִי לְבַקֵּשׁ וּלְהַתְפַּלֵּל אֵלַי, כִּי תִהְיֶה עֲבוֹדַת הַשֵּׁם שְׁלֹךְ טוֹבָה יוֹתֵר.

כִּי בְּאַרְנֵנִי, וְיִדְעַת אֵת, שֶׁתִּפְקִידְךָ הוּא לְמַשֵּׁךְ אֶת הָאוֹר הָעֲלִיּוֹן וּלְגַלּוֹת בּוֹ אֶת קִדְשֵׁי הַמְּדוּת הָעֲלִיּוֹנוֹת אֲשֶׁר בּוֹ, וְזֶהוּ כַח הַרְצוֹן שֶׁל בַּת יִשְׂרָאֵל. אֵת יְכוּלָהּ לַעְוֹרֵר אֶת רְצוֹן הַבּוֹרָא שֶׁכְּבִיכּוֹל יִשְׁתַּקֵּק לְהַאִיר בְּתוֹךְ נִשְׁמַתְךָ כְּאִשׁ תְּמִיד. הַתְּמִידִי וְהַתְּפִלּוֹתֶיךָ לְהַתְעַלּוֹת לֹא יִהְיוּ לְשׁוֹן, שֶׁכֵּן כָּל שְׁתַּתְקִנִי אֶת מְדוּתֶיךָ, כִּי תִמְשָׁכִי אֵלַיךְ אֶת הָאוֹר וְהַקְדָּשָׁה שֶׁל הַמְּדוּת הָעֲלִיּוֹנוֹת, ה"סְפִירוֹת".

על מנת שתוכלי לחפש ולמצא את דרך האמת, להתעלות מהעולם הגשמי אל הקדוש ברוך הוא, עליך להיות חרוצה ומתמידה. לפיכך, באנו

להראותך את הדרך הישרה כיצד תוכלי לעזור את חריצותך והתמדתך, ולהרגיל את לבך לרצות להתקרב אל השם.

קראי היטב את דברינו!

כל עצמיותך תלויה בהשקפתך מהי המשמעות של להיות בת ישראל ולאן שאיפתך להגיע. כבר דברנו על כך בפרקים הקודמים שהתקרבותך לשם תהיה חלק ממהותך. וכעת נבאר לך מה יהיו מגמת פניך ונתיב חייך.

האשר הגדול ביותר שיכול להיות לאדם הוא קרבת אלקים, ובזמן שבית המקדש היה קיים, זה היה מרגש לכל אחד כדבר פשוט. לא נכון לחשוב על מצבנו בימי קדם - שבהם השם גילה שכינתו בקרבנו - כדבר שפעם היה והיום חלף ואינו. הקרבה הזאת צריכה להיות תמיד הדבר לו ייחל לבבנו, מצירת תמיד נגד עינינו, שלזאת אנו שואפים להגיע.

בימים עברו, השם שלח לנו את הנביאים שיזכירו לנו מהי חובתנו בעולמנו. הנביא (הושע, י"א, ג') אומר לנו בשם השם: **"ואנכי תרגלתי לאפרים"**, אפרים, זה כלל ישראל, ושלחתי להם נביאים שצויתי להם **"קחם על זרועותי"**, שיביאו אותם קרוב אלי. האב הרחמן שלח לנו את נביאיו כיון שהוא משתוקק שכל יהודי ישוב אליו ויקפץ, כביכול, אל זרועותיו. **ואנכי תרגלתי לאפרים**, פרושו שגם הרגיל אותנו לזה.

אנחנו צריכים להתגעגע ולשאף תמיד למצבנו הטוב כבעבר, כשהיינו כל כך קרוב לאבינו שבשמים, בבחינת "חדש ימינו כקדם".

פרק כו

לזכור תמיד שאנו חלק מכלל ישראל

הזכירי לעצמך במשך היום ש"מלא כל הארץ כבודו" (ישעיהו ו', ג')
ו"שויתי השם לנגדי תמיד" (תהלים, ט"ז, ח'). הוסיפי לחשב על
כך בפרט בזמן הפנוי שלך. כשתתרגלי לחשב מחשבות אלו זה יועיל לך
שתהיה אמונתך בשם ברורה וחזקה, ותרגישי את מציאות השם יתברך
בכל צעד בחיים.

במקום לעסוק בדברים בטלים, חזקי את אמונתך בהשם. ככל
שתוסיפי להרהר בכך, דעתך תתרגל לכך, עד שאמונתך לא תהיה עוד
דבר הנסתר מידיעתך, אלא נדאית וברורה כשמש ואין מציאות בלתי.
זוהי דרכו הטבעית של יהודי: ככל שתרגבי לעין ולעסוק בדברים שלמעלה
משכלך והבנתך הגשמיים, כך הם יהיו לך יותר נדאיים וברורים. ההסבר
לכך הוא שכיון שנדאי שונשמתנו רואה את האמת שלמעלה מהבנתנו
השכלית, הרי שמחשבותיו הקדושות רק יעזרו לה לעורר את אמונתך,
עד שזו תהיה לך ברורה ומעבר למה שענין הגשמיית יכולות לראות.

יתרה מזו, הרגלי את עצמך תמיד לכוון מחשבתך באמונתך בהשם.
מפעם לפעם, חשבי על **תכלית חייך** ותכלית עם ישראל בעולם, אותה
דרש מעמנו הקדוש ברוך הוא כשפָּחַר בנו מכל העמים: "**והייתם לי**
סגלה מכל העמים.... ממלכת כהנים וגוי קדוש" (שמות י"ט, ה'-ו'). התמיד
לחשב על כך עד שתדעי זאת עמוק בלבך, ואז תוכלי לדעת באפן ברור
כיצד יהודי אמתי ומאמין חושב.

וכאשר יהיו הדברים על לבך באפן תמיד, הרי שבכל מה שתרגי
לעשות תחשבי קדם לכן האם זה מתאים לבת מלך, חלק מהאמה הנבחרת.

לזכר תמיד שאנו חלק מכלל ישראל

כָּכֵל שְׁתַּרְגְּלִי עֲצַמְךָ בְּמַחְשְׁבוֹת אֱמוּנָה אֱלֹהִי, תִּשְׁתַּנֶּה הַשְׁקָפְךָ עַל
הָעוֹלָם, עַל עַם יִשְׂרָאֵל וְעַלֶיךָ. הַקְדְּשָׁה הָעֲלִיוֹנָה וְעַם יִשְׂרָאֵל לֹא יִהְיוּ
עוֹד בְּעֵינֶיךָ כְּשֵׁנִי דְּבָרִים שׁוֹנִים וּמִרְחָקִים זֶה מִזֶּה, אֲלֹא קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא
וְיִשְׂרָאֵל חֵד הוּא.

כְּאֲשֶׁר מַחְשְׁבוֹת אֱלֹהֵינוּ חֲקוּקוֹת עַל לִוַּח לִבֵּךְ, כָּל הַשְׁקָפְךָ תִּתְעַלֶּה.
וְאִז, כְּאֲשֶׁר תִּרְגִּישִׁי בְּעֲצַמְךָ רָצוֹן לַעֲסֹק בְּדְבָרֵי הַבֵּל וְרִיק, מִיד תִּתְעוֹרֵר
נִפְשָׁךְ וְתִפְצֹר בְּשֵׁם: "הוֹרְנִי הַשֵּׁם דְּרָכָךְ, אֶהְלֶךְ בְּאַמְתְּךָ!" (תהלים פ"ו, י"א).
"אֲנִי הַשֵּׁם, טֹהַר לִבִּי לַעֲבֹדְךָ בְּאַמֶּת, וַיַּחֲד לִבִּי לִירְאָה שְׁמֶךָ. אֶעֱשֶׂה כָּל
דְּבָר אֲשֶׁר יִנַּח אֶת דְּרָכִי אֶל תְּכֵלִיתִי - לַעֲבֹדְךָ בְּאַמֶּת".

הנבואה בבני ישראל

הרגילי את דעתך למחשבות קדושות וטהורות ולהשקפה נעלה. כְּאֶשֶׁר אָנוּ מְשׁוּיִם אֶת הָרָמָה הָרוּחָנִית הַגְּבוּהָה שֶׁל כָּלֵל יִשְׂרָאֵל בְּתַקּוּפַת הַתַּנ"ךְ לְזוֹ שֶׁל יְמֵינוּ, נִרְאָה מִדְּבָרֵי הַנְּבִיאִים וְהַכְּתוּבִים שֶׁבְּזִמְנָם לֹא נִחְשְׁבָה הַנְּבוּאָה לְדָבָר הַיוֹצֵא מִן הַכָּלָל אוֹ דָּבָר פֶּלִיא.

לְדַגְמָא, כְּשֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהוֹדִיעַ לְמִנּוּחַ וּלְאַשְׁתּוֹ עַל לִידַת בְּנֵם שְׁמִשׁוֹן, לֹא הוֹדִיעָם עַל כֶּךָ בְּחִלּוֹם וְלֹא בְּבֵת קוֹל מִן הַשָּׁמַיִם. הָרָמָה הָרוּחָנִית שֶׁל דּוֹר הַנְּבִיאִים הִיָּתָה כֹּה גְבוּהָה, שֶׁמִּנּוּחַ וְאַשְׁתּוֹ הָיוּ רְאוּיִים שִׁשְׁלַח אֲלֵיהֶם מַלְאָךְ - וְלֹא רַק פַּעַם אַחַת, אֲלָא פַּעַמַיִם - וְאוֹמְרִים חַז"ל שֶׁמִּנּוּחַ וְאַשְׁתּוֹ לֹא הָיוּ גְדוֹלִים בְּיִשְׂרָאֵל. אֵךְ בְּכָל אִפֶּן הֵם הָיוּ בְּרָמָה רוּחָנִית שֶׁל כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל הַנִּקְרָאִים "אִנְשֵׁי קֹדֶשׁ" וַיִּכְלוּ לִרְאוֹת וּלְדַבֵּר עִם מַלְאָךְ הַשֵּׁם כְּדָבָר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ.

גַּם **שְׂאוּל הַמֶּלֶךְ**, שֶׁלֹּא הָיָה נְבִיא, נִבָּא בְּהַתְּכַנְסוֹת שֶׁל נְבִיאִים, אֶפְלוּ לִפְנֵי שְׁמֵלֶךְ. וְלֹא הוּא בְּלֶכֶד, אֵךְ עַל שְׁלִיחָיו שֶׁל שְׂאוּל שֶׁרָדְפוּ אַחֵר **דָּוִד הַמֶּלֶךְ** נִחָה רוּחַ נְבוּאָה כְּאֶשֶׁר בָּאוּ אֶל שְׂמוּאֵל הַנְּבִיא וְתַלְמִידָיו בְּנֵי הַנְּבִיאִים.

חַז"ל גַּם אוֹמְרִים שֶׁהִרְבֵּה נְבִיאִים עָמְדוּ לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל, כְּפֻלִּים כְּיוֹצְאֵי מִצְרַיִם. (מגילה, י"ד). מֵאָה וְעֶשְׂרִים רְבוּא נְבִיאִים! הֵם לֹא הִזְכְּרוּ בְּתַנ"ךְ רַק מְשׁוּם שֶׁ"נְבוּאָה שֶׁהִצְרִיחָה לְדוֹרוֹת נִכְתְּבָה וְשֶׁלֹּא הִצְרִיחָה לֹא נִכְתְּבָה" (שם).

וְאֵימָתָה בְּמִדְרַשׁ שִׁיר הַשִּׁירִים שֶׁמִּסְפָּר זֶה שֶׁל נְבִיאִים הָיָה בְּדוֹרוֹ שֶׁל **אַלִּיהוּ הַנְּבִיא בְּלֶכֶד**, וּמִלְבָּדָם הָיוּ עוֹד נְבִיאִים רַבִּים בְּשָׁעַר הַדּוֹרוֹת.

הנבואה בבני ישראל

ההבדל בין גדלתו של נביא לרמה הרוחנית של יהודים אחרים, הייתה הדרך בה הנביא קדש את נפשו ורוחו והבדיל עצמו מאד מדברים גשמיים, עד אשר היה ראוי לקבל נבואה מרבוננו של עולם. פעמים רבות הנבואה הייתה שליחות, וכמו שאומר הקדוש ברוך הוא לנביא ירמיהו "כי על כל אשר אשלחך תלך" (ירמיהו, א', ז) - לעתים הנבואה הייתה עבור כלל ישראל ולעתים עבור אדם יחיד. לנבואות כאלו זכו מ"ח הנביאים וז' הנביאות, ששמותיהם נכתבו בתנ"ך לזכרון עולם לכל הדורות. הם נבחרו להיות נביאים גדולים, כל אחד לפי מדרגתו, לנצח, וכמו שאומר השם לירמיהו "נביא לגוים נתייך" (ירמיהו א', ה').

אף היו גם נבואות שנתנו פעם אחת כאשר היה הדבר נחוץ, כמו זו של מנוח ואשתו, או כאשר שלוחי שאלו המלך באו לפני שמואל הנביא. לנבואה כזו היה גם הפשוט מישראל יכול לזכות.

עם ישראל היו אז ברמה רוחנית כה גבוהה וקדושה עד שכל יהודי קדוש וטהור היה יכול לקבל נבואה. שערי השמים היו פתוחים, וכל יהודי היה יכול להתקרב אל השם. על ידי הכנה הראויה בקדושה וטהרה, כל אחד היה יכול לשמע דברים ברוכים מאבינו שבשמים, המדבר פנים אל פנים עם בניו, כך היינו בימים ההם.

פרק כח

השקפה של בית מלך

בַּת יִשְׂרָאֵל יְקָרָה, הַתּוֹכְלִי לְהַבִּין עַד כַּמָּה קְרוֹבִים הָיוּ יִשְׂרָאֵל לְאַבְיָהֶם שְׁבַשְׁמִים בְּתַקּוּפַת הַנְּבִיאִים? כִּאֲשֶׁר תַּעֲלֶי זֹאת עַל לִוְחַ לִבִּי, תוֹכְלִי גַם אֶת לְהַשְׁתַּוְּקֶק וּלְהַקְדִּישׁ אֶת כַּחַךְ וּמִרְצֶף לְשׁוֹב לְרִמָּה הַרוֹחֲנִית הַנֶּעֱלָה וְהַקְדוּשָׁה שְׁלֶךְ. וְכִפִּי שְׁאֲנוּ אוֹמְרִים בְּכָל בֹּקֶר, "אַלְקִי, נִשְׁמָה שְׁנִיתָ **בִּי טְהוֹרָה הִיא**" (בְּרֻכּוֹת הַשַּׁחַר). עוֹדֶךְ צְעִירָה אַתְּ. עוֹד תוֹכְלִי לְהַתְקַדֵּשׁ וּלְהַתְעַלּוֹת, כִּיָּאָה לְבַת מֶלֶךְ בְּאַרְמוֹן.

אִין כּוֹנֵנִתְנוּ בְּסִפֵּר זֶה שְׁבַאֲמַת תַּתְעַלִּי לְמַדְרַגַּת נְבוּאָה אוּ שְׁתַּהֲי בַּעֲלַת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, אֶךְ עַל כָּל פְּנִים, עָלֶיךָ לִזְכֹּר שְׁבַת מֶלֶךְ אֶת וְשִׁהְבִּלִי הָעוֹלָם הַזֶּה מְרַחֲקִים אוֹתָךְ מֵאַבִּיר הַמֶּלֶךְ שְׁבַשְׁמִים. עָלֶיךָ גַם לְדַעַת שְׁעֵדִין יְכוּלָה אֶת לְטַהֵר אֶת נִשְׁמַתְךָ כְּדִי לְהַתְקַרֵּב לְאַבִּיר הַמֶּלֶךְ אִם תַּהֲיָה בְּךָ כְּמִיָּה לְשׁוֹב לְמַצְבֶּךָ הָרִאשׁוֹן וּלְהַשְׁקִפְתָּךְ הַטְּהוֹרָה, הִיָּאָה לְבַת מֶלֶךְ.

בַּת יִשְׂרָאֵל יְקָרָה, רְאִי כַּמָּה יָפָה וְנִהְדָּר זֶה לְהִיּוֹת יְהוּדִי. לְמַדִּי אֶת הַמַּדּוֹת וְהַמַּעֲלּוֹת הָרַמּוֹת שֵׁישׁ לְכָלֵל יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם מַעַל לְטַבֵּעַ בְּכָל מוֹבָן. חֲשָׁבִי עַל כֶּךָ וְהִתְאַמְצִי לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם. שִׁמִּי מְגַמֶּתְךָ לְהַתְעַלּוֹת וּלְהַתְקַרֵּב אֶל הַשֵּׁם. דְּרָשִׁי גְדֻלָּה מַעֲצָמָה! הַתְפַּלְלִי אֶל הַשֵּׁם: "רוּצָה אֲנִי לְשׁוֹב לְהִיּוֹת טְהוֹרָה וְקְדוּשָׁה בְּגוֹפִי וּבְנַפְשִׁי! אֲב רַחֲמֹן, הַשִּׁיבֵנִי הַשֵּׁם אֵלֶיךָ, אֵל יְקָר תִּפְאַרְתְּךָ, שֶׁהֵאִיר אֶת דְּרָכֵינוּ מִקֶּדֶם!"

וּמַעַת לַעַת, שְׁפָכִי כַּמִּים לִבִּי נִכַח פְּנֵי הַשֵּׁם כְּדִי לְהַעִיר אֶת נִשְׁמַתְךָ. תוֹכְלִי לְהַתְפַּלֵּל כֶּךָ:

"רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, מַעֲלֹם אֶתָּה אָבִינוּ וְאַנְחֵנוּ יְלָדֶיךָ!"

אָבִינוּ מִלִּפְנֵינוּ: תְּמִיד הַנְּהַגְתָּ אוֹתָנוּ. עֵין בְּעֵין רְאִינוּ אֶת שְׁכִינַת עֲזֶךָ, וְעַמּוּנוּ כָּאֲב אוֹהֵב עִם בְּנָיו דְּבַרְתָּ. אוֹתָם יָמִים! מִה טוֹב וְמִה נָעִים

השקפה של בת מלך

הִזָּה לָנוּ אֶזְ! אֶךְ לֹא כֵן עָתָה. עֲלִיתָ לְמָרוֹם, וְנָעַלְתָּ שַׁעֲרֵי שָׁמַיִם,
וְאֵין רוּאָה וְאֵין שׁוֹמֵעַ אוֹתָךְ; אֵין מְדַבֵּר וְאֵין עוֹנֶה, וְנִסְתַּלְקָה מֵאֲתָנּוּ
הַנְּבוּאָה.

אֲבִינוּ שְׁבַשְׁמִיִּם, מִתְחַנֶּנֶת אֲנִי אֵלֶיךָ, קִרְבָּנוּ לַעֲבוֹדָתְךָ וְהִיא נָא קְרוֹב
אֵלֵינוּ כְּמֵאֵז."

פרק כט

עקר העבודה היא לחזק את הנשמה

כפי שאת בודאי יודעת, יהודי הוא יצירה רוחנית, ילד שמים שהשם שם בארץ. גופו אינו דומה לגופם של שאר הנבראים. הוא זך וטהור, כיאה לנשמה כה גבוהה.

אך מדוע טהר זה נראה כאפוף ערפל?

מסבות שונות, בעולם הזה גופנו צריך להיות גשמי. הנשמה וכל עצמותה מכסות כדי להסתיר את האוצר השמימי הקיים בה. הנשמה בקרבנו היא חלק אלקי ממעל והקדוש ברוך הוא נתן לנו את התורה והמצוות כדי לחשוף את יקר תפארתה.

לכל אחד ואחת מאתנו נתן הקדוש ברוך הוא תפקיד המתאים במדיק למדותינו, כוחותינו, נסיונותינו ומצבינו, ועקר עבודתו של האדם בעולם היא להשתמש בכל זה כדי לעורר את נפשו עד שתהיה חזקה יותר מגופו. כך יהפך האדם את מציאותו וישוב לעצמיותו האמתית והנעלה ויעבד את השם מתוך בחירה.

עד כה דברנו על דרכים שונות לעורר את עצמך, לרומם את השקפתך, לדאג לעצמך, לבקש את הדרך אל השם וללכת בה בנשמה נעלה.

אבל דעי לך, תלמידה יקרה, שכל דברינו אלה הם רק אמצעי, המורה לך את הדרך הנכונה. עליך מטלת המלאכה לעשותה ולדקדק בפרטיה כדי להגיע למטרתה.

דברינו אלה הם רק כטפות רפואה לעורר את נשמתך הקדושה ואת גופך לעבודת השם. אם תעבדי על עצמך בדרכים אשר אמרנו, תוכלי

עקר העבודה היא לחזק את הנשמה

בעזרת השם לעלות ולהצליח להיות בת ישראל קדושה הקרובה אל השם. אז תרגישי שלבבה טהור, וכל עבודה רוחנית, כמו תפלות וקיום מצוות, תחזק אותך בקדושתה.

אך אם חלילה תתרשלי לקדש את מדותיך, ותחשבי בלבבך שבכל זאת יתעוררו בך מאליהן רגשות של קדושה וטהרה, אזי תהיי כאותו טפש שהתעלף מרעב ורוצה להשביע את נפשו מהטפות שהזו עליו לעוררו.

אבל אנו בוטחים בך שלא תתרשלי בעבודתך. לא תנסי רק פעם אחת ואז תרפי ותתרי. בטוחים אנו שתתמיד בעבודת המדות שלך ומבטח לך שיעו בידך מן השמים, ככתוב **"הנה עין השם אל יראיו למיחלים לחסדו"** (תהלים, ל"ג, י"ח). השם יתברך צופה ומשגיח על היראים **מפניו והמיחלים לחסדו ומסייע להם**.

פרק ל

תענוג רוחני מעניק לאדם חזק פנימי

טבע האדם הוא, שפאָטש יִשׁ לוֹ תְּכָלִית וְתוֹעֵלֶת בַּעֲבֹדָתוֹ, הוּא מִתְחַזֵּק בָּהּ יוֹתֵר. כַּאֲשֶׁר יִשׁ לְאָדָם תוֹעֵלֶת בַּעֲבֹדָתוֹ, אוֹ אִפְּלוּ רַק סְבוּר הוּא שִׁירֵיחַ בָּהּ, בָּכחוֹ לַעֲבֹד פִּי עֲשֶׂרָה וְיוֹתֵר קִשָּׁה מֵאֲשֶׁר עֲבֹדָה קְלָה בְּיוֹתֵר, שָׁאִין בָּהּ תוֹעֵלֶת רַבָּה כָּל כֶּן עֲבוּרוֹ.

דוֹמָה הַדָּבָר לְמָה שֶׁשָּׁגוּר בְּפִי הָעוֹלָם, שָׁאֵם יַעֲמִידוּ אֶת הָאֶפֶר לְהִנִּיף אֶת חֲרָמָשׁוֹ בְּשִׁדָּה שֶׁתְּבוֹאָה לְקַצֵּר אֵין בּוֹ, וְדַאי יִתְעַיֵּף הוּא בְּמַהֲרִית מִלַּעֲשׂוֹת כֶּן. אֲךָ כַּאֲשֶׁר הוּא קוֹצֵר אֶת תְּבוּאָתוֹ וְשִׂמְחָה מִהַתוֹעֵלֶת שֶׁתִּצְמַח לוֹ מִכֶּן, כַּחַם נֹתֵר חֲזָק וְהוּא יוֹכֵל לַעֲבֹד מִן הַבֶּקֶר עַד הָעֶרֶב.

הַמְדַּרְשׁ מְסַפֵּר מֵהִי אוֹתָהּ עֲבֹדַת פֶּרֶךְ שֶׁהַעֲבִידוּ מִצְרַיִם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: הֵם נִתְּנוּ לְכָל אֶחָד עֲבֹדָה שְׁאִינָה מִתְאִיָּמָה לִיכָלְתוֹ. וּבִלְשׁוֹן הַמְדַּרְשׁ (ויקרא רבה, ל"ז, ס"ב): **"מִשָּׂא גָדוֹל עַל קֶטַן וּמִשָּׂא קֶטַן עַל גָּדוֹל. מִשָּׂא אִישׁ עַל אִשָּׁה וּמִשָּׂא אִשָּׁה עַל אִישׁ. מִשׁוּי זָקֵן עַל בָּחוּר וּמִשׁוּי בָּחוּר עַל זָקֵן"**.

אֲךָ דָּבָר תְּמוּנָה יֵשׁ כָּאֵן: אֲנוּ מְבִינִים שֶׁלְּאִישׁ חֲלָשׁ קִשָּׁה לְשֹׂאת נֶטֶל כֶּבֶד יוֹתֵר, וְיִכּוּלִים לַדַּעַת אִיזָה סֶכֶל זֶה לְאִשָּׁה, הַמְטִיל עָלֶיהָ לְשֹׂאת מִשָּׂא כֶּבֶד הַמִּתְאִיָּם לְכַחוֹ שֶׁל אִישׁ. אֲךָ קִשָּׁה לְהִבִּין מִדּוּעַ תִּכְבֵּד הָעֲבֹדָה עַל אָדָם חֲזָק, הַנּוֹשֵׂא מִשָּׂא קָל שֶׁאָדָם חֲלָשׁ יְכוּל לְשֹׂאתוֹ עַל נִקְלָה? אֲדַרְבָּא, עֲבֹדָה זוֹ צְרִיכָה לְהִיּוֹת הֶרְבֵּה יוֹתֵר קְלָה עֲבוּרוֹ. וּבִאֲוֹתוֹ אִפְּן, מִדּוּעַ יִקְשָׁה עַל הָאִישׁ לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה קְלָה, שֶׁאִשָּׁה יְכוּלָה לַעֲשׂוֹתָהּ? מִדּוּעַ זוֹ עֲבֹדַת פֶּרֶךְ? וְכִי מֵה דָּבָר סֶכֶל יֵשׁ כָּאֵן?

תענוג רוחני מעניק לאדם חזק פנימי

לפי דברינו לעיל, התשובה ברורה. קשי העבודה הוא לפי יכולתו של האדם. האכר לא ילאה מנשיאת אבנים במעלה ההר, כיון שכהן עבודתו. אך אמרו לו לעשות בבית מלאכה שאין הוא רגיל בה, כגון לערוך שלחן שבת או לאפות חלה, והוא יתעייף על נקלה כיון שמלאכה קלה זו אינה בעצמותו ובמהותו.

האיש ילאה ממלאכות כגון בשול, אפייה או מלאכה בבית שאינה לפי רוחו, מה שאין כן בחריש ובקציר או במלאכה המתאימה לכחו וגבורתו של האיש.

כונת המצרים היתה למרר את חייהם של בני ישראל ולהחלישם, ולפיכך העבירו אותם בפרך: החליפו בין מלאכתם של האנשים והנשים, ובין משאם של חזקים וחלשים, באופן שעבודתם תהיה ההפך מטבעם והרגלם.

לכן, האדם הפשוט והארצי נמשך אחרי עבודות העולם הזה, אף אם קשות הן - כיון שהן מתאימות ליכולתו ורוחו.

התורה, שהיא מן השמים - מגן עדן - וקדמה לבריאת העולם, אינה מתאימה בנקל לגופו הגשמי של אדם פשוט וארצי. עבודת השם קשה ממש לאדם גשמי שטרם התעדנה נפשו ולבו עוד בתרדמתו. נשמתו עודנה חלשה ושקועה בדברים גשמיים.

לא כן האנשים שנשמתם ערה וגלויה, אנשים שלמים, החפצים להתעלות למדרגות רוחניות גבוהות יותר. חיים גשמיים אינם מתאימים לאנשים כמותם. הם מגיעים אותם, אך דברים רוחניים ונעלים מתאימים ביותר לנשמתם והם משמחים ומחזקים אותם.

זו היא הסבה לכך שלאדם יש הנאה וענג רוחני גדולים יותר כאשר הוא מקים מצוה שהוא מתייגע בה, מאשר ההנאה מעשית מצוה קלה יותר. כאשר את עושה מצוה שקל יותר לעשותה, רק חלק קטן יותר של נשמתך מדבק בשם, ולפיכך הנאתך מועטה יותר. אבל ביגיעה מרבה בקיום מעשה רוחני - עשית חסד גדול, או להאריך בגד כדי להיות צנועה יותר - נשמתך מתענגת יותר מהתענוג שבמעשית מצוה קלה, שיגיעתה מועטה. כך מתעוררת בה הכרת הטוב העצומה שלך כלפי השם. נפשוך מתמלאת ענג רוחני ותעורר אותך להודות לשם שזכה אותך לכך.

פרק ל

התנהגי כפי שאמרו חז"ל: "וכל מעשיך יהיו לשם שמים" (אבות, ב', י"ב). רוממי את מעשיך הגשמיים אל השם כדי להטיב עם נשמתך, כאם בישראל העושה ככל כחה ומרוממת את מעשיה כדי שמשפחתה תלמד תורה ותקיים מצוות. לאותה אם יש שמחה עצומה בכל אשר היא עושה - גם כאשר זו עבודה גשמית של הכנת אכל, כבוס בגדים ונקוי הבית, כי הכל הוא כדי לשמח את השם, ובכך להתעלות בעבודתו.

צדיקים היו אומרים, "האשה מתחננת לפני קונה אצל הגזר והבצלים", כלומר, גם בשעה שאשה ישראלית מבשלת ואופה, היא מתחננת לשם יתברך כפי לשונה, להתפלל שתצליח והאכל יהיה טעים, ושימן לבגלה ולידיה את הכח לעבד את רבונו של עולם.

בכל אשר תעשי במשך היום התפללי ובקשי מהשם שיעזר לך להצליח. יש לשם נחת רוח גדולה מכך, ותפלותיך אלו יחזקו את אמונתך ויקרבוך אליו.

אף גם אם אינך חשה כך, לפי רמתך והבנתך, על כל פנים נשמתך הפנימית שמחה ומתענגת מהתקרבותה לאביה שבשמים.

פרק לא

שְׁנוֹת הַנְּעוּרִים הַבְּרוּכוֹת

תְּלִמִּידָה יָקָרָה, נִצְרִי אֶת שְׁנוֹת נְעוּרֶיךָ. מָה נְעִימוֹת וּמְתוּקוֹת הֵן. מְבָרְכוֹת הֵן מִפִּי עֲלִיוֹן, וּכְנֹהֵר שֶׁל דְּבֶשׁ וּמִים הַיּוֹצֵא מִגֶּן עֵדֶן הַנָּה.

הִפִּי וְהַעֲצָמָה שֶׁל שְׁנוֹת נְעוּרֶיךָ מְחַזְקִים אוֹתָךְ לְמִשָּׁךְ כָּל חַיֶּיךָ. גַּם כְּאִשֶּׁר תִּגְדְּלִי בְּשָׁנוֹתֶיךָ, וְלֹאֲשֶׁה וְאִם בִּישְׂרָאֵל תִּהְיִי, עֲשֹׂרֵן יוֹסִיף לְקִיּוֹמָךְ. אִשׁ הַנְּעוּרִים נוֹתֶרֶת בְּאֶדָם גַּם כְּשֶׁגּוֹפּוֹ מִזְקִין וְנִחְלָשׁ. הוּא מִתְרַפֵּק עַל הַחֲמִימוֹת שֶׁל שְׁנוֹת נְעוּרָיו, וְכִמָּה לְהִתְקַדֵּשׁ בְּלִהְיוֹתָהָן.

אֵין אָנוּ אוֹמְרִים, שְׂאָדָם אֲשֶׁר הִתְרַשַּׁל בְּנְעוּרָיו לַעֲבֹד עַל עֲצָמוֹ לְהִיּוֹת יְהוּדִי טוֹב, אֵינוֹ יָכוֹל לְתַקֵּן אֶת אֲשֶׁר עָוָה, וְשִׁחְלִילָה אַחֵר אֶת הַמוֹעֵד. עֲדִין יָכוֹל הוּא לְתַקֵּן, אֲבָל עֲבוּדָתוֹ תִּהְיֶה קִשָּׁה יוֹתֵר. אָדָם זָקֵן, הַחֶפֶץ לְלַמֵּד תּוֹרָה וּלְתַקֵּן מַדּוּתָיו, חָיִב לְהִתְאַמֵּץ פִּי עֲשָׂרָה, אוֹ אֶפְלוּ פִי מֵאָה, מֵאֲשֶׁר אָדָם שְׁעוּבֵד עַל עֲצָמוֹ מְנַעֲרָיו.

אִם עֲצָלָה אַתָּה, וְאִינָךְ מַצְלִיחָה לְקַדֵּשׁ אֶת עַצְמָךְ כְּעֵת בְּשָׁנוֹת נְעוּרֶיךָ, יִתְּכֵן שִׁיקְשָׁה עֲלֶיךָ מָאֵד, חֶסֶד וְשָׁלוֹם, לְהַגִּיעַ אֶל הַשְּׁלֵמוֹת כְּאִשֶּׁר תִּגְדְּלִי.

לֹא רַק נִשְׁמַתָּה תִּבְכֶּה עַל מֵר גּוֹרְלָהּ, אֲלֹא אַף נִשְׁמוֹתֵיהֶם שֶׁל כָּל עַם יִשְׂרָאֵל, הַנְּבִיאִים וְהַצַּדִּיקִים מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם תִּתְאַבְּלָנָה עַל אֲשֶׁר אֲבִדְתָּ עַל יְדֵי הַתְּרַשָּׁלוּתָךְ וְעַצְלוּתָךְ.

אִךְ דְּעִי לָךְ גַּם שְׁשֻׁעָרֵי תְּשׁוּבָה אֵינָם נִנְעָלִים: בְּכָל יְמֵי חַיֶּיךָ, מְנַעֲרֶיךָ וְעַד זְקִנְתְּךָ, כְּאִשֶּׁר תִּגְמְרִי בְּדַעְתְּךָ וְתִתְאַמְּצִי לְתַקֵּן אֶת עַצְמְךָ וְלַעֲבֹד עַל

פרק לא

מדותיה עד לכדי השלמות, ודאי שתצליחי. מכל מקום, שנות נעוריה האבודות, בהן כלית את זמנה וכחה בהבלי העולם הזה, לא תשובנה.

אומרת המשנה: **"בן ארבעים לבינה; בן חמשים לעצה"** (אבות ה', כ"א). כאשר האדם בן ארבעים, שכלו מסגל להבין. עשר שנים לאחר מכן, הוא בא לתקופה אחרת שבה הוא יכול לתת עצות.

כמו כן, האדם ויכולותיו משתנים במשך השנים. נערה אינה אותו אדם שהייתה בילדותה. היא משתנה בכל כמה שנים. מה שהאדם אינו יכול להשיג בנעוריו, עדין יכול הוא להשיג בבגרותו. לעמת זאת, ישנם דברים שאדם אינו יכול להשיג בבגרותו אף יכול היה להשיג בנעוריו - כיון שאנשים מסגלים לדברים שונים בתקופות שונות בחייהם.

יתכן שאינך יודעת ורואה זאת, תלמידה יקרה, אך הרבה בני אדם מהגנים מקנאים בך. הם מתעצבים אל לבם ואומרים "אלו רק הייתי צעיר שוב, הייתי מקדיש את כל זמני להשם". אנשים רבים כל כך חפצים לחיות במחשבות נקיות ונשמתם נכספת לשם יתברך, אך בגילם זה כל כך קשה.

אך את עדין יכולה לעשות זאת! עדין הכל בידיה. הרוצה את לאבד את ההלום היקר הזה ולומר: "אעבד כשאגדל, ואתקן כשאזדקן"?

אומרת המשנה: **"הלומד ילד למה הוא דומה? לדיו כתובה על נייר חדש, והלומד זקן לדיו כתובה על נייר מחוק"** (אבות ד', כ'). וכן הדבר בכל עניני העבודה הן בלמוד והן בהתנהגות ובתקון המדות.

פֶּרֶק לֵב

הַתּוֹעֵלֶת בְּמֵה שֶׁתַּחֲלִילִי לַעֲבֹד בְּעוֹדָה נִעְרָה

יְשָׁנָם עֲנִיָּיִם בָּהֶם דִּי בְּאַזְהָרָה קִצְרָה, אִךְ בְּאַחֲרִים צָרִיךְ לְהַזְהִיר יוֹתֵר וּלְהַאֲרִיךְ בָּהֶם. יְשָׁנָה מְדָה רַעָה אַחַת שֶׁכָּבֵר עֲסָקְנוּ בָּהּ, אִךְ עֲדִין יֵשׁ לַחֲזֹר עַל הַדְּבָרִים.

אוֹמְרִים חֲז"ל: **"מִצְוַה הַבָּאָה לִידָד, אֵל תַּחֲמִיצָנָה"** (מכילתא, שמות, י"ב, ד). בְּאוֹתוֹ אִפֹּן, אֵל תֵּאֲחָרִי לְתַקֵּן אֶת דְּרָכֶיךָ וְלַעֲבֹד עַל מִדּוֹתֶיךָ הַצָּרִיכוֹת תִּקְוֶה. כָּבֵר הַזְכָּרְנוּ (פֶּרֶק י"ד) שֶׁאֵין לְסַמֵּךְ עַל כֶּף שֶׁהַמִּדּוֹת הָרָעוֹת יִתְקַנּוּ מֵאֲלִיהֶן לְכַשְׁתַּגְדִּילִי. הַשְּׁנִיִּים יַחֲלֹפוּ, אִךְ אִם לֹא תַעֲבֹדִי עַל עֲצָמֶךָ בְּנִעּוּרֶיךָ, תִּשָּׁאֲרִי כְּפִי שְׁהִיִּית.

אֵין הַדְּבָר כֵּן רַק בְּתַקּוֹן הַמִּדּוֹת הָרָעוֹת, אֲלֹא גַם בְּקִנּוּיַת הַמִּדּוֹת הַנִּיבִלּוֹת. זָכְרִי כָּל הָעֵת שֶׁאַל לָךְ לְסַמֵּךְ עַל כֶּף שֶׁהַמִּדּוֹת הָרָעוֹת תַּעֲלֶמְנָה לְאַחֵר שֶׁתִּגְדִּילִי. כֶּף הַדְּבָר גַּם בְּמִי שֶׁרְצוֹנָה לַעֲבֹד עַל מִדּוֹתֶיהָ בְּנִעּוּרֶיהָ, אִךְ מֵאַחֶרֶת וְדוּחָה לַעֲשׂוֹת דְּבָרִים.

לָכֵן, תִּלְמִידָה יִקְרָה, אֵל תִּתְמַהֲמַהּ, פֶּן תֵּאֲחָרִי אֶת הַמוֹעֵד. וְכִמְאֹמֶר חֲז"ל: **"אֵל תֵּאֲמֹר לְכִשְׁאָפְנָה אֲשָׁנָה שְׂמָא לֹא תִפְנָה"** (אבות, ב', ד').

בְּזִמְנֵן שֶׁאַתָּה קוֹרֵאת אֶת הַסֵּפֶר הַזֶּה, אֵל תִּתְעַלְמִי מִהֲרַעֲיוֹנוֹת וּמִהַעֲצוֹת שֶׁהַצָּנִי בְּפִנְיָךְ בּוֹ. אֵל תֵּאֲמָרִי "זֶה לֹא בְּשִׁבְלִי. אֲנִי עֲדִין נִעְרָה צְעִירָה, אֲנִישָׁה זֹאת כְּשֶׁאֲגִדֵּל". דְּעִי לָךְ שֶׁאַלּוּ הֵם דְּבָרֵי הַיָּצֵר הָרַע הַחֹפֵץ לְהַשְׁחִית אֶת נַפְשְׁךָ וּלְאַבְדָּךְ מִשְׁנֵי הָעוֹלָמוֹת, הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא, חֵס וְשָׁלוֹם.

אִי לָכֵךְ, כָּכָל שֶׁתִּקְדִּימִי לַעֲבֹד עַל מִדּוֹתֶיךָ וְעַל טִהַר נַפְשְׁךָ בְּנִעּוּרֶיךָ, כֶּךָ תִּנְכָּלִי בְּקִלּוֹת וּבִמְהִירוֹת לִהְיוֹת עוֹבְדַת הַשֵּׁם זָכָה וְטוֹהוּרָה. אִם תֵּאֲחָרִי

פרק לב

ותחמיצי, את עלולה לאחר את המועד, ואז יהיה לך קשה הרבה יותר להגיע לתכליתך ולתקון נפשך.

כוננתנו היא שעליך להתפלל בכונה כדי להתקרב לרבוננו של עולם, להתלבש בצניעות כפיאה לבת ישראל, ולקיים מצוות כדי לגרם נחת רוח לשם - לא רק מתוך הרגל, אלא באמת ובתמים, כבר מנעוריתך.

כאשר תתחילי בדרך בנעוריתך, ותתנהגי כראוי כפי גילך - שכלך ולבך יתחברו כדי לרצות ולשאף לדברים טובים, לאהב ולירא את השם, וכיוצא בזה. אם תתמדי בך, מחשבותיך ודעותיך הישירות יגדלו יחד אתך, ותרגישי עם עצמך שהפנימיות שלך רוצה בטבעה לעבד את השם, כפיאה לבת מלך.

אנשים רבים מתרשלים בעבודת המדות והארצות, ואינם עושים זאת בסדר העבודה הנכון, ולפיכך הם כופים על עצמם להטיב את דרכם. שנים רבות הם מכריחים ודוחקים את עצמם לעשות כן, אך אין להם דרך סלולה, שתסייע בידם להגיע אל התכלית שהם חפצים להשיגה. הם דוחקים עצמם לעבד את השם, אך מצליחים בך לרגע, למחצית השעה, או אף לשעה שלמה, ואז נסוגים לאחור לכמות שהיו. הם אינם יכולים להתקדם אפילו צעד אחד קדימה, ומכלים את מבחר כחותיהם ומיטב שנותיהם בלנסות ואז לסגת לאחור, לדחק עצמם קדימה, ואז לפול.

הצדיק הקדוש, מחבר הספר **חובת התלמידים** זצוק"ל, התוה לנו דרך נפלאה וברורה שבה יכול האדם להתקדם בהדרגה בדרך העולה בית א-ל. אם תלכי ותתקדמי בדרך קדושה זו עוד מנעוריתך, תהיה ההתנהגות בדרך הישרה והמעלה חלק ממך ממש. גם אם תפגלי - עדין לא תסוגי לאחור. עבודת הנפש שלך תעלה אותך מעלה מעלה, ותהיי כאותו אדם, המטפס על הר וקשור בחבל לראש ההר - שגם אם יפל וימעד, לא יתגלגל לאחוריו לתחתית ההר. אמנם לפעמים יתכן שיפצע, אך גם אז הוא לא יתנאש, הוא יאחז בחבל ויקום וימשיך. גם את, כאשר תחקק בך דרך זו ותתמדי בה, תוכלי לעלות כל הזמן להגיע אל הגדלה הטמונה בך.

בנוסף לך שתמיד תעשי רק דברים טובים, תגיעי בעזרת השם למדרגה שכל מהותך תהיה טובה ומוסרית.

פרק לג

לְגַדֵּל עִם מַחְשְׁבוֹת יְהוּדִיּוֹת יְשׁוּרוֹת וְנִכּוֹנוֹת

בַּת יִשְׂרָאֵל יְקָרָה, בְּאֵמַת יְכוּלָּה אֶת הַהֲתַעֲלוֹת מֵעַל לְכָל מַחְשְׁבָה וְדַמְיוֹן שֶׁלָּךְ! בְּכַחַךְ לְהַשִּׁיג כַּח רְצוֹן טוֹב שְׂיִהְיֶה חֶזֶק יוֹתֵר מִמֶּנּוּ, וְשֶׁכָּל עֲצָמֶיךָ תִּהְיֶה כְּפוּפָה לוֹ. וְכֹאשֶׁר תִּשְׁכַּח לֵעֲשׂוֹת כֵּן, תִּרְגְּשִׁי שְׂנֵחָה עֲלֶיךָ רוּחַ חֲכָמָה וּבִינָה, רוּחַ דַּעַת וְיִרְאַת הַשֵּׁם, חֲזָקָה מְכֹל הַמְּנִיעוֹת וְהַעֲכוּבִים, שֶׁתִּסְיַע לָךְ בַּעֲבוּדַת הַשֵּׁם.

בְּתַקוּפַת נְעוּרֶיךָ תּוּכְלִי לְהַתַּעֲלוֹת מְאֹד בַּעֲבוּדַת הַשֵּׁם, לְהִתְפַּלֵּל בְּכֹנֶנָה, לִשְׁמֹר עַל צְנִיעוּת, לַעֲשׂוֹת מַעֲשִׂים טוֹבִים, לְגַמֵּל חֲסִדִּים, וּלְתַקֵּן אֶת מַדּוּתֶיךָ עַד שֶׁיַּעֲשֶׂנוּ אֲצִלָּךְ לְטַבַּע לְכָל חַיִּיךָ.

לְמַשָּׁל אִם תִּתְרַגְּלִי מִנְעוּרֶיךָ לְחַשֵּׁב מַחְשְׁבוֹת קְדוּשׁוֹת וְטְהוּרוֹת בְּלִבְךָ וּלְשֹׁמֵר עַל עֵינֶיךָ, וְלִדְעַת בְּכָל עֵת שֶׁעֲלֶיךָ לְהִתְרַחֵק מִמַּרְאוֹת אַסּוּרִים, הֲרִי שִׁיחַקְקוּ הַדְּבָרִים בְּדַעְתְּךָ כָּל כָּף, עַד שֶׁעֵינֶיךָ יִפְנוּ מֵאַלְיָהוּן לְצַדִּדִּים אֲחֵרִים כֹּאשֶׁר יִזְדַּמְּנוּ לִפְנֶיךָ דְּבָרִים הָאֲסוּרִים בְּרִאֲיָה אוֹ לֹא צְנוּעִים, עוֹד בְּטָרֵם יִדְעוּ מִחֶךְ וְשֶׁכָּלָךְ כִּי דָּבָר אַסּוּר לִפְנֵיהֶם. כָּל חוּשֶׁיךָ יַעֲבֹדוּ מֵאַלְיָהֶם, וְעֵינֶיךָ לֹא יִבְחִינוּ בְּדָבָר הָאֲסוּר, וְכִפִּי שֶׁדּוּד הַמֶּלֶךְ אוֹמֵר: **"הַעֲבֵר עֵינִי מֵרֵאוֹת שָׁוְא"** (תהלים, קי"ט, ל"ז).

כֹּאשֶׁר אָדָם גָּדַל בְּשִׁנּוּתָיו הַצְעִירוֹת עִם מַחְשְׁבוֹת קְדוּשׁוֹת וְנִכּוֹת, וְחוֹקֵק בְּשִׁכְלוֹ וּבִלְבוֹ שָׁאִין לְהִסְתַּכֵּל עַל דְּבָר אַסּוּר, זֶה הוֹפֵךְ לְדָבָר הַטְּבוּעַ בְּנַפְשׁוֹ. עִם הַזְמַן, מִיד כְּשִׂיחֵי לִפְנֵי אַנְשִׁים פְּרוֹצִים אוֹ מֵרֵאוֹת אַסּוּרוֹת, עֵינָיו יִסְתַּלְקוּ מֵהֶם מִיד וְהוּא בִּכְלָל לֹא יִשִּׁים לֵב אֲלֵיהֶם. כָּל עֲצָמִיוֹת תַּעֲבֹד מֵאַלְיָה, וְעֵינָיו לֹא יִבִּיטוּ כָּלֵל בְּמֵרֵאוֹת הָאֲסוּרִים.

פרק לג

אֶפְשָׁר לְהִבִּין זֹאת לְפִי הַמָּשָׁל שֶׁהֵבֵאנוּ לְעִיל בְּפָרֶק י"ב, שֶׁאָדָם בְּדֶרֶךְ
כָּלֵל אֵינוֹ נוֹפֵל מִמַּטָּתוֹ בְּשִׁנְתּוֹ מִכֵּיּוֹן שֶׁטְבוּעָה בּוֹ זְהִירוֹת מִכָּה וְגוֹפּוֹ "יִידֵעַ"
לְהִזְהָר מִכָּה גַם כְּאֶשֶׁר הָאָדָם (וְשָׁכְלוֹ) יָשׁוּ.

כֵּן גַם לְגַבִּי צְנִיעוּת: הַתְּמִידִי לְתַקֵּן אֶת עֲצָמָהּ וְאֵל תְּשַׁפְּעִי מִמִּי שֶׁאֵינִן
מְתַלַּבְּשׁוֹת בְּצְנִיעוּת. הָרִי בָּרוּר וְיָדוּעַ לֶךְ שֶׁזֶהוּ רְצוֹנוֹ וּמִצְוָתוֹ שֶׁל הַשֵּׁם
שֶׁתְּהִי צְנוּעָה בְּלְבוּשָׁה, וְכִפִּי שְׂאִיתָא בְּמִדְרָשׁ שֶׁבְּשַׁעָה שֶׁבָּרָא הַשֵּׁם אֶת
חֲנוּהָ הוּא צָוָה עָלֶיהָ שֶׁתְּהֵא אִשָּׁה צְנוּעָה (בראשית רבה, י"ח, ב').

הַזְהִירוֹת תְּהִיָּה לְחֻלְק מִטְבָּעָהּ, שֶׁאֶפְלוּ אִם תִּרְאִי מִי שֶׁהוֹלֶכֶת לֹא
בְּצְנִיעוּת, לֹא תִתְפַּעֲלִי מִזֶּה כָּלֵל וְעָקָר.

עָלֶיהָ לְדַעַת שֶׁיִּשְׁנָם אֲנָשִׁים שֶׁטּוּעִים לְחֹשֶׁב שֶׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יִצֵּר
עוֹלָם הַמַּלְא בְּתַאווּת וּבִנְטִיּוֹת רָעוֹת וּבִמְחַשְׁבוֹת אָוֶן וְרָשָׁע. לְדַעַתָּם, מִי
שֶׁחָפֵץ לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם מְכַרְח לְהִתְרַחֵק מִן הָעוֹלָם הַזֶּה.

אֵךְ אֵין הַדְּבָר כֵּן. הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בָּרָא בְּעוֹלָמוֹ, וְאֵךְ בְּתַחֲתִיּוֹת הָאָרֶץ,
דְּרָכִים וּמַחֲלִילוֹת הַמּוֹבִילוֹת אֵלָיו יִתְבָּרָה. אָדָם אֲשֶׁר רֹאֶה חֶסְרוֹן וּפְגָם
בְּעוֹלָם, הַחֶסְרוֹן הוּא אֲצִלוֹ בְּנַפְשׁוֹ. הוּא לֹא הַשְׁכִּיל אֶת דְּרָכָיו לְהַשְׁתַּמֵּשׁ
בְּעוֹלָם לְטוֹב, אֲלָא בָּחַר בְּדֶרֶךְ לֹא טוֹבָה. וְכִמְאָמֵר הַכְּתוּב "אִוֶּלֶת אָדָם
תִּסְלַף דְּרָכּוֹ וְעַל הַשֵּׁם יִזְעַף לְבוֹ" (משלי, י"ט, ג'), אוֹתוֹ אָדָם הוּא זֶה אֲשֶׁר
מִשְׁחִית וּמְסַלֵּף אֶת הַדֶּרֶךְ שֶׁיִּצֵּר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַגִּיעַ אֵלָיו.

כֹּל תְּלוּנוֹתֵיהֶן שֶׁל אֲנָשִׁים כְּאֵלוֹ אֵינֶן אֲלָא תְּרוּצִים, וְכֹל תַּכְלִיתָם
הִיא לְהִתְחַזֵּק בְּדַעַתָּם הָרַאשׁוֹנָה - שֶׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בָּרָא עוֹלָם גִּשְׁמִי
וּמִשְׁחָת, שְׂאִי אֶפְשָׁר לַעֲבֹד בּוֹ אֶת הַשֵּׁם, חֵס וְשָׁלוֹם.

עַבְדֵּתָנוּ בְּעוֹלָם הַזֶּה הִיא לְהִתְגַּבֵּר עַל הַנְּסִיווֹת, וּלְמַעַלָּה מִכָּה,
לְהִתְרַגֵּל לְהִתְרַחֵק מִן הָרָע עַד שֶׁאֶפְלוּ לֹא תִתְפַּנֶּה מִחֲשַׁבְתָּנוּ לְהַבְלִי
הָעוֹלָם וְאֵלוֹ כָּלֵל לֹא יַעֲנִינוּ אוֹתָנוּ. הַרְגִּילִי אֶת עֲצָמָהּ לְחֹשֶׁב מִחֲשַׁבּוֹת
טוֹבוֹת וְנִגְעִלוֹת בְּזִמְן שֶׁאֵת הוֹלֶכֶת בְּרָחוּב, וְלִתֵּת אֶת דַּעַתָּה כֹּל הַזְמַן
לְקַדְשָׁה וְיִרְאֵת שְׂמִים. כְּאֶשֶׁר תַּעֲשִׂי זֹאת, אֶפְלוּ לֹא תִצְטָרְכִי לְהַזְכִּיר
לְעֲצָמָהּ לְשׁוֹר עַל הָעֵינִים וְלֹא לְהַבִּיט עַל דְּבָרִים אֲסוּרִים, כִּי מִחֲשַׁבְתָּהּ
תְּהִיָּה טְהוּרָה וְנִקְיָה כֹּל הַזְמַן.

פֶּרֶק לֹד

בְּכָל תְּקוּפָה בַּחַיִּים אָפֶשֶׁר לְהַשִּׁיג דָּבָר מִיַּחַד

הַשֵּׁם אוֹמֵר לָנוּ, שְׂאֲחֲרֵי הַגָּאֻלָּה וּבִיֵּאת הַמְּשִׁיחַ "וְהִיא אַחֲרֵי כֵן אֲשַׁפּוּף
אֶת רוּחִי עַל כָּל בָּשָׂר, וְנִבְּאוּ בְּנֵיכֶם וּבְנוֹתֵיכֶם" וּמִמְשִׁיחַ הַפָּסוּק:
"זִקְנֵיכֶם חִלְמוֹת יַחֲלֹמוּן, בַּחוּרֵיכֶם חֲזִינוֹת יֵרְאוּ" (יואל, ג', א').

הַנְּבִיא מְחַלֵּק בֵּין תְּקוּפוֹת בַּחַיִּים שֶׁל בְּנֵי הָאָדָם. נְבוֹאָת הַזִּקְנִים תִּהְיֶה
בְּחִלּוֹם, וְנְבוֹאָת הַבָּחוּרִים תִּהְיֶה בְּחֲזִיוֹן. אֵין אָנוּ יוֹדְעִים מֵהוּ הַהִבְדָּל בֵּין
חִלּוֹם לְחֲזִיוֹן, אֲף עַל כָּל פְּנִים אָנוּ רוֹאִים שֶׁהַנְּבִיא מְבַדִּיל בֵּין תְּקוּפַת
הַנְּעוּרִים לְתְּקוּפַת הַזִּקְנָה.

גַּם אַז, לְאַחֵר בִּיֵּאת הַמְּשִׁיחַ וְזִמְנִים נִהְדָּרִים אֵלָיו, עֲדִין תִּהְיֶינָה תְּקוּפוֹת
יְלָדוֹת וְזִקְנָה.

גַּם בַּעֲבוּדַת הַשֵּׁם יֵשׁ תְּקוּפוֹת שׁוֹנוֹת, מִיְּלָדוֹת וְעַד זִקְנָה. תְּקוּפַת
עֲלוּמִיָּה מִתְאַיֶּמָה בְּאִפְּן מִיַּחַד לַעֲבוּדַת הַשֵּׁם בְּהִתְלַבְּבוּת. כְּאֲשֶׁר תִּגְדֹּל, תִּכְשָׁרִי
יֹתֵר לִפְתֹּחַ אֶת עֲצָמְךָ וּלְהִתְעַנֵּג בְּנֶעֱם הַקִּדְשָׁה. תִּהְיֶינָה תְּקוּפוֹת
שֶׁבָּהֶן אִם לֹא תִתְעוֹרְרִי מֵעֲצָמְךָ, לֹא תוּכְלִי לְהִתְלַבֵּב בַּעֲבוּדַת הַשֵּׁם,
וּבְאַחֲרוֹת - אֲף בְּשָׂעָה שֶׁתִּשְׁכַּח לְעוֹרֵר אֶת הִתְלַבְּבוּתְךָ, תִּגָּאֵה בְּךָ עֲרֹבוֹת
וּמִתִּיקוֹת מִכָּל דָּבָר שֶׁבִּקְדָּשָׁה וּמִכָּל מִצְוָה וּתְפִלָּה שֶׁתִּקְיָמִי וְתִתְפַּלְלִי.

יְהִי זִמְנִים שֶׁתִּשְׁוֹקֶתְךָ וְכָל עֲבוּדַת הַשֵּׁם שֶׁלָּךְ יִתְעוֹרְרוּ כְּשֶׁתַּעֲמִיקִי
בְּדַעְתְּךָ בָּךְ. וּבְזִמְנִים אֲחֵרִים תִּרְגִּישִׁי שֶׁלִּבְּךָ מְעוֹרֵר אוֹתְךָ לַעֲבוּדַת הַשֵּׁם.

לְכוּ, כְּאֲשֶׁר תִּתְחִילִי לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם בְּנְעוּרִיָּה, לַאֲעֹד בְּדֶרֶךְ הַיְּהוּדוֹת
הַטְּהוֹרָה וּלְהַקְדִּישׁ אֶת כָּל יְכוּלוֹת הַנִּשְׁמָה שֶׁלָּךְ לַעֲבוּדַת הַשֵּׁם, תוּכְלִי
לְשַׁכֵּל אֶת יְכוּלוֹתֶיךָ, עַד שֶׁעֲבוּדַת הַשֵּׁם שֶׁלָּךְ תִּהְיֶה כְּלִילַת יְפִי וְתֵאִיר בְּכָל

פרק לד

הַגִּנּוּיִם הַשּׁוֹנִיִּים שֶׁהִשְׁגִּיתָ בַּעֲבוּדַת הַשֵּׁם בְּכָל תְּקִיפוֹת חַיֶּיךָ, גַּם מִתְקִיפֹת הַנַּעֲרוֹת שְׁלָךְ.

אֲךָ אִם חָלִילָה תִּתְעַכְּבִי בְּכַךְ וְתִשְׁיָגִי אֶת אוֹתָן מַעֲלוֹת רַק בְּשָׁנוֹתֶיךָ הַמֵּאָחֳרוֹת יוֹתֵר, תְּקִיפוֹתֶיךָ אֲשֶׁר אֵבֶדְתָּ תִּחְסְרֶנָּה לָּךְ.

תְּלִמִּידוֹת וְנִעְרוֹת יְקָרוֹת: אֵתָּן עוֹבְדוֹת אֶת הַשֵּׁם "הָאֵל-הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא". זָכִיתָ לְהִקְרָא צְבָאוֹתָיו שֶׁל הַגִּבּוֹהַּ מְכָל הַגִּבּוֹהִים: הָאֵל-הָאֶחָד, שֶׁמִּלֵּאכִי הַשָּׁרֵת אֵינָם יְכוּלִּים לַחֲזוֹת בּוֹ, וְשׁוֹאֲלִים "אֵיִה מְקוֹם כְּבוֹדוֹ"? וּמְקוֹם כְּבוֹדוֹ הוּא בְּקֶרֶב עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל, הוּא שׁוֹכֵן בְּתוֹכֵנוּ, וְקוֹרֵא לַעֲצֹמוֹ "הַשֵּׁם צְבָאוֹת" רַק בְּגִלְגָּלוֹ.

קִרְאוּ בְּקוֹל: "אֲבִינוּ, מִלִּפְנֵי, אֲנַחְנוּ שְׁלָךְ! אָנוּ מוֹסְרִים לָךְ אֶת כָּל כְּחֹנֵנוּ וְנִשְׁמָתֵנוּ. וּמְקַדִּישִׁים אֶת עֲצָמֵנוּ לְתוֹרָתְךָ וְלַעֲבוּדָתְךָ".

וְכַעַתָּה, תְּלִמִּידוֹת יְקָרוֹת, צֹאנָה לְכַבֵּשׁ אֶת הָעוֹלָם לְמַעַן אֲבִיכֶן שְׂבֻשָּׁמִים, מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים!

ספר זה נדפס לעילוי נשמות

אאמו"ר הרב הגדול בתורה וביראה הרה"ג רבי משה עמרם ב"ר יצחק ז"ל
הרביץ תורה ויראה רבות בשנים וזכה להעמיד תלמידים מופלגים ומצויינים
נלב"ע י"ג כסלו תשס"ד לפ"ק

אמי מורתי מרת ריזל ב"ר אברהם חיים ז"ל
הרבתה במעשים טובים ומסרה נפשה מנעוריה על קיום התורה והמצוות
נלב"ע כ"ז תשרי תשע"ז לפ"ק

אחי הרב החסיד ר' יהודה אריה בן הרה"ג רבי משה עמרם ז"ל
השתדל באהבת שלום ובשידוכים ונתינת צדקה
ועניית אמן יהא שמיה רבא ובמידת השמחה
נלב"ע כ"ז תשרי תשס"ח לפ"ק

נכדתי הילדה מלכה ע"ה בת יבלחט"א חתני
הרב משה דוב ניעדערמאן שליט"א
נלב"ע כ"ב מרחשון תשס"ו לפ"ק

* * *

חותני הרב החסיד רבי יצחק דוד ב"ר מנחם גרשון הכהן שווארץ ז"ל
קירב לבבות נשברים וגידל תלמידים ודורות ישרים לתורה ויראת שמים
נלב"ע ט"ו אייר תשע"ו לפ"ק

חמותי מרת שרה נעסיה ב"ר יהושע ז"ל
שפכה לבה בתפלותיה וגמלה חסד בשמחה
נלב"ע כ"ט שבט תשע"ז לפ"ק

ת.נ.צ.ב.ה.

ספר זה נדפס לעילוי נשמות

זקני מצד אאמו"ר: הר"ר **יצחק** גראד הי"ד (מעיר פרעשבורג יע"א) בהר"ר **דוב** ז"ל
נהרג ע"י הנאצים הארורים ימ"ש בשנת תש"ב לפ"ק
היארצייט נקבע על כ"ז ניסן
נכד רבי **יעקב פיש** זצ"ל ראה"ק דק"ק קאלוב

זוגתו מרת **אסתר טובה** הי"ד בת הרב הגה"צ רבי **שמואל** דאנאטה זצ"ל
רב ומ"מ דח"ק פרעשבורג יע"א ובעמח"ס חידושי שמואל הרמש"י
עלתה על המוקד באוישוויץ בשנת תש"ד לפ"ק
היארצייט נקבע על כ"ז ניסן
מגזע בעל **שערי תורה** זי"ע אב"ד דק"ק ווערבוי יצ"ו ורבי **דון יצחק אברבנאל** זצ"ל

זקני מצד אמי מורת: הר"ר **אברהם חיים** לאנגענויער ז"ל
(מעיר סאמבור, פולין יצ"ו) בהר"ר **יוסף** (פיקהאלץ) זצ"ל
נפטר י"ז ניסן תשי"ד לפ"ק
מגזע ב"ח, **חכם צבי**, ט"ז, מהר"ם פדוואה, רמ"א, רבי **שאול וואהל**, תוספות יו"ט, זי"ע

זוגתו מרת **העניא לאה** ע"ה בת הר"ר **ישראל גרשון** רייז זצ"ל
בת הצדיקת **חיה שרה** ע"ה שהצילה את משפחתה מידי רוצחים הקאזאקן ימ"ש
שנשארו דוממים כאבן כשאמרה הפסוק תפול עליהם אימתה ופחד וכו'
נפטרה בשיבה טובה כ"ב תשרי תשמ"ד לפ"ק

ת.נ.צ.ב.ה.

ספר זה נדפס לעילוי נשמות

זקני מצד חמי: הר"ר **מנחם גרשון הכהן** שווארץ ז"ל
(מעיר טאָקאַן, אונגארן יע"א) בהר"ר **מיכאל** זצ"ל, הי"ד
נפטר בש"ט כ"ח אדר א' תש"ל
מגזע מהרש"ל, פני יהושע, ש"ך, ב"ח, סמיכת חכמים, מהר"ל מפראג,
רמ"א, ר' מיכאל נאנאשער זי"ע

זוגתו מרת **מלכה** הי"ד בת הר"ר **יצחק דוד** ווינקלער
(מלמד תשב"ר בעיר נירבאטור, אונגארן יע"א) זצ"ל
שעלתה על המוקד באוישוויץ כ"ז אייר תש"ד

זקני מצד חמותי: הר"ר **יהושע** שניידער ז"ל
(מעיר לוגאנא, שווייץ יע"א) בהר"ר **קלונמוס אלתר** ז"ל
נפטר בשיבה טובה כ' תשרי תשנ"ג לפ"ק

זוגתו מרת **דבורה** ע"ה בת הר"ר **חיים** שניידער ז"ל
(מעיר פירסענטאהל, בוקאווינא יע"א)
אמה מרת **צפורה** ע"ה בת הרה"צ ר' **יעקב הערצפעלד** זצ"ל
(מעיר סאָחאָווערסאָו, בוקאווינא יע"א)
בן הרה"צ ר' **משולם זוסיא** זצ"ל אשר מנו"כ בעיה"ק צפת יע"א
מגזע הרה"ק רבי **אלימלך מליזענסק**, הרה"ק **מבארדיטשוב** ו"ה **הצמח ד' לצבי** זי"ע ועכ"א
נפטרה בשיבה טובה כ"ב אב תשמ"ז לפ"ק

ת.נ.צ.ב.ה.